

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. บริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1
2. การประเมินโครงการ
 - 2.1 ความหมายของโครงการ
 - 2.2 ความหมายของการประเมินโครงการ
 - 2.3 ความสำคัญและประโยชน์ของการประเมินโครงการ
 - 2.4 รูปแบบการประเมินโครงการ
3. กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
 - 3.1 ความหมายของการอ่าน
 - 3.2 ความสำคัญของการอ่าน
 - 3.3 การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน
 - 3.4 แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
4. โครงการรักการอ่าน สานสู่ฝัน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบความคิดในการวิจัย

บริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ตั้งอยู่เลขที่ 347/1 ถนนสวรรค์วิถี อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอำนาจหน้าที่ ควบคุมดูแลการจัดการศึกษาตามกฎหมายกำหนด มีภารกิจขอบข่ายงาน 6 กลุ่มงาน (เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1. 2546 : 5 - 14) คือ

1. กลุ่มอำนวยการ ประกอบไปด้วยงานบริหารทั่วไป งานประชาสัมพันธ์ งานประสานงาน งานบริหารการเงินและสินทรัพย์
2. กลุ่มบริหารงานบุคคล ประกอบไปด้วยงานวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การบำเหน็จความชอบและทะเบียนประวัติ การพัฒนาบุคลากร การวินัยและนิติการ
3. กลุ่มนโยบายและแผน ประกอบไปด้วยงานข้อมูลสารสนเทศงานนโยบาย และแผน งานวิเคราะห์งบประมาณ งานติดตามประเมินผลและรายงาน
4. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา ประกอบไปด้วย งานส่งเสริมกิจการนักเรียน งานส่งเสริมกิจการพิเศษ งานส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา งานส่งเสริมสวัสดิการ ศักยภาพ และกองทุนการศึกษา
5. กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ประกอบไปด้วยงานศึกษาวิเคราะห์วิจัย นวัตกรรมการบริหาร การประสานการตรวจราชการ การติดตามตรวจสอบ ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงาน
6. กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ประกอบไปด้วยงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้ กลุ่มวัดผลและประเมินผลการจัดการศึกษา การส่งเสริมและพัฒนา นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา งานนิเทศติดตามและประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษา งานส่งเสริมและพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 มีพื้นที่ในความรับผิดชอบ ติดตาม ควบคุมดูแลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครสวรรค์ อำเภอเก้าเลี้ยว อำเภอพยุหะคีรี อำเภอโกรกพระและอำเภอชุมแสง มีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 241 โรงเรียนในสังกัดเอกชน จำนวน 36 โรงเรียน โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 28 โรงเรียนศึกษาพิเศษ จำนวน 1 โรงเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 185 โรงเรียน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 ตุลาคม 2547) ในที่นี้จะกล่าวถึงรายชื่อโรงเรียนและจำนวนนักเรียน ที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คน ขึ้นไป ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.เดิม) ทั้ง 5 อำเภอ จำนวน 88 โรงเรียน (ข้อมูล 10 มิ.ย. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1.2547) ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนนักเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1

ที่	รหัส ร.ร.	ชื่อโรงเรียน	จำนวนนักเรียน			
			อนุบาล	ประถม	มัธยม	รวมทั้งสิ้น
		เมืองนครสวรรค์				
1	220001	ชุมชนวัดเกาะหงษ์(นิโรธธรรมรังสรรค์)	30	146	0	176
2	220003	วัดท่าทอง	37	203	143	383
3	220005	วัดวังไผ่	26	99	0	125
4	220007	วัดวังยาง	26	135	0	161
5	220015	วัดหนองปลิง	62	239	109	410
6	220008	วัดสุบรรณาราม	29	161	0	190
7	220009	บ้านช่อกระถินพัฒนา	24	101	0	125
8	220010	วัดศรีสวรรค์สังฆาราม	35	107	0	142
9	220014	บ้านบ่อดินสอพอง	24	96	0	120
10	220012	อนุบาลนครสวรรค์	579	1,990	67	2,636
11	220017	วัดบางม่วง	35	128	0	163
12	220019	ชุมชนวัดบ้านแก่ง	66	274	0	340
13	220020	วัดเกาะแก้ว	29	147	0	176
14	220021	อนุบาลเมืองนครสวรรค์(เขาคบวิวรรค์)	206	1,214	312	1,732
15	220028	บ้านขากะลา	26	104	0	130
16	220030	วัดเจริญไกรเหนือ	10	121	0	131
17	220031	วัดเจริญไกร (โพธิ์ประสิทธิ์)	25	88	182	295
18	220034	วัดหัวถนน	18	138	0	156
19	220037	วัดบ้านมะเกลือ	69	289	0	358
20	220039	วัดบึงน้ำไธ	57	195	0	252
21	220040	วัดนิเวศาราม	86	291	170	547

ที่มา : (ข้อมูล 10 มิ.ย. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1.2547)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ที่	รหัส ร.ร.	ชื่อโรงเรียน	จำนวนนักเรียน			
			อนุบาล	ประถม	มัธยม	รวมทั้งสิ้น
		เมืองนครสวรรค์				
22	220043	วัดคลองคาง(แดงประชานุถ)	41	163	0	204
23	220046	วัดสันติธรรม	41	181	162	384
24	220047	วัดคอนใหญ่	46	158	0	204
25	220048	วัดหนองโรง	32	156	0	188
26	220049	วัดหนองเขนง	28	105	0	133
27	220053	วัดศรีอุทุมพร	45	166	86	297
28	220056	วัดศรีประชาสรรค์	66	320	0	386
29	220057	วัดหนองกระโดน	28	100	67	195
30	220058	วัดศรีอัมพวัลย์	34	134	0	168
31	220062	วัดปริรักษ์ประชาสาร	45	184	0	229
32	220064	วัดเนินมะขามงาม	35	99	0	134
33	220066	วัดเขมโน	35	90	0	125
		เก้าเลี้ยว				
34	220068	วัดมหาโพธิ์ใต้	51	146	0	197
35	220069	ชุมชนวัดมหาโพธิ์เหนือ	37	149	0	186
36	220070	อนุบาลเก้าเลี้ยว(วัดเก้าเลี้ยว)	73	242	0	315
37	220071	บ้านแหลมยาง	28	102	0	130
38	220077	วัดหัวคางเหนือ(บรรพตานุสรณ์)	81	349	0	430
39	220078	วัดหัวคางใต้(บางทองฯ)	43	156	0	199
40	220079	บ้านเนินพะยอม	31	131	0	162
41	220085	วัดหนองแพงพวย	22	98	0	120
42	220083	วัดหนองเต่า	42	156	0	198
43	220088	บ้านหนองหัวเรือ	31	115	0	146
44	220090	โอสถสภาอุปถัมภ์	20	100	0	120

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ที่	รหัส ร.ร.	ชื่อโรงเรียน	จำนวนนักเรียน			
			อนุบาล	ประถม	มัธยม	รวมทั้งสิ้น
		<u>เก้าเลี้ยว</u>				
45	220073	วัดคงเมือง	36	143	0	179
46	220075	สังฆบุณยธรรมราชานุสรณ์	46	192	0	238
		<u>โกรกพระ</u>				
47	220091	อนุบาลโกรกพระ	127	544	180	851
48	220093	วัดบางมะฝ่อ"จันทโชคอนุสรณ์"	19	102	0	121
49	220098	ชุมชนวัดบ้านห้วย	27	76	21	124
50	220101	ราษฎร์อุทิศ	34	114	0	148
51	220103	วัดท่าซุด(เจริญศิลป์)	32	120	53	205
52	220104	วัดมโนราษฎร์	34	90	0	124
53	220106	วัดนากลาง	43	151	168	362
54	220108	วัดศาลาแดง	29	96	0	125
55	220109	บ้านกระดังงาม	29	127	0	156
56	220111	บ้านคลองม่วง	15	79	36	130
57	220113	วัดเนินกะพี้	30	93	0	123
58	220115	วัดหนองพรมหน่อ	22	120	42	184
59	220116	บ้านหาดสูง	21	71	43	135
		<u>ชุมแสง</u>				
60	220117	อนุบาลชุมแสง(วัดทับกฤชกลาง)	76	582	0	658
61	220118	วัดทับกฤชเหนือ	33	134	0	167
62	220122	วัดพันลาน	22	123	52	197
63	220123	วัดปากคลองปลากด	38	100	0	138
64	220126	บ้านเนิน	54	151	74	279
65	220128	ชุมชนวัดเกษไชยเหนือ(นรภัฏประชานุถ)	31	175	138	344
66	220132	บ้านต้นโพธิ์	23	97	0	120

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ที่	รหัส ร.ร.	ชื่อโรงเรียน	จำนวนนักเรียน			
			อนุบาล	ประถม	มัธยม	รวมทั้งสิ้น
		ชุมแสง				
67	220134	บ้านท่าเคียน	36	126	0	162
68	220139	วัดดงกะพี	13	66	45	124
69	220143	วัดคลองเกษมเหนือ	28	95	59	182
70	220147	วัดหนองโก	24	96	81	201
71	220161	วัดคลองยาง"ประชาพัฒนา"	29	82	51	162
72	220149	วัดเนินสะเดา	27	99	0	126
73	220150	วัดบ้านลาด	29	92	0	121
74	220155	วัดมะมั่ง	40	131	69	240
		พยุหะคีรี				
75	220386	บ้านคีรี	43	127	0	170
76	220387	บ้านห้วยหง	36	115	56	207
77	220389	เขาสามขอด	27	93	0	120
78	220416	บ้านซับผักกาด	36	84	0	120
79	220391	วัดคลองบางค้อ	47	184	123	354
80	220395	วัดยางขาว	27	101	0	128
81	220401	เนินมะกอก	47	159	0	206
82	220403	วัดหัววัว	21	80	53	154
83	220376	พยุหะศึกษาการ	17	104	0	121
84	220406	วัดบ้านบม	35	111	0	146
85	220408	อนุบาลพยุหะคีรี(วัดพระปรมาภิไธย)	21	94	62	177
86	220414	บ้านสระบัว	43	213	76	332
87	220399	เขาคอง	143	576	0	719
88	220400	บ้านหนองไม้แดง	36	96	42	174
รวม			3,864	16,370	2,822	22,956

การประเมินโครงการ

1. ความหมายของโครงการ

ความหมายของโครงการนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังต่อไปนี้

สุวิมล ศิริภานันท์ (2545 : 17) กล่าวถึงความหมายของโครงการว่า เป็นแผนย่อยที่เป็นแผนปฏิบัติการและถูกจัดทำขึ้นในลักษณะเป็นรูปธรรม มีความชัดเจนในระดับที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้

รัตนะ บัวสนธิ์ (2540 : 4) กล่าวถึงความหมายของโครงการ หมายถึง ส่วนย่อยหนึ่งของแผนงาน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม ทรัพยากรในการดำเนินงานและระยะเวลาดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของโครงการนั้น

เขาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี (2542 : 80) กล่าวถึงความหมายของโครงการ หมายถึง งานประจำ งาน หรือส่วนหนึ่งของงานที่ต้องกระทำให้สำเร็จตามเป้าหมาย ภายในระยะเวลาและวงเงินงบประมาณที่กำหนดไว้ โดยให้สอดคล้องกับข้อกำหนดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งสรุปเป็นลักษณะสำคัญ ๆ ดังนี้

1. โครงการจะต้องสิ้นสุดลงเมื่อบรรลุวัตถุประสงค์นั้นๆ ตามระยะเวลาและวงเงินงบประมาณที่กำหนดไว้
2. โครงการจะมีความซับซ้อน ก่อ ประกอบด้วยงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะต้องพยายามให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เฉพาะที่กำหนดไว้ ซึ่งตามปกติโครงการนั้นมีทั้งระยะสั้น เช่น สิ้นสุดในระยะ 3 เดือน หรืออาจเป็นโครงการระยะยาว เช่น ต้องใช้เวลา 1 ปีถึง 3 ปี เป็นต้น ดังนั้นความยุ่งยากย่อมแตกต่างกันไปตามธรรมชาติแต่ละโครงการ
3. แต่ละโครงการจะประกอบด้วยลักษณะของงานที่เฉพาะเจาะจงและจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการนั้นๆ อย่างชัดเจน ทำให้สามารถจะเห็นความแตกต่างระหว่างแต่ละโครงการได้อย่างเด่นชัดถึงแม้ว่าจะอยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกัน ซึ่งจะสามารถวิเคราะห์ แนวคิด หลักการ กระบวนการของแต่ละโครงการอย่างมีระบบ และตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างเหมาะสม
4. การดำเนินโครงการต้องมีการพัฒนาและนำเทคนิคใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม เพื่อต้องการขจัดปัญหาต่างๆที่อาจจะเกิดขึ้นกับโครงการใหม่ๆ ในอนาคต

จากคำจำกัดความต่างๆ ดังกล่าว จึงพอสรุปได้ว่า โครงการ คือ แผนงานหรือกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องที่ต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ภายในระยะเวลาที่กำหนด

2. ความหมายของการประเมินโครงการ

สุวิมล ศิริภานุ (2543 : 2 - 3) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้น ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน เพื่อให้ได้สารสนเทศที่สามารถใช้ในการพิจารณาดำเนินงาน ซึ่งจะทำการดำเนินงานเป็นไปได้อย่างทันที่

มยุรี อนุมานราชชน (2546 : 286) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง การออกแบบการวิจัยประเมินผล และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งผลสรุปการวิจัยที่มีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นมากที่สุดในสถานการณ์หนึ่ง ๆ

ทวีป ศิริวิทย์ (2544 : 114) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง กระบวนการในการแสวงหาสารสนเทศ เพื่อการกำหนดคุณค่าของสิ่งใด ๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างเป็นระบบระเบียบและมีหลักเกณฑ์ที่สมเหตุสมผลและเชื่อถือได้

นิตา ชูโค (2538 : 9) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง กิจกรรมเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลความหมาย ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการ การหาแนวทาง วิธีการปรับปรุงเกี่ยวกับโครงการและผลที่แน่ใจว่าเกิดจากโครงการเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของโครงการให้ดีขึ้น

รัตนะ บัวสนธิ์ (2540 : 9) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง กระบวนการรวบรวมเกี่ยวกับโครงการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้นมาเทียบเกณฑ์แล้วตัดสินใจให้คุณค่าต่อข้อมูลหรือโครงการดังกล่าว

สมชาย คุรงค์เดช (2542 : 2) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง กระบวนการในการพิจารณาคำหนดคุณค่าหรือระดับความสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

สมกิต พรหมชัย (2542 : 84) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการ และสารสนเทศในการตัดสินใจสัมฤทธิ์ผลของโครงการ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2540 : 1) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง กระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงดำเนินงานโครงการ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้ทราบจุดเด่น จุดด้อยของโครงการและทราบว่าโครงการได้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพียงใด และที่สำคัญช่วยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการได้ทั้งปัจจุบันและอนาคต

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการการให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งสามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงโครงการ ให้มีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการดำเนินโครงการทั้งในปัจจุบันและอนาคต

3. ความสำคัญและประโยชน์ของการประเมินโครงการ

การติดตามและประเมินผลโครงการ มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการบริหารโครงการ ดังนี้ ((ฐาปนา ฉันทไพศาล, อัจฉรา ชิวะตระกูลกิจ 2544 : 10 - 23)

1. ช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานมีความชัดเจน กล่าวคือ ก่อนที่โครงการจะได้รับการสนับสนุนให้เริ่มดำเนินงาน ควรได้รับการประเมินผลเสียก่อน หากมีส่วนใดที่ขาดความชัดเจนก็จะได้ให้ไปทำการปรับปรุงให้ชัดเจนเสียก่อน

2. ช่วยให้การใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์เต็มที่หรือเป็นไปอย่างคุ้มค่า ทั้งนี้เพราะในการประเมินผลโครงการต้องมีการวิเคราะห์ทุกส่วนของโครงการ รวมถึงทรัพยากรทุกประเภทที่ได้รับการจัดสรร ว่ามีประมาทพอเหมาะแก่การดำเนินงานเพียงใด

3. ช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์ เพราะการประเมินผลโครงการ เป็นขั้นตอนเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้โครงการบรรลุเป้าหมายรวมทั้งชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

4. ช่วยในการควบคุมคุณภาพของงานอย่างเป็นระบบ โดยใช้หลักของวิทยาศาสตร์จะวิเคราะห์ถึงปัจจัยทุกชนิดที่ใช้ในการดำเนินงาน มีการตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงคุณภาพของงาน

5. ช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการเพราะการติดตามประเมินผลจะทำให้ผู้บริหารโครงการทราบถึงปัญหา อุปสรรค ข้อดี ข้อเสีย ตลอดจนแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข

6. ใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนหรือกำหนดนโยบายขององค์กร

จากประเด็นที่บ่งบอกถึงความสำคัญและประโยชน์ของโครงการดังกล่าวข้างต้น

เขาวดี ราชชกุล วิบูลย์ศรี (2542 : 93) ได้กล่าวถึงประโยชน์และความสำคัญของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. การประเมินเป็นเครื่องมือของการรับรองคุณภาพในการบริการ ถึงแม้จะไม่สามารถประกันผลสัมฤทธิ์ขั้นสูงสุดของโครงการได้ แต่ก็สามารถจะรับรองคุณภาพของการให้บริการในระดับหนึ่งได้ ด้วยเหตุนี้องค์กรที่เป็นเจ้าของโครงการต่างๆ จำนวนมาก จึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการประเมินโครงการเพื่อให้เป็นที่ยอมรับและที่น่าเชื่อถือจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากประชาชนทั่วไปด้วย

2. การประเมินช่วยให้ผู้สนับสนุนด้านเงินทุน ได้รับทราบปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการ โดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์จากสภาพการณ์ที่เป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่จัดขึ้นเพื่อการกุศล เช่น โครงการอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนที่ด้อยโอกาสจากการประเมินโครงการดังกล่าว ย่อมทำให้ทราบว่าทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการนี้มี

จำนวนเพียงพอหรือไม่ เด็กนักเรียนที่ได้รับบริการจากโครงการอาหารกลางวันมีความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในด้านใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

3. การประเมินช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ หน่วยงานที่พิจารณาจัดสรรทุนเพื่อให้การสนับสนุนโครงการ เช่น สำนักงานประมาณแผ่นดิน เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ก่อนที่จะมีการอนุมัติโครงการใดๆ ทางสำนักงานประมาณแผ่นดินมักจะขอข้อมูลสารสนเทศที่เป็นผลการประเมินจากหน่วยงานที่จัดทำโครงการเหล่านั้น ไปประกอบการพิจารณาด้วยเสมอทั้งนี้เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการที่เป็นจริง

4. การประเมินช่วยให้เห็นความสำคัญของการดำเนินโครงการตามลำดับก่อนหลัง โดยสามารถจะทราบได้ว่า โครงการใดมีความจำเป็นเร่งด่วนกว่ากัน ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาในการคัดเลือกโครงการ ตลอดจนช่วยลดความกดดันจากอำนาจทางการเมือง อันเนื่องมาจากโครงการมีจำนวนมาก(ทั้งจากการขยายโครงการและโครงการที่ต่อเนื่อง) แต่เงินทุนสนับสนุนมีจำนวนจำกัด ดังนั้นการประเมินโครงการต่างๆ อย่างมีระบบ ควบคุมทุกขั้นตอน จะทำให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือ ซึ่งจะช่วยให้โครงการใดควรจะได้รับพิจารณาให้การสนับสนุนก่อน และโครงการใดที่ควรจะให้การสนับสนุนในลำดับถัดไป

6. การประเมินช่วยให้ข้อมูลป้อนกลับกับผู้รับบริการ ข้อมูลประเภทนี้ทำให้ทราบถึงข้อจำกัดและปัญหาต่างในการปฏิบัติงานเพื่อนำมาปรับปรุงโครงการ ตลอดจนเพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้และผู้รับบริการ

7. การประเมินช่วยให้ทราบถึงผลผลิตของโครงการทั้งในด้านที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ควบคู่กันไป ถึงแม้ว่าการดำเนินโครงการต่างๆล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ผลผลิตที่พึงประสงค์เป็นหลักในความเป็นจริงแล้วก็อาจจะมีผลผลิตส่วนที่ไม่พึงประสงค์ตามมาด้วย

ความสำคัญและประโยชน์ของการประเมินโครงการในแนวคิดของ ทวีป สิริรัศมิ (2544 : 116) กำหนดให้การประเมินโครงการมีหน้าที่หลายประการ ดังนี้

1. หน้าที่ในด้านสารสนเทศ (Informational Function) การประเมินทำหน้าที่ให้ได้หาซึ่งสารสนเทศเพื่อการย้อนกลับ (Feedback) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ปรับปรุงในการดำเนินงานโครงการ

2. หน้าที่ในด้านวิชาชีพ หน้าที่นี้มุ่งที่จะเพิ่มพูนความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการและจุดมุ่งหมายของโครงการ การแสดงถึงประสิทธิภาพหรือความล้มเหลวของแผนและยุทธศาสตร์ของการดำเนินงานของโครงการ จุดอ่อน จุดแข็ง และข้อเสนอแนะการดำเนินงานที่ถูกต้อง

3. หน้าที่ในการจัดการองค์กร หน้าที่นี้เป็นการช่วยเหลือองค์กรในการวิเคราะห์เป้าหมาย วัตถุประสงค์ จุดแข็ง และจุดอ่อนของโครงสร้างองค์กร ช่วยในการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงหรือโครงสร้างใหม่ขององค์กร

4. หน้าที่ด้านการเมือง หน้าที่นี้ประกอบด้วยการกำหนดระเบียบวาระและประเด็นหรือหัวข้อการอภิปรายและการแสดงความคิดเห็น หน้าที่ของการประเมินในด้านนี้มุ่งเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและผลประโยชน์ของกลุ่มระหว่างนักวางแผนและผู้บริหารจัดการโครงการ

5. หน้าที่ในทางสังคมจิตวิทยา หน้าที่นี้มุ่งเพื่อสร้างความรู้สึเกี่ยวกับความมั่นคงของลูก้าและผู้มีส่วนได้ส่วนได้ช่วยเหลืออื่นๆ ประเด็นและปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆจะถูกทำให้ง่ายต่อการแก้ไขและเยียวยา

6. หน้าที่ในทางประวัติศาสตร์ของการประเมินประกอบด้วยการบันทึกและการเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์และกิจกรรมที่สำคัญๆ ของโครงการ เพื่อการกำหนดทิศทางและการปฏิบัติเกี่ยวกับโครงการที่ชัดเจนในอนาคต

4. รูปแบบการประเมินผลโครงการ

รูปแบบในการประเมินโครงการหรือ Model of Program Evaluation หมายถึง กรอบความคิดเค้าโครงหรือร่างในการประเมินโครงการ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภาพรวมทั้งหมด เกี่ยวกับการประเมินโครงการ (รัตนะ บัวสนธ์, 2540 : 99) ซึ่งผู้รู้หรือนักประเมินโครงการได้นำเสนอไว้อย่างหลากหลาย ในที่นี้จะนำเสนอพอสังเขป ดังนี้

1. รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler's Model)

การประเมินผลโครงการตามแนวคิดของไทเลอร์ ก็คือการประเมินผลการเรียนการสอนเพื่อที่จะรู้การจัดการเรียนการสอนในครั้งนั้นๆ ทำให้เกิดพฤติกรรมการเรียนการสอนไปตามจุดประสงค์นั้น รูปแบบการประเมินผลโครงการของไทเลอร์เป็นรูปแบบไม่ซับซ้อนและมีจุดเน้นที่การประเมินผลการเรียนการสอนเป็นหลัก เพื่อให้การการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวผู้เรียนที่มุ่งหวัง กระบวนการดังกล่าวควรมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้ (เขาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2542 : 30)

ขั้นที่ 1 ต้องมีการระบุหรือกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนไปว่าเมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนการสอนแล้ว ผู้เรียนควรเกิดพฤติกรรมใด หรือสามารถกระทำสิ่งใดได้บ้าง ลักษณะของวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนดังกล่าว ควรมีจุดเน้นอยู่ที่การกำหนดพฤติกรรมที่สังเกตได้อย่างชัดเจนหรือเรียกว่าวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

ขั้นที่ 2 ต้องระบุต่อไปว่า จากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ดังกล่าวนี้มีเนื้อหาใดบ้างที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้หรือมีสาระใดบ้างที่เมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้วก่อให้เกิดพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในขั้นตอนที่ 1

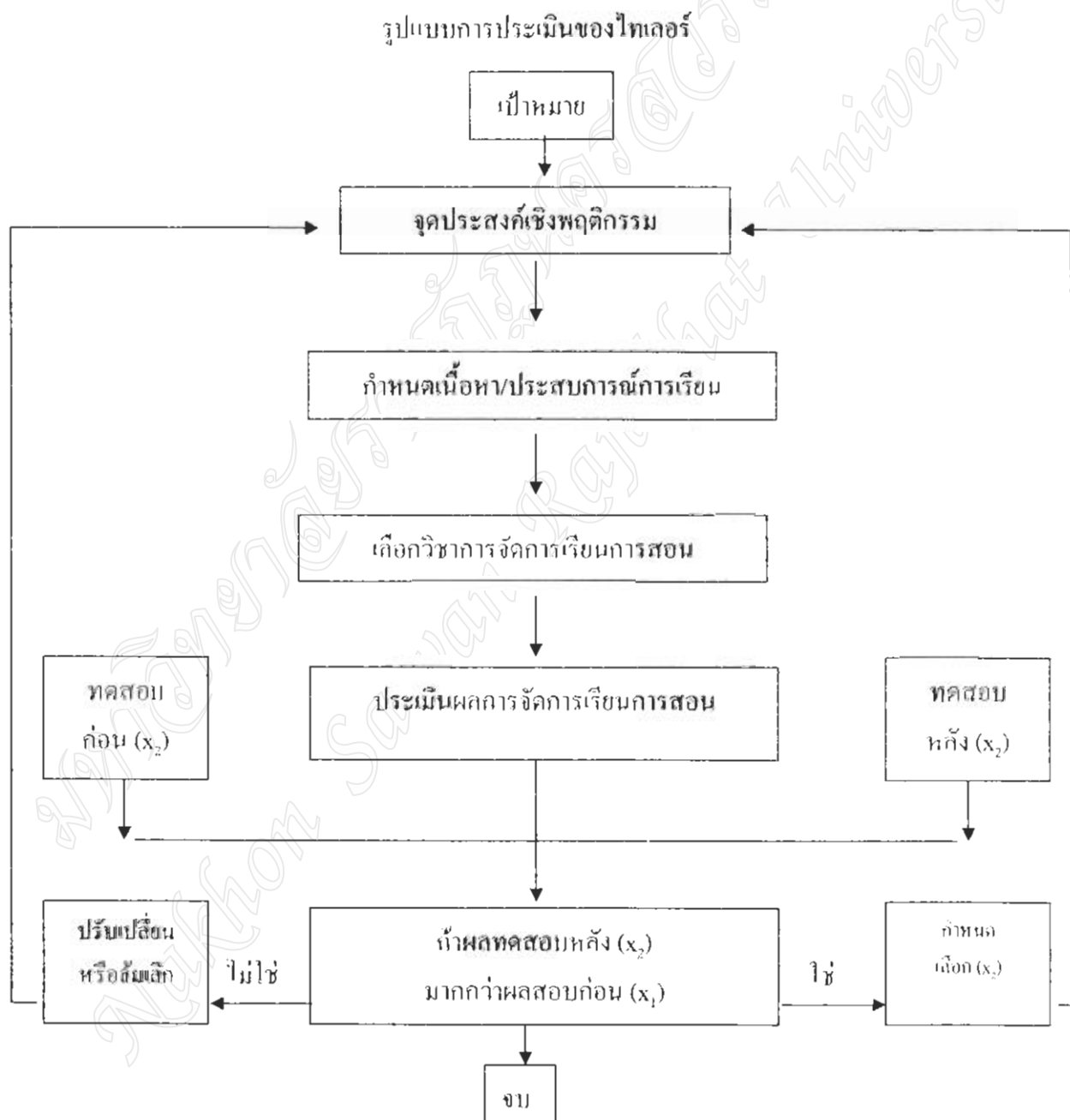
ขั้นที่ 3 หารูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหา ซึ่งผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ในขั้นตอนที่ 2

ขั้นที่ 4 หามาตรการในการตรวจสอบหลังจากสิ้นสุดการจัดการเรียนการสอนว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในข้อใดบ้าง และมีวัตถุประสงค์ข้อใดบ้างที่ผู้เรียนยังไม่เกิดการเรียนรู้

ในการประเมินผลโครงการนั้น ไทเลอร์มีความเห็นว่า ต้องยึดความสำเร็จของคนส่วนใหญ่ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินความสำเร็จของโครงการ กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กจะถือเป็นผลสำเร็จของโครงการย่อมไม่ได้การตีความจากคะแนนที่ได้จากการทดสอบเพื่อการประเมินผลนั้น อาศัยคะแนนรวมเป็นหลักและข้อทดสอบที่ใช้ควรมีลักษณะเป็นเอกพันธ์จึงสามารถตีความหมายของคะแนนรวมได้ถูกต้องการประเมินผลตามแนวคิดของไทเลอร์ อาศัยการวัดพฤติกรรมเฉพาะก่อนและหลังการเรียน และมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ล่วงหน้าว่าความสำเร็จระดับใดจึงจะถือว่า

จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ประสบผลสำเร็จ จะเห็นได้ว่าการประเมินผล ตามแนวคิดของไทเลอร์นี้เหมาะ สำหรับการประเมินผลสรุปมากกว่าการประเมินผลความก้าวหน้า (สำราญ มีแจ้ง, 2544 : 114)

จากแนวคิดดังกล่าวทำให้สามารถกำหนดเป็นแผนภูมิ แสดงรูปแบบการประเมินของ ไทเลอร์ ดังต่อไปนี้



ภาพที่ 2.1 แผนภูมิแสดงรูปแบบการประเมินของไทเลอร์

ที่มา : รัตนะ บัวสมข์. (2540 : 100)

จากภาพที่ 2.1 จะเห็นว่าการประเมินโครงการ ตามแนวคิดของไทเลอร์ คือ การประเมินผลการเรียนการสอนเพื่อที่จะได้รู้ว่า การจัดการเรียนการสอนในครั้งนั้น ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนเป็นไปตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้โดยพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากการวัดก่อน-หลัง การจัดการเรียนการสอนนำมาเปรียบเทียบกันหากผลการสอบหลังมากกว่าผลการสอบก่อน ก็แสดงว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่ต้องการ เมื่อเป็นดังนี้ผู้สอนหรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องก็จะเลือกจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมลำดับต่อไป มาจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเหล่านี้ตามลำดับจนกระทั่งในที่สุดจุดประสงค์หลายๆ ข้อ ที่กำหนดไว้บรรลุก็เท่ากับเป้าหมายได้รับการสนองตอบไปด้วยในทางตรงกันข้ามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมไม่บรรลุถึง ก็พิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากการสอบวัดครั้งหลังน้อยกว่าข้อมูลที่ได้จากการสอบก่อน ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเสียใหม่หรือเลิกจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมพฤติกรรมนั้นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การพิจารณาอย่างรอบคอบเหมาะสม

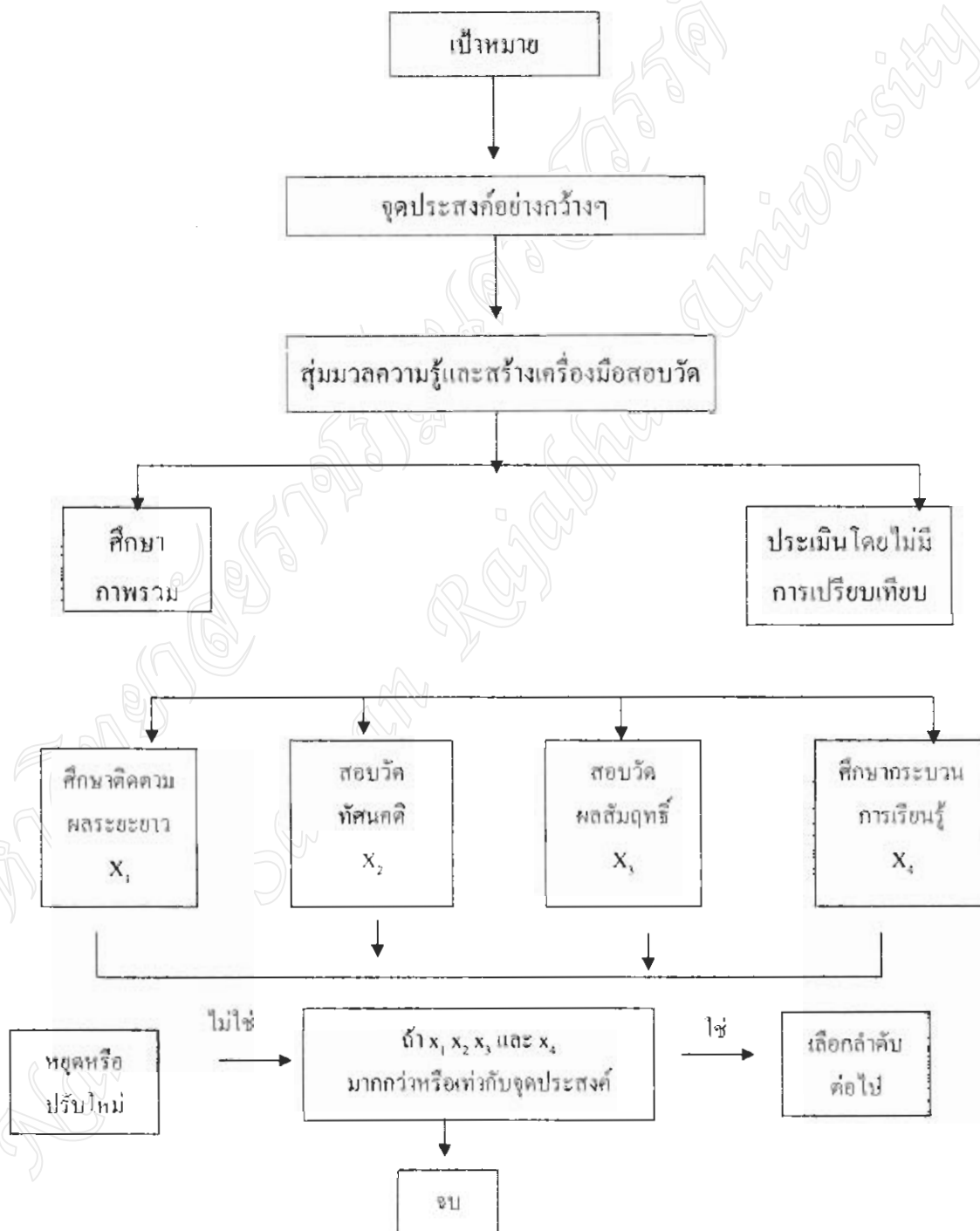
กล่าวโดยสรุปคือ การประเมินของไทเลอร์ หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งที่ผู้เรียนสามารถกระทำได้จริงหลังจากที่ได้จัดการเรียนการสอนแล้วกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งได้กำหนดไว้ก่อนที่จะจัดการเรียนการสอนนั้น

2. รูปแบบการประเมินของครอนบาค (Cronbach's Model)

ครอนบาค (รัดนะ บัวสนธ์. 2540 : 101) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการประเมินผลไว้ว่า หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษา นอกจากนั้นความคิดเห็นของครอนบาค สิ่งที่เขาเรียกว่า “โครงการ” ก็อาจเป็นได้ทั้งกิจกรรมใด ๆ ก็ได้ เช่น กิจกรรมการเรียนการสอน แนวทางหรือข้อเสนอแนะให้คนส่วนใหญ่ปฏิบัติ ตลอดจนการทดลองทางการศึกษาอื่น ๆ ครอนบาค มีความเห็นแตกต่างจากไทเลอร์ในเรื่องของการประเมินผลการเรียนการสอนตรงที่เขาไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างเฉพาะเจาะจงหรืออย่างแคบ ทั้งนี้ครอนบาค เสนอแนะให้กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ หรือทั่วไป โดยเขาให้เหตุผลว่าการกำหนดจุดประสงค์เฉพาะเจาะจงจะทำให้ผู้เรียนและผู้สอนสนใจกับพฤติกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้เท่านั้นและจะละเลยไม่ให้ความสนใจเรียนรู้หรือทำการสอนในเรื่องอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกัน นอกจากนั้นยังเสนอแนะให้มีการรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านมากกว่าที่จะเก็บข้อมูลเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อการประเมินผู้เรียน ครอนบาคก็สนับสนุนให้ใช้วิธีการศึกษาภาพรวมเฉพาะตัวผู้เรียนและไม่ใช้วิธีการเปรียบเทียบระหว่างผู้เรียนเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น ข้อมูลทางด้านความรู้ ทักษะ ทักษะการเรียนรู้ เป็นต้น



รูปแบบการประเมินของครอนบาค



ภาพที่ 2.2 แผนภูมิแสดงการประเมินของครอนบาค

ที่มา : รัตนะ บัวสนธิ. (2540 : 102)

เอกสารเขียน.....
วันที่.....
เอกสารนี้ส่ง.....

จากภาพที่ 2.2 จะเห็นว่า เมื่อเราวิเคราะห์เป้าหมายของการจัดการศึกษาหรือการเรียนการสอนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปก็จะทำการเขียนจุดประสงค์อย่างกว้าง ๆ โดยพยายามให้มีความครอบคลุมเป้าหมายที่กำหนดไว้ และไม่เขียนจุดประสงค์ให้เฉพาะเจาะจงลงไป หลังจากนั้น จึงกำหนดสุมเนื้อหาสาระมวลความรู้ที่จะสอน (โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่บรรยายไว้) โดยพยายามให้เป็นตัวแทนมวลความรู้ทั้งหมด และทำการสร้างเครื่องมือกำหนดวิธีการสำหรับสอบวัดสาระมวลความรู้ดังกล่าวด้วยวิธีการศึกษาภาพรวมทั้งหมดของผู้เรียน และดำเนินการประเมินผู้เรียน โดยไม่มีการนำไปเปรียบเทียบกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ทั้งนี้ โดยใช้ทั้งการศึกษาติดตามระยะยาวเฉพาะตัวผู้เรียน การสอบวัดทัศนคติ การสอบวัดประสิทธิผล การเรียนรู้และศึกษากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนประกอบกัน หากผลการศึกษาสอบวัดในด้านต่าง ๆ นี้ได้ผลมากกว่าหรือเท่ากับจุดประสงค์ที่เขียนไว้อย่างกว้าง ๆ แล้ว ก็ดำเนินการกำหนดหรือเขียนจุดประสงค์ในลำดับต่อไป แต่หากผลการศึกษาสอบวัดน้อยกว่าจุดประสงค์ที่เขียนไว้ ก็ควรจะได้มีการหยุดหรือปรับเปลี่ยนจุดประสงค์นั้นเสียใหม่

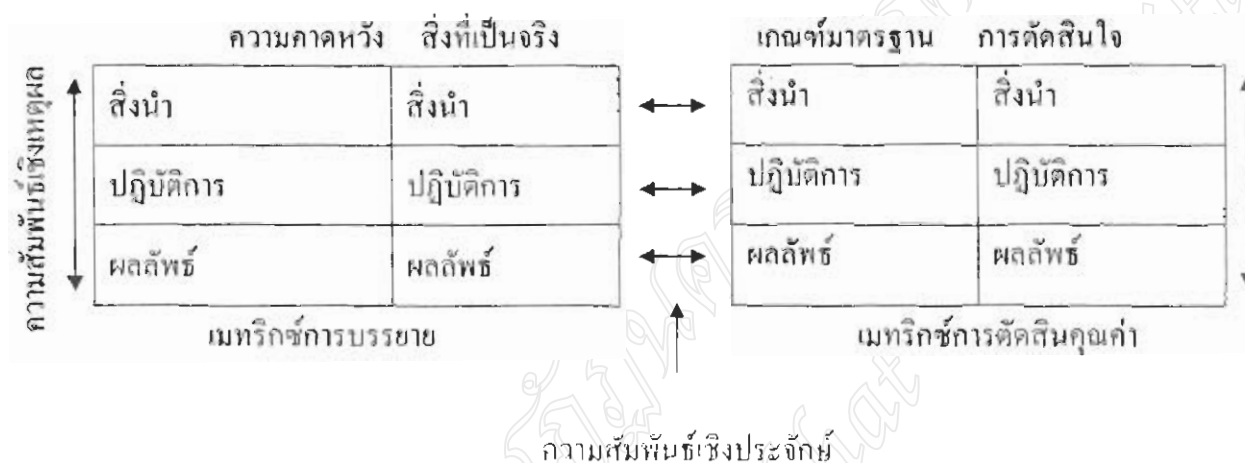
รูปแบบการประเมินของครอนบาคมีความคล้ายกันกับรูปแบบการประเมินของไทเลอร์ ตรงที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน หากแต่เพิ่มพิจารณาสาระประเด็นต่าง ๆ ที่จะทำการสอบวัดเพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการประเมินอย่างกว้างขวางขึ้น

3. รูปแบบการประเมินของสเต็ก

สเต็ก (Stake, R.E.) ให้ความหมายของการประเมินว่า หมายถึง “ การบรรยายและตัดสินคุณค่าโปรแกรมการศึกษา ” และได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินไว้ว่า ผู้ประเมินจะต้องทำการประเมินให้เห็นภาพรวมทั้งหมดของโครงการ ทั้งที่เป็นภาพที่คาดหวังของโครงการ และภาพที่เป็นจริงของโครงการ ซึ่งภาพรวมในส่วนนี้ สเต็กเรียกว่า ส่วนการบรรยายหรือเมทริกซ์การบรรยายของโครงการ หลังจากนั้นจึงทำการตัดสินให้คุณค่าของโครงการ โดยนำเสนอทั้งที่เป็นเกณฑ์มาตรฐานหรือเมทริกซ์การตัดสินคุณค่าของโครงการ

ทั้งเมทริกซ์การบรรยายและเมทริกซ์การตัดสินคุณค่าของโครงการ จะประกอบด้วย ส่วนย่อย 3 ส่วนด้วยกันคือ สิ่งที่มา (Antecedence) ปฏิบัติการ (Transactions) และผลลัพธ์ (Outcomes) ของโครงการในการประเมินผลโครงการนั้น จะพิจารณาทั้งความสอดคล้องสัมพันธ์กันของส่วนต่าง ๆ ทั้งสามส่วนในด้านแนวคิดของเมทริกซ์ ทั้ง 2 ซึ่งเป็นการประเมินที่เรียกว่า ประเมินความสอดคล้องสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Logical Relations Evaluation) และการประเมินตามแนวออนของเมทริกซ์ทั้งสอง ซึ่งเป็นการประเมินที่เรียกว่า ประเมินความสอดคล้องสัมพันธ์เชิงประจักษ์ (Empirical Relations) รูปแบบการประเมินโครงการตามแนวคิดของสเต็ก แสดงได้ดังภาพที่ 2.3

แผนภูมิรูปแบบการประเมินโครงการตามแนวคิดของสเติร์ก



ภาพที่ 2.3 รูปแบบการประเมินโครงการตามแนวคิดของสเติร์ก

ที่มา : ร็อนะ บัสสันท์. (2540 : 104)

จากภาพที่ 2.3 ตามรูปแบบการประเมินโครงการของสเติร์กมีสิ่งที่จะต้องอธิบาย ดังนี้ ในด้านซ้ายมือ ส่วนที่เป็นเมทริกซ์การบรรยาย จะเป็นส่วนของการเขียนบรรยายภาพรวมทั้งหมดของโครงการ ซึ่งประกอบด้วยความคาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริงของโครงการ กล่าวคือ “ความคาดหวังของโครงการ (Program Intents)” ก็คือ สิ่งที่เราจะมีหรือควรจะเป็นเกี่ยวกับส่วนต่างๆ ของโครงการ ในขณะที่ “สิ่งที่เกิดขึ้นจริงของโครงการ (Program Actual)” ก็คือ สิ่งที่เกิดขึ้นหรือสิ่งที่สังเกตตรวจสอบได้ของส่วนต่างๆ ของโครงการ ในด้านขวามือส่วนที่เป็นเมทริกซ์การตัดสินคุณค่า จะเป็นส่วนที่บอกถึงการตัดสินใจหรือการตัดสินคุณค่าของโครงการ ซึ่งประกอบด้วย เกณฑ์มาตรฐานในการตัดสินใจ (หรือผลการตัดสินใจ) เกณฑ์มาตรฐาน (Stand Criterion) คือ สิ่งที่ใช้สำหรับกำหนดคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (ในที่นี้คือสิ่งที่ใช้กำหนดคุณค่าของโครงการ) ซึ่งโดยทั่วๆ ไปจะแบ่งออกเป็นออกเป็น 2 ประเภท คือ เกณฑ์มาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Standard Criterion) และเกณฑ์มาตรฐานสัมพัทธ์ (Relative Standard Criterion) การตัดสินใจ (Judgement) ก็คือการให้คุณค่า (Value) ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดทั้งเมทริกซ์การบรรยาย และเมทริกซ์การตัดสินคุณค่าของโครงการ จะประกอบด้วยส่วนย่อย ได้แก่

สิ่งนำ (Antecedence) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นหรือมีมาก่อนของโครงการนั้น ๆ แต่ก็ส่งผลกระทบต่อโครงการและผลที่จะพึงได้รับจากการดำเนินโครงการ

ปฏิบัติการ (Transactions) หมายถึงการจัดกิจกรรมหรือการดำเนินงานต่าง ๆ ของ
โครงการ

ผลลัพธ์ (Outcomes) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมหรือการดำเนินงาน
โครงการเชิงประจักษ์

การประเมินผลโครงการตามรูปแบบของสแต็คนี้ เราจะทำการประเมินทั้งในแนวดิ่ง
และแนวนอนทั้งสองของเมทริกซ์ กล่าวคือ ถ้าเราทำการประเมินในแนวดิ่งของทั้งสองเมทริกซ์
ก็จะเป็นการพิจารณาความสอดคล้องกันหรือความสมเหตุสมผล (Reasonable) ของส่วนประกอบ
ย่อย ๆ ตามส่วนของเมทริกซ์นั่นเองว่าเขียนขึ้นสอดคล้องกันหรือไม่ ลามเป็นจริงที่เกิดขึ้นสัมพันธ์
ต่อเนื่องกันเพียงไรทำนองนี้เป็นต้น ในขณะที่หากเราทำการประเมิน ในแนวนอนของทั้ง 2
เมทริกซ์ก็จะเป็นการพิจารณาความสอดคล้องกัน ระหว่างส่วนประกอบย่อยแต่ละส่วนของเมทริกซ์
ทั้ง 2 สิ่งที่เกิดขึ้นจริง เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานแล้วเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่
เพียงไร ทั้งนี้เพื่อเราจะได้อรรถาธิบายต่อไป เพื่อความเข้าใจดียิ่งขึ้นเกี่ยวกับการนำรูปแบบการประเมิน
ของสแต็คมาใช้ ขอยกตัวอย่างประกอบดังนี้

ตัวอย่าง

หลักการและเหตุผล

เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาบุคลากรของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแห่งหนึ่ง พบว่า
ข้าราชการครูในจังหวัดยังขาดความรู้และทักษะในการเขียนผลงานวิชาการ เพื่อขอเลื่อนระดับ
ตนเอง จึงตัดสินใจที่จะดำเนินโครงการพัฒนาผลงานทางวิชาการขึ้น ทั้งนี้ในโครงการดังกล่าวจะมี
การให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติ โดยใช้เวลาในการฝึกอบรม 15 วัน และเชิญวิทยากร
ทั้งจากส่วนกลางและในจังหวัดมาเป็นผู้ให้ความรู้

กรณีตัวอย่างรูปแบบการประเมินของสเติก

ความคาดหวัง	สิ่งที่เป็นจริง	เกณฑ์มาตรฐาน	การตัดสินใจ
เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ โครงการ กำหนดวัน ฝึกอบรม วันที่ 10-25 ธันวาคม 2537 โดยมี กลุ่มเป้าหมาย ราชการ ครู 80 คน วิทยากรที่จะ เชิญ 20 คน	กำหนดการวันฝึกอบรม เลื่อนไปเป็นวันที่ 16-30 ธันวาคม การจัดตาราง ฝึกอบรมไม่เป็นไป ตามลำดับ วิทยากรยัง ตอบรับคำเชิญไม่ครบ ตามที่ต้องการ	เจ้าหน้าที่คาดว่า กำหนดการจะไม่มีการ เลื่อนออกไปและคาดว่าจะ มีข้าราชการครูไม่ต่ำกว่า 80 คน ที่สนใจเข้ารับการ ฝึกอบรม พร้อมทั้งจะ สามารถติดต่อวิทยากรได้ อย่างน้อย 18 คน	การเลื่อนกำหนดวัน ฝึกอบรมออกไป ทำให้ ข้าราชการครูสามารถเข้า รับการฝึกอบรมได้น้อย นอกจากนี้วันฝึกอบรม ตรงกับวันเงินเดือนออก จึงทำให้ครูส่วนใหญ่ติด การถึงเรื่องการเงิน
เจ้าหน้าที่ติดต่อ ประสานงานทางวาจา และทางลายลักษณ์ อักษรกับวิทยากร พร้อมทั้งแจ้งหนังสือ รับสมัครกลุ่มเป้าหมาย ข้าราชการครูที่สนใจ ไปยัง สปอ.ต่าง ๆ	เจ้าหน้าที่ขาดการติดต่อ ประสานงานอย่าง สม่ำเสมอ ไม่ได้ติดตาม เรื่องอย่างใกล้ชิด เพียงแต่แจ้งหนังสือเชิญ วิทยากรและแจ้ง หนังสือไปยัง สปอ. เท่านั้น	สปอ.ต่าง ๆ ส่งหนังสือไป ยังกลุ่มโรงเรียนและ โรงเรียนได้ครบ - วิทยากรให้ความรู้ ภาคทฤษฎีเท่ากับ ภาคปฏิบัติ - ข้าราชการครูได้รับการฝึก เขียนผลงานทางวิชาการ	- การขาดการติดตามเรื่อง อย่างใกล้ชิด มีส่วนทำให้ กลุ่มโรงเรียนและ โรงเรียนรู้ช้าจะทันหัน - ครูมีความรู้ภาคทฤษฎี แต่ยังไม่แน่ใจว่าจะ เขียนผลงานได้จริง
เจ้าหน้าที่คาดว่า วิทยากรจะรับคำเชิญ ครบทุกคนและคาดว่า สปอ.ต่าง ๆ จะส่ง หนังสือรับสมัครไปยัง กลุ่มโรงเรียนและ โรงเรียนต่างๆ ครบทุก โรงเรียน	ข้าราชการครูมีจำนวน 42 คน ที่เข้ารับการ ฝึกอบรม วิทยากร มี จำนวน 14 คน ข้าราชการครูได้รับ ความรู้เฉพาะภาคทฤษฎี โดยมีเวลาปฏิบัติเขียน ผลงาน 1 ครั้ง	- ข้าราชการครู จำนวน 3 ใน 4 ที่เข้ารับการฝึกอบรม สามารถเขียนโครงร่าง ผลงานทางวิชาการได้	ครูส่วนน้อยเท่านั้นที่ เขียนผลงานทางวิชาการ ได้ และยังมีครูอีกเป็น จำนวนมากใน สปอ. ที่ ขาดความรู้และทักษะใน การพัฒนาผลงานทาง วิชาการของตน

หมายเหตุ

พิจารณา



(แนวดิ่ง) เพื่อดูว่ามีความสอดคล้องสมเหตุสมผลหรือไม่

พิจารณา

(แนวนอน) เพื่อดูว่าความคาดหวัง สิ่งที่เป็นจริง และเกณฑ์
มาตรฐานเป็นไปด้วยกันหรือไม่

ภาพที่ 2.4 ตัวอย่างรูปแบบการประเมินของสเติก

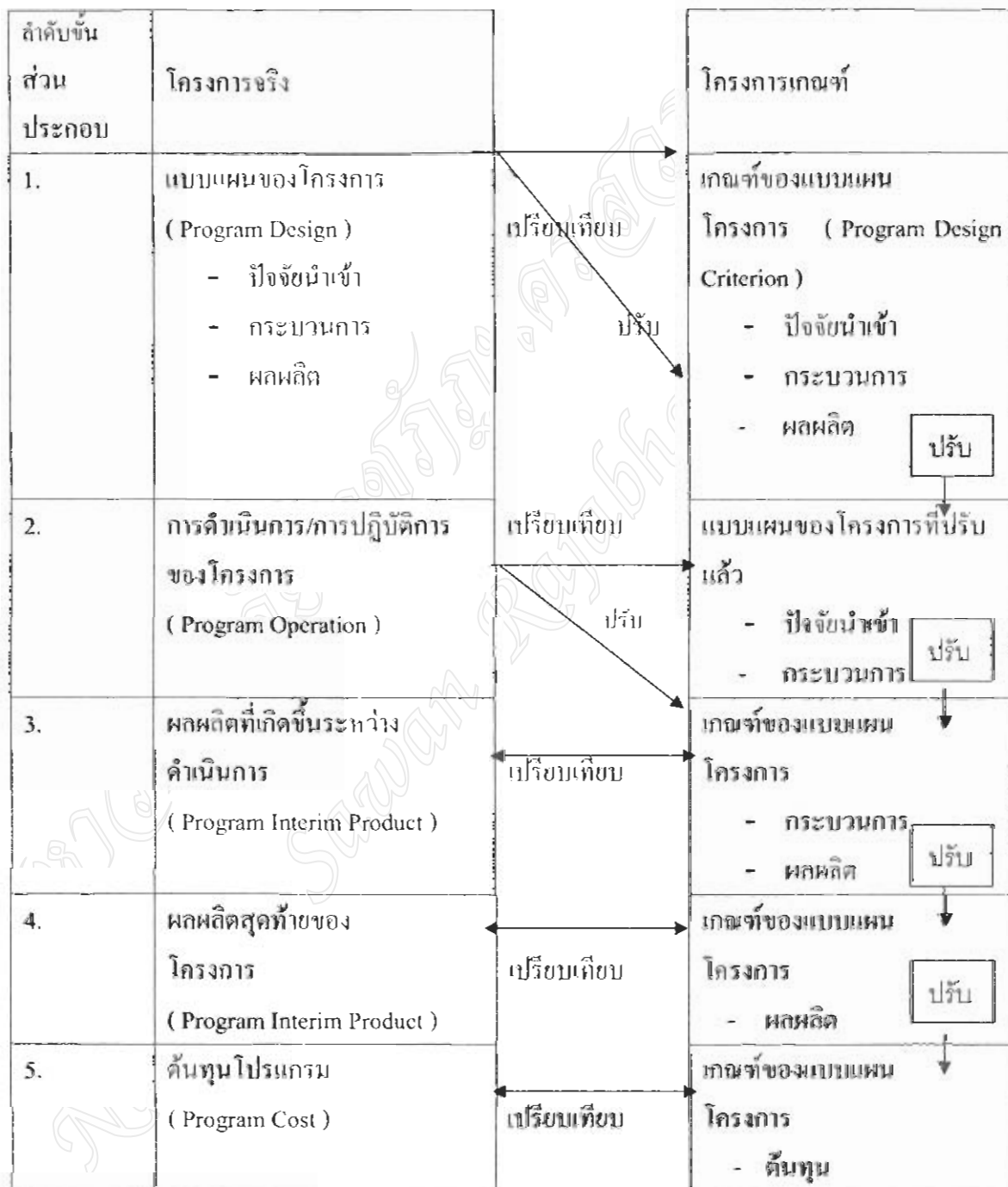
ที่มา : รัตนะ ขั้วสนธิ. (2540 : 106)

4. รูปแบบการประเมินของโพรวิธ

โพรวิธ (รัชนี บัณฑิต, 2540 : 107) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการว่า หมายถึง การรวบรวมข้อมูลเพื่อตัดสินใจ ในความไม่สอดคล้องกันระหว่าง ส่วนประกอบแต่ละส่วนของโครงการที่เป็นจริง (Actual Program) และโครงการเกณฑ์มาตรฐาน (Stand Criterion Program) ทั้งนี้โพรวิธเสนอรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า รูปแบบการประเมินความไม่สอดคล้องกัน (The Discrepancy Evaluation Model)

โดยสาระแล้วรูปแบบการประเมินความไม่สอดคล้องกันของโครงการประกอบด้วย โครงการ 2 โครงการ คือ โครงการที่เป็นจริงและโครงการเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งทั้ง 2 โครงการก็จะประกอบด้วยส่วนประกอบย่อยๆ ตามลำดับ ในการประเมินผลโครงการนั้นเราจะนำส่วนประกอบย่อยแต่ละส่วนตามลำดับ โครงการจริงไปเปรียบเทียบกับโครงการเกณฑ์มาตรฐาน หากผลการเปรียบเทียบไม่สอดคล้องกันเราก็จะทำการปรับปรุงโครงการ โดยอาจปรับส่วนประกอบของโครงการเกณฑ์มาตรฐานแต่ละส่วนหรือปรับในแต่ละส่วนของโครงการจริงก็ได้ นั่นหมายความว่า การที่เราปรับปรุงโครงการเกณฑ์มาตรฐานอาจเป็นเพราะเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแต่ละส่วนของโครงการสูงเกินไป หรือเป็นอุดมคติจนยากที่โครงการจะไปถึงได้ (การได้เกณฑ์ในแต่ละส่วนประกอบของโครงการเกณฑ์มาตรฐานเป็นได้ทั้งเกณฑ์มาตรฐานสัมบูรณ์และเกณฑ์มาตรฐานสัมพัทธ์) หากเป็นเช่นนี้เราคงจะปรับเกณฑ์ให้ต่ำลง อย่างไรก็ดีหากเราคิดว่าเกณฑ์มีความเหมาะสมแล้ว เราก็ควรจะปรับที่โครงการจริงจึงจะเหมาะสมกว่า

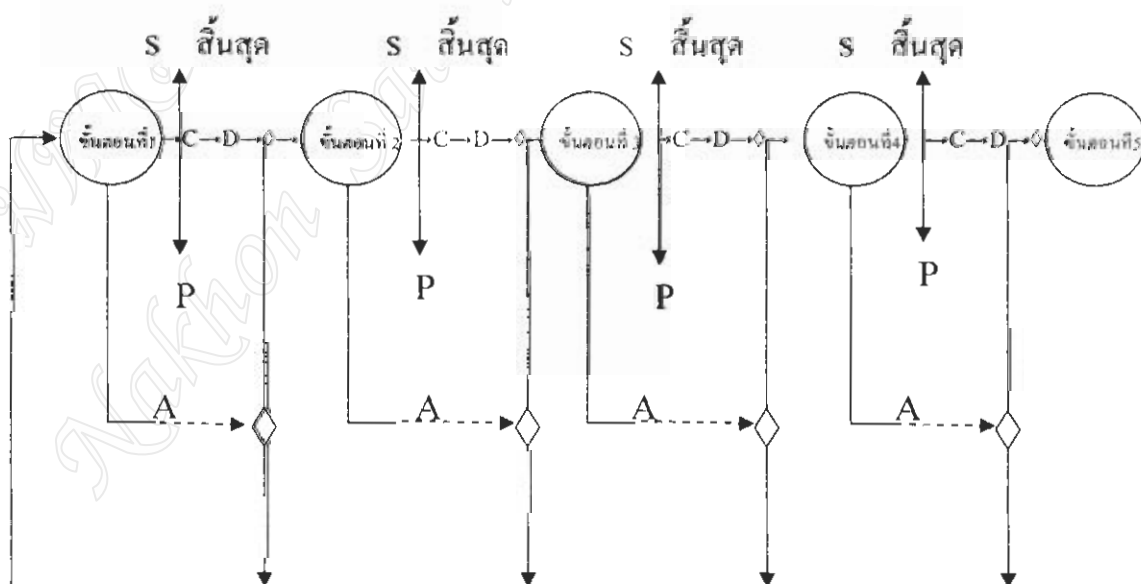
การประเมินความไม่สอดคล้องกันของโครงการตามแนวคิดของโพรวิต แสดงได้ดังนี้



ภาพที่ 2.5 รูปแบบการประเมิน ของโพรวิต
ที่มา : รัตนะ บัวสนธ์. (2540 : 107)

จากภาพที่ 2.5 เราจะเห็นว่าในขั้นตอนที่ 1 เป็นการเปรียบเทียบระหว่างแบบแผนของโครงการจริงในส่วนที่เป็นปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต ที่เราได้จัดทำหรือเขียนขึ้น กับเกณฑ์ของแบบแผนโครงการทั้งสามส่วน ซึ่งเราอาจได้มาโดยวิธีการประชุมผู้เชี่ยวชาญหรือการสัมภาษณ์เพื่อร่วมกันจัดทำเกณฑ์ของสามส่วนนั้น (การหาเกณฑ์จะกล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป) หากแบบแผนของโครงการจริงและเกณฑ์ของแบบแผนของโครงการเกณฑ์ไม่สอดคล้องกันเราก็จะทำการปรับ (โครงการจริงและ/หรือโครงการเกณฑ์) ก็จะทำได้เป็นแบบแผนโครงการที่ปรับแล้ว ในขั้นตอนที่ 2 หลังจากนั้นเราก็จะเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริง (ที่เกิดขึ้น) ของโครงการจริงกับกระบวนการของโครงการเกณฑ์ หากไม่สอดคล้องกันเราก็จะปรับการปฏิบัติการ โครงการจริงหรือปรับกระบวนการของโครงการเกณฑ์ตลอดจนปรับผลผลิตของโครงการเกณฑ์ด้วยเช่นกัน ในขั้นตอนที่ 3 ก็จะทำการเปรียบเทียบระหว่างผลผลิตย่อย ๆ ของโครงการเกณฑ์ หากไม่สอดคล้องกันเราก็จะมีการปรับเกณฑ์ผลผลิตของโครงการให้เหมาะสมต่อไป ในขั้นตอนที่ 4 เรานำผลผลิตรวมทั้งหมดของโครงการจริงเปรียบเทียบกับผลผลิตรวมทั้งหมดของโครงการเกณฑ์ เพื่อพิจารณาว่าสอดคล้องกันหรือไม่ และพร้อมกันนั้นนอกเหนือจากการเปรียบเทียบผลผลิตรวมจากขั้นตอนที่ 4 แล้ว เราก็จะเปรียบเทียบถึงต้นทุนของโครงการจริงกับต้นทุนของโครงการเกณฑ์ด้วยว่าสอดคล้องกันหรือไม่

จากขั้นตอนการประเมินโครงการดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ โพรวิส ได้เสนอรูปแบบการประเมินโครงการไว้ตามแผนภูมิในภาพที่ 2.6



ภาพที่ 2.6 รูปแบบการประเมินของโพรวิส

ที่มา : รัชนี บัวสนธิ์. (2540 : 108)

จากภาพที่ 2.6 จะเห็นว่ารูปแบบการประเมินโครงการของไพรวิสนั้น จะให้คำตอบที่สำคัญๆ ของโครงการ คือ การปรับเปลี่ยนส่วนประกอบของโครงการและการสิ้นสุดเลกั่มโครงการ ทั้งนี้อาจเป็นการสิ้นสุดเลกั่มโครงการ ทั้งนี้อาจเป็นการสิ้นสุดและการปรับเปลี่ยนในแต่ละขั้นตอนของโครงการ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนเริ่มต้นใหม่ทั้งระบบของโครงการ

5 รูปแบบการประเมินชิปปี

รูปแบบการประเมินชิปปี เป็นการนำเสนอโดยสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, D.L.) และคณะ ซึ่งเป็นสมาชิกในสมาคม Phi Delta Kappa ทั้งนี้สตัฟเฟิลบีม ให้ความหมายของการประเมินว่า หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจต่อทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ คำว่า CIPP นั้นมาจากคำย่อของส่วนประกอบต่าง ๆ ของโครงการที่จะทำการประเมิน ได้แก่

การประเมินสถานะแวดล้อมของโครงการ (Context Evaluation) ซึ่งหมายถึงการประเมินเกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกโครงการแต่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ ได้แก่ ความต้องการของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่จะรับบริการจากโครงการ จำนวนประชากร กระแสทิศทางของสังคมและการเมือง สภาพเศรษฐกิจและปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานระดับบนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

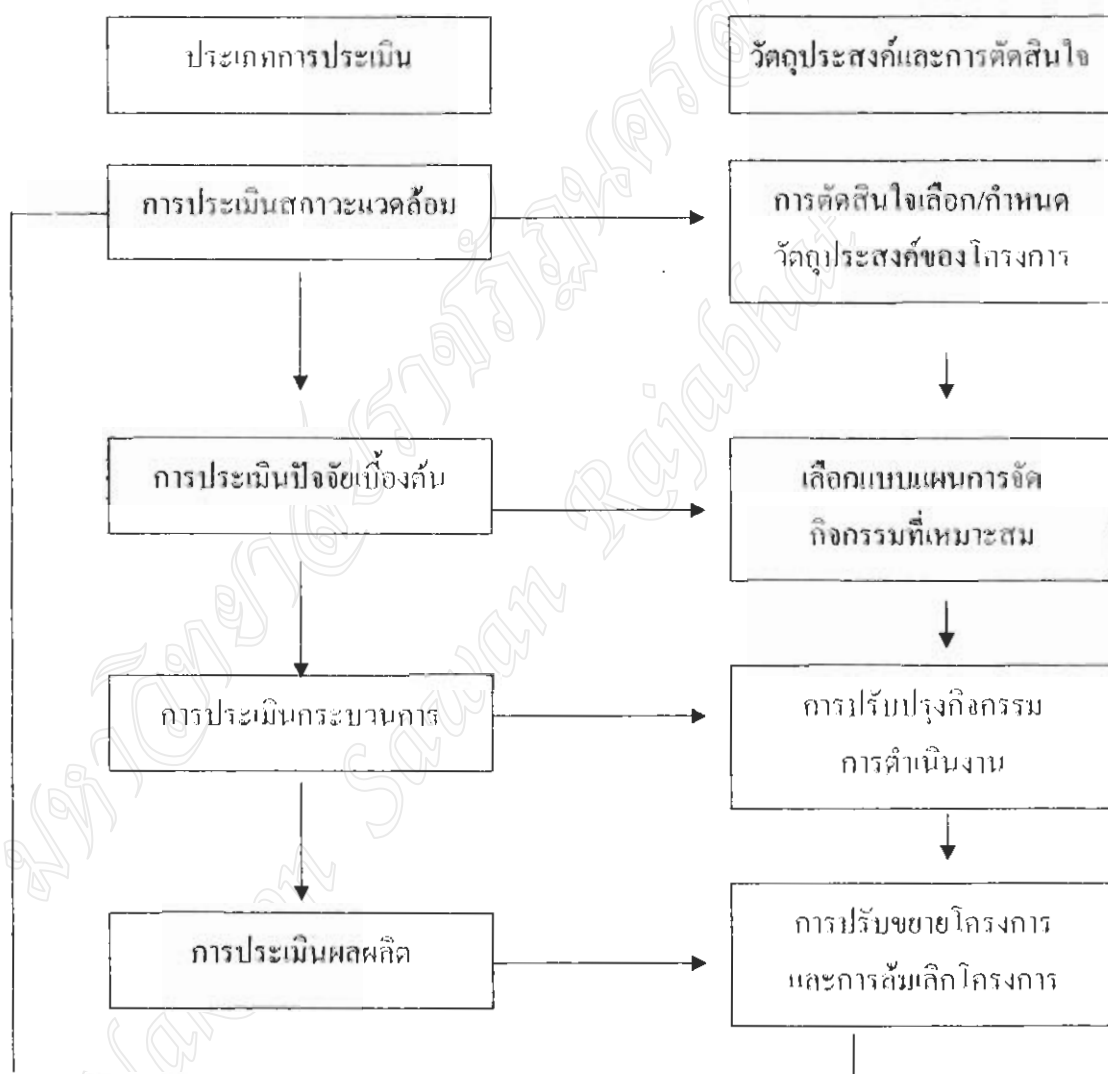
การประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) หมายถึง การประเมินทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการนำมาใช้ในการดำเนินโครงการ กำลังคนหรือจำนวนบุคคลที่ต้องใช้งบประมาณและแหล่งเงินทุนสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อาคารสถานที่ เครื่องมือและครุภัณฑ์ การประเมินปัจจัยนำเข้าจะช่วยพิจารณาตัดสินใจว่าโครงการนั้น ๆ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จะทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการบรรลุหรือไม่ และช่วยให้เกิดการวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการได้อย่างเหมาะสม

การประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมของโครงการ การนำปัจจัยเข้ามามีเหมาะสมมากน้อยเพียงไร เป็นไปตามลำดับขั้นตอนหรือไม่ กิจกรรมที่จัดขึ้นก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือมีอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้น เพื่อที่จะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้รัดกุมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การประเมินผลผลิตของโครงการ (Product Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับผลที่ได้รับทั้งหมดจากการดำเนินโครงการว่าได้ผลมากน้อยเพียงไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ

โครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลผลิตจะมีการนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ การประเมินในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการตัดสินใจปรับปรุงขยายโครงการนำไปใช้ต่อเนื่องต่อไปและเพื่อล้มเลิกโครงการ

โดยสรุปการประเมินในแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กันกับวัตถุประสงค์ของการประเมินและการตัดสินใจ ดังแผนภูมิในภาพประกอบ



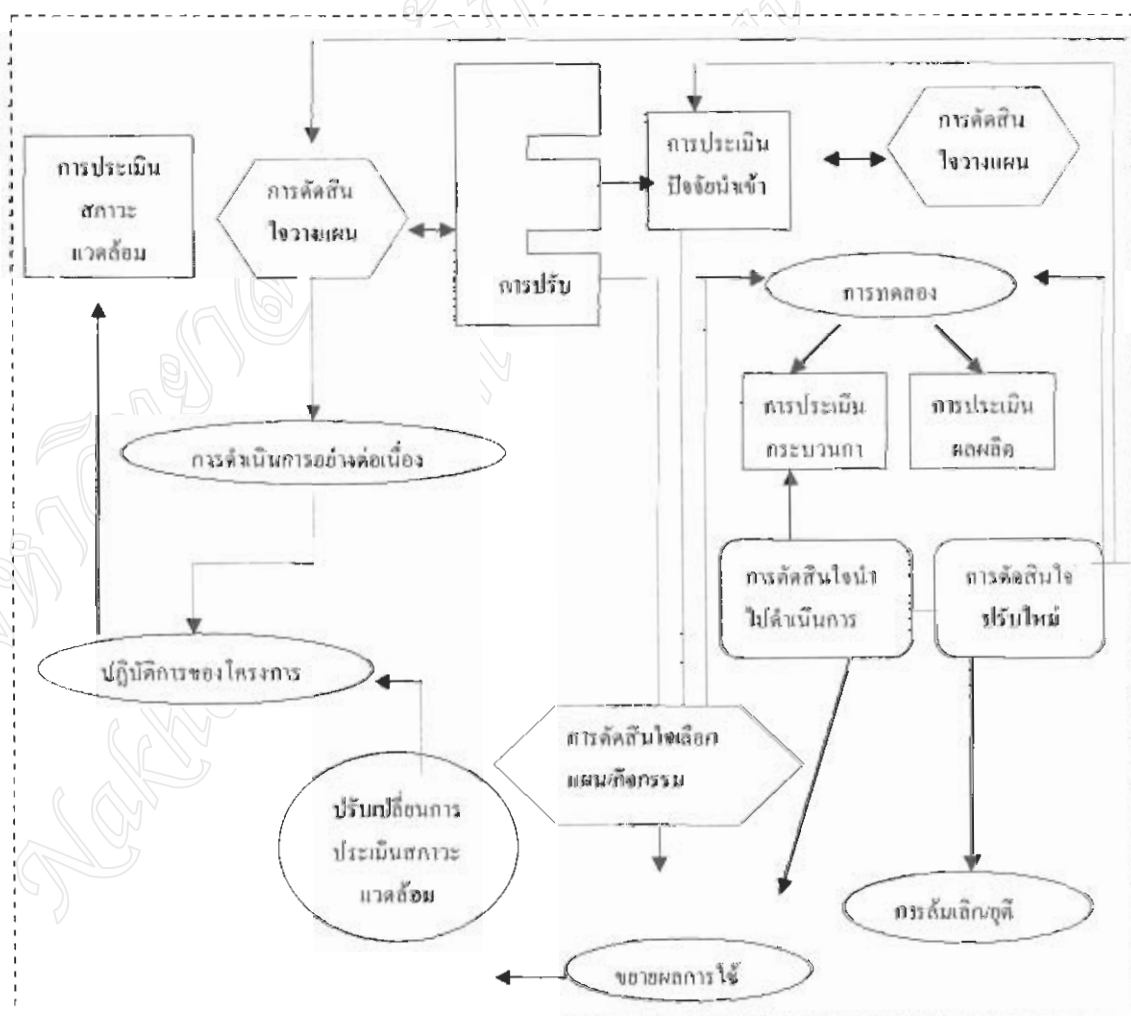
ภาพที่ 2.7 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทการประเมิน วัตถุประสงค์และการตัดสินใจตาม
รูปแบบการประเมินของชิปปี

ที่มา : รัตน บัณฑิต (2540 : 111)

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการประเมินประจำปี ภายหลังได้มีนักประเมินผลโครงการปรับปรุงชุดค่านำเอาการประเมินผลกระทบโครงการ (Impact Evaluation) เข้ามาร่วมด้วย จึงกลายเป็นรูปแบบการประเมิน CIPP

การประเมินผลกระทบของโครงการ (Impact Evaluation) หมายถึง การประเมินผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากผลผลิตของโครงการ หรือผลผลิตของโครงการก่อให้เกิดผลอื่นๆ ตามมา ซึ่งผลอื่นๆ นี้เราได้กำหนดหรือระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของโครงการ ผลกระทบของโครงการอาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ

จากแนวคิดการประเมินที่สตีฟเฟลปป์และคณะได้นำเสนอไว้นี้ เขาได้สร้างรูปแบบการประเมิน CIPP ทั้งระบบ เป็นดังภาพที่ 2.8



ภาพที่ 2.8 รูปแบบการประเมินของซีบีพี

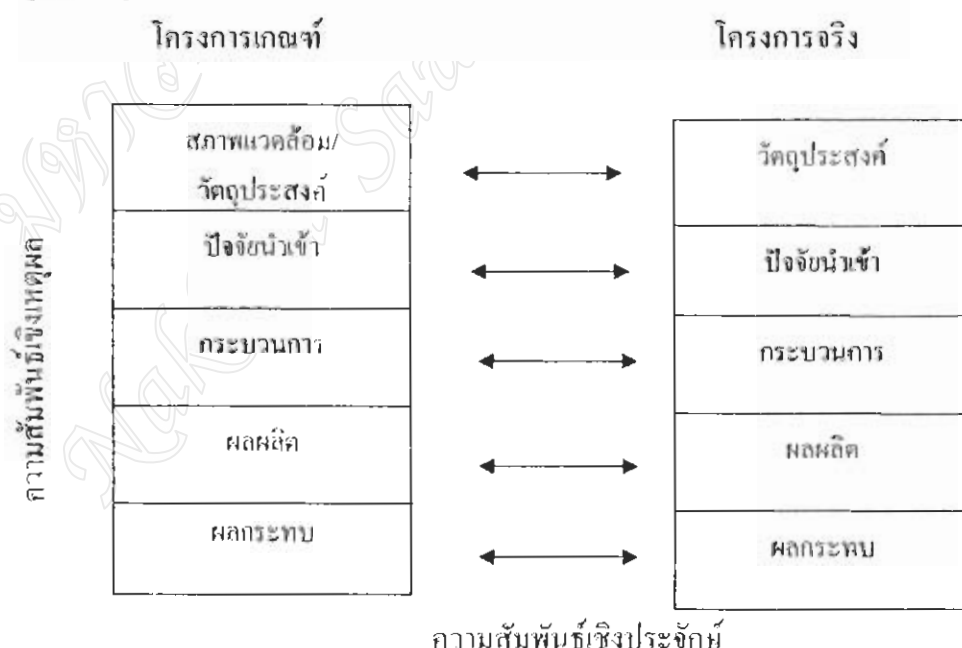
ที่มา : รัตนะ บัวสนธ์. (2540 : 114)

ในภาพที่ 2.8 แผนภูมिरูปแบบการประเมินชีพปีนั้นแสดงให้เห็นว่า การประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำกันอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ซึ่งการประเมินในแต่ละส่วนก็มีวัตถุประสงค์การประเมินต่างกันและก่อให้เกิดกิจกรรมสืบเนื่องจากการประเมินต่างกันตามไปด้วย

จากรูปแบบการประเมินผลโครงการเท่าที่กล่าวมาทั้งหมด หากพิจารณาอย่างถ่องแท้ เราจะพบว่าแต่ละรูปแบบสามารถบูรณาการการประเมินผลโครงการ ที่จะมีบางลักษณะมีส่วนร่วมกันอยู่ (รัตนะ บัวสนธ์, 2540 : 113-115) ซึ่งได้แก่

1. มีการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมหรือจากกระบวนการดำเนินโครงการกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้
2. มีการเปรียบเทียบความสอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ของโครงการ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบเชิงเหตุผลหรือเชิงทฤษฎี
3. มีการเปรียบเทียบความสอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ของโครงการจริงกับโครงการเกณฑ์ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์
4. การประเมินผลโครงการประกอบด้วย 2 ลักษณะใหญ่ คือ การประเมินภายในตัวโครงการจริงและโครงการเกณฑ์ คือ การประเมินผลส่วนประกอบต่าง ๆ ของโครงการจริงและโครงการเกณฑ์กับการประเมินผลระหว่างส่วนประกอบของโครงการจริงและโครงการเกณฑ์

ด้วยลักษณะร่วมกันของรูปแบบการประเมินโครงการข้างต้น ก็สามารถนำเสนอรูปแบบบูรณาการการประเมินผลโครงการได้ดังภาพที่ 2.9



ภาพที่ 2.9 แผนภูมิแสดงรูปแบบการบูรณาการการประเมินผลโครงการ

ที่มา : รัตนะ บัวสนธ์, (2540 : 114)

จากภาพที่ 2.9 ขั้นตอนการประเมินจะเป็นตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดทำโครงการจริงซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆ ตั้งแต่วัตถุประสงค์ของโครงการจนกระทั่งถึงผลกระทบของโครงการ

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำโครงการจริงซึ่งประกอบไปด้วยส่วน ต่างๆ เช่นเดียวกับโครงการจริง การจัดทำโครงการเกณฑ์อาจใช้วิธีประชุมระดมสมองผู้เชี่ยวชาญและการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ของโครงการทั้ง 2 ซึ่งแยกวิเคราะห์เฉพาะโครงการนั้นเพื่อดูว่าในแต่ละส่วนประกอบนั้นมีความสมเหตุสมผลหรือไม่ อย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบเปรียบเทียบระหว่างส่วนประกอบแต่ละส่วน 2 โครงการ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างส่วนประกอบแต่ละส่วนว่าสอดคล้องกันมากน้อยเพียงไร

ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงและ/เสนอแนะหรือปรับเปลี่ยนส่วนประกอบของโครงการใดโครงการหนึ่งหรือทั้งสองโครงการ เพื่อให้เกิดความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของโครงการจริงเมื่อเปรียบเทียบกับโครงการเกณฑ์

จะเห็นได้ว่า รูปแบบการประเมินโครงการมีอยู่หลายรูปแบบซึ่งแต่ละรูปแบบมีข้อดีและข้อจำกัดอยู่ในตัวเองดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ควรจะมีการคัดเลือกหรือพัฒนารูปแบบการประเมินที่เหมาะสมสำหรับการประเมินที่รับผิดชอบ และมีสิ่งที่ควบคู่กับการประเมิน ได้แก่ การตัดสินใจเพื่อดำเนินการใด ๆ ซึ่งสามารถจะแบ่งออกได้ ดังนี้ (เขาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2542 : 60)

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผนเป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินสถานะแวดล้อม มีบทบาทสำคัญ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนในการดำเนินงาน
2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ เป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินตัวป้อนคือ การกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ ของโครงการ
3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ เป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินกระบวนการ มีบทบาทสำคัญ คือ ควบคุมการทำงาน ให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดและเพื่อปรับปรุงแก้ไขแนวทางการทำงานให้ได้ผลดีที่สุด
4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ เป็นการตัดสินใจที่อาศัยผลการประเมินที่เกิดขึ้น มีบทบาทหลักคือ การตัดสินใจเกี่ยวกับการยุติ สัม เลิก หรือขยายโครงการในช่วงเวลาต่อไป

จากแนวคิดคิดและรูปแบบการประเมินชิปของสตีเฟลบีมนับว่าเป็นต้นแบบของการประเมินอย่างมีระบบมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีการปรับปรุงการตัดสินใจทุกขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำมาใช้ในการประเมินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การอ่าน เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ ซึ่งในปัจจุบันเป็นยุคของข่าวสาร ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้วิทยาการที่เป็นสายสัญญาณอักษรแพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว และทุกรูปแบบ ถ้าผู้ใดสามารถใช้ “การอ่าน” เป็นเครื่องมือสำหรับการรับรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมจะทำให้ผู้นั้นมีโอกาสได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ก่อให้เกิดประโยชน์ความสุขและความสำเร็จในชีวิตได้เป็นอย่างดี

1. ความหมายของการอ่าน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 1364) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่าน คือ การว่าความตัว ถ้าออกเสียงด้วยเรียกว่า อ่านออกเสียง ถ้าไม่ต้องออกเสียงเรียกว่า อ่านในใจ การสังเกตหรือพิจารณาดูเพื่อให้เข้าใจ เช่น อ่านสีหน้า อ่านริมฝีปาก อ่านใจ การตีความ เช่น อ่านรหัส อ่านลายแทง คิด นับ

การอ่านจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องมีองค์ประกอบหลายอย่าง (ศรีรัตน์ เจริญจันทร์, 2542 : 2) คือ ตัวอักษรและการดกลองรับรู้ร่วมกันเกี่ยวกับตัวอักษรชุดนั้น ๆ ว่าถ้าผมเครื่องหมายลักษณะนี้ให้ออกเสียงว่าดังนั้น เสียงที่ออกนั้นตรงกับเสียงที่เราใช้เรียกสิ่งหนึ่งสิ่งใด ดังนั้นตัวอักษรกลุ่มหนึ่งจึงมีความหมายสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งหนึ่ง โดยดกลองร่วมกันองค์ประกอบของการอ่านจึงประกอบด้วย ส่วนต่าง ๆ ดังนี้ ตัวอักษรหรือกลุ่มอักษร ความดกลองรับรู้ร่วมกันว่า ความเข้าใจที่ตรงกันว่า เสียงดังกล่าวนี้หมายถึงอะไร การอ่าน เป็นการแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นความคิดและนำความคิดนั้นไปใช้ประโยชน์ ตัวอักษรเป็นเครื่องหมายแทนคำพูดและคำพูดเป็นเพียงที่ใช้แทนของจริงอีกทีหนึ่งเพราะฉะนั้นหัวใจของการอ่านจึงอยู่ที่การเข้าใจความหมายของคำ

รัชเชล จี สตาฟเฟอร์ (อ้างถึงในศรีรัตน์ เจริญจันทร์, 2542 : 2) ได้ให้ความหมายของการอ่านดังนี้ การอ่าน คือ ขบวนการอันซับซ้อน การได้รับข่าวสารจากสิ่งพิมพ์ ความสามารถในการออกเสียงและทำความเข้าใจเรื่องราว การแปลความหมายของตัวอักษร เครื่องหมาย และสัญลักษณ์ต่าง ๆ คือ การถ่ายทอดความคิดและความรู้จากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่านโดยผ่านสิ่งพิมพ์

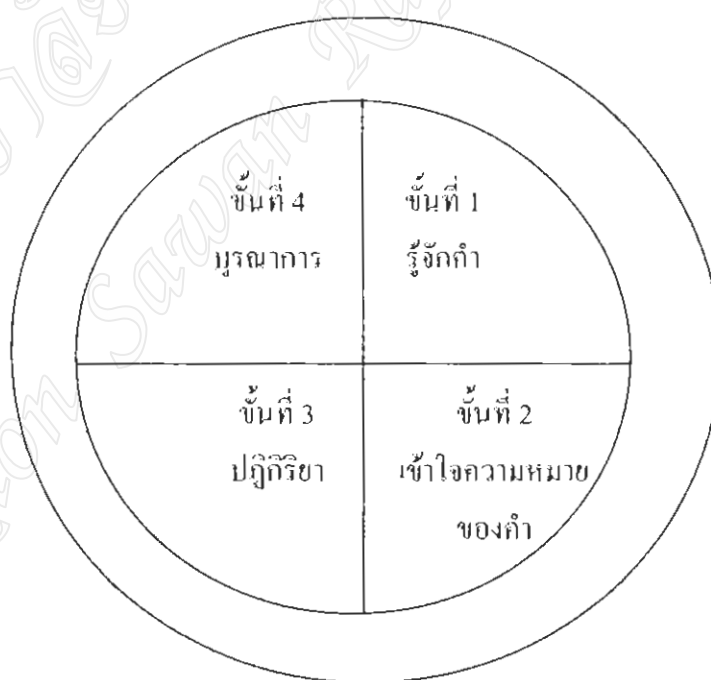
การอ่าน (สิวกานท์ ปทุมสูตร, 2540 : 13) คือ การออกเสียงตามตัวหนังสือเพื่อให้ได้ความ หรือเข้าใจความ เพื่อสื่อความหมายตามหนังสือนั้นประการหนึ่งหรือแม้ไม่ออกเสียงแต่ทำความเข้าใจความหมายต่าง ๆ ตามหนังสือนั้นประการหนึ่งและยังมีความหมายกว้างถึงการสังเกตพิจารณาต่างๆ ให้เข้าใจ

การอ่าน (สุพรรณิ วราพร, 2545 : 1 - 4) คือ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรับสัญลักษณ์ที่ดี โดยการนำความรู้และประสบการณ์มาทำความเข้าใจสิ่งที่อ่านหรือเพิ่มเติมสิ่งที่ขาดหายไปด้วยการตีความหมาย การคาดการณ หรือประเมินค่าสิ่งที่ปรากฏในเนื้อหาที่อ่าน

การอ่าน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2538 : 5) คือ การรับรู้ความหมายของสารที่ส่งจากลายลักษณ์อักษร ซึ่งอาจจะเป็นการอ่านในลักษณะการอ่านออกเสียงหรือการอ่านในใจก็ได้

การอ่าน (นิลดา ประพุกกิจ, 2538 : 2) คือ กระบวนการเรียนรู้เช่นเดียวกับการพูด การออกเสียงเป็นคำ ๆ หรือหลายคำรวมกันเข้าเป็นประโยคที่ให้ความหมายเหมือนเราอ่าน การอ่านมิใช่แต่เพียงการออกเสียงตามตัวอักษรอย่างเดียว การอ่านเป็นกระบวนการถ่ายทอดความหมายจากตัวอักษรออกมาเป็นความคิดที่ได้จากการอ่านผสมผสานกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ เป็นเครื่องช่วยพิจารณาการตัดสินใจ นำแนวความคิดที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ต่อไป

การอ่านสามารถสรุปเป็นแผนภูมิแสดงกระบวนการอ่านตามทฤษฎีของ วิลเลียม เอส เกรย์ ไล์ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2546 ข : 59)



ภาพที่ 2.10 แผนภูมิแสดงกระบวนการอ่าน

ที่มา : กรมวิชาการ, (2546 ข : 59)

จากแผนภูมิแสดงกระบวนการอ่านของ วิลเลียม เอส เกรย์ อธิบายความหมายและความสัมพันธ์ของกระบวนการอ่านได้ ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2546 ข : 59 - 60)

1. การรู้จักคำ การรู้จักคำกับการสะกดคำได้ ไม่เหมือนกัน บางคนสะกดคำได้โดยไม่รู้ความหมายก็มี เพราะจำเอา (ส่วนมากถูกบังคับ) การรู้จักคำนี้ หมายถึง การตระหนัก หรือระลึก รู้ประสบการณ์จากการถูกกระตุ้นด้วยสัญลักษณ์นั่นก็คือผู้อ่านต้องรู้จักและรู้จักคำที่ปรากฏนั้นคือพอที่จะเข้าใจความหมายได้เมื่ออ่าน การรู้จักคำหรือเรียกว่าถอดความ มีลำดับดังนี้

1.1 จำคำศัพท์ได้ (โดยการท่องจำเป็นส่วนใหญ่)

1.2 ถ่ายทอดเสียงได้ คือโยงหน่วยเสียง (Phoneme) กับหน่วยคำ (Grapheme)

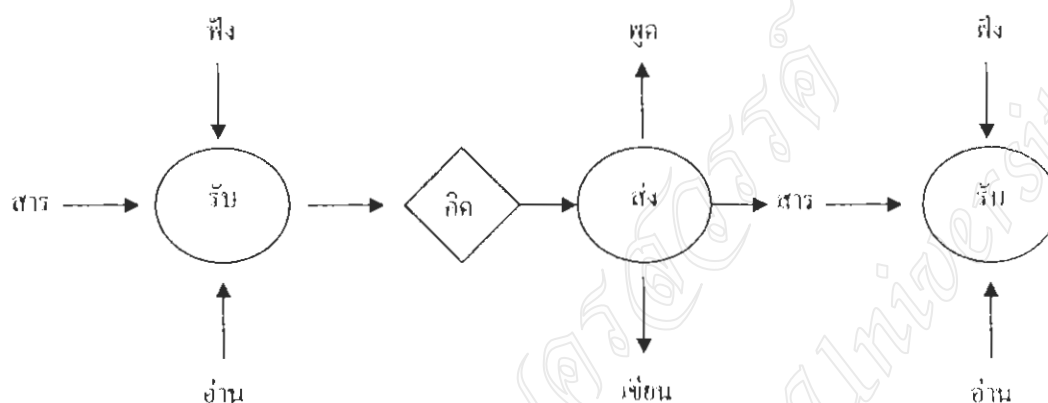
1.3 ถ่ายทอดความหมายของคำต่าง ๆ ในปริบทนั้นได้

2. เข้าใจความหมายของคำ วลี และประโยค คือเมื่อเห็นคำต่าง ๆ ซึ่งประกอบเป็นข้อความแล้วเข้าใจความหมายไปตามลำดับ โดยเน้นว่าผู้อ่านต้องใช้ประสบการณ์เดิมของตนมาช่วยตีความหมายของคำในปริบทนั้น นอกจากนั้นผู้อ่านต้องพิจารณาจุดประสงค์ของผู้เขียน อคติ หรือความรู้สึกที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อให้เข้าใจด้วย

3. ขั้นปฏิบัติรยา คืออ่านไปคิดไปว่าผู้เขียนหมายถึงอะไรแน่ ในกรณีที่ข้อเขียนหนึ่งอาจมีนัยได้มากกว่าหนึ่งนัย ต้องอ่านโดยมีทั้งสติปัญญา และความรู้สึก ประเมินได้ว่า ข้อความนั้นผู้อ่านจะยอมรับหรือปฏิเสธ ด้วยเหตุผลใด ขั้นนี้ต้องอาศัยประสบการณ์เดิมมาช่วยประกอบการพิจารณา ดังนั้น นักอ่านที่รอบรู้จะเข้าใจได้ลึกซึ้งกว่า อาจจะลำดับเรื่องราวใหม่ให้ตัวเองเข้าใจดีขึ้นได้ อาจจะเปรียบเทียบความคิดหรือเรื่องราวต่างๆ แยกแยะได้ว่าเรื่องนี้สำคัญกว่าเรื่องนั้น เรื่องใดเป็นความจริง หรือเป็นความคิดเห็น ไปจนถึงหาข้อสรุปเป็นแนวความคิดกว้างๆ ได้ และสรุปเนื้อหาทั้งหมดได้

4. บูรณาการ ขั้นนี้ผู้อ่านต้องนำความหมายจากข้อความที่อ่านไปสร้างความคิดใหม่ได้อย่างที่เรียกว่าเกิด “ประจักษ์” ขึ้น อาจทำให้ผู้อ่านเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับเรื่องหนึ่ง ๆ ไปเลยหรือเกิดความสนใจใหม่ ๆ ขึ้นมาแล้วศึกษาโดยละเอียดต่อไป

การอ่านเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อสารของมนุษย์ในชีวิตประจำวันที่ติดต่อกัน (ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์. 2542 : 4) อันประกอบด้วยการส่งสารและการรับสาร ดังแสดงไว้ในแผนภูมิต่อไปนี้



ภาพที่ 2.11 แผนภูมิแสดงกระบวนการสื่อสารของมนุษย์

ที่มา : ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์ (2542 : 4)

จากแผนภูมิแสดงกระบวนการสื่อสารของมนุษย์ดังกล่าวสามารถอธิบาย ได้ว่า สาร ความพหุนุกรม มีความหมายในเรื่องการสื่อสารดังนี้คือ ส่วนในของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แก่นเนื้อแท้ ของแข็ง ความแข็งแรง กำลัง ของจำเป็น ของแท้ ส่วนสำคัญ หลักข้อใหญ่ใจความ ความหมาย ที่แท้ คำย่อ เรื่องย่อ หนังสือ จดหมาย และมีความหมายในทำนองเดียวกับลักษณะหรือหลายลักษณะ ซึ่งหมายถึง เครื่องหมายเครื่องแสดงสิ่งหนึ่งให้เห็นว่าต่างจากสิ่งหนึ่ง คุณสมบัติ คุณภาพ เครื่องประกอบ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 1182) การสื่อสารต้องประกอบไปด้วย การรับสารและการส่งสาร การรับสาร ทำได้โดยการฟังและการอ่านเป็นส่วนใหญ่ การส่งสาร ทำได้โดยการพูดและการเขียนเป็นส่วนใหญ่

จากความหมายของการอ่านดังกล่าวสรุปได้ว่า การอ่าน คือ การรับรู้และเรียนรู้ จากลายลักษณ์อักษรหรือสัญลักษณ์ผสมผสานบูรณาการกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่เกิดเป็นแนวคิด และเกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน

2. ความสำคัญของการอ่าน

โลกมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้านวิทยาการ ความคิด สังคมและสภาพแวดล้อม มนุษย์มีความจำเป็นต้องแสวงหาความรู้และติดตามข่าวสารต่าง ๆ เพื่อสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมมีความสุข แม้ว่าจะมีสื่อมวลชนและมัลติมีเดียการรับทราบข่าวสารความรู้ต่างๆ หลากหลายวิธีแต่การอ่านก็ยังเป็นวิธีการที่สะดวกและมีประสิทธิภาพ การอ่านจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับทุกคนสามารถอ่านขบความสะดวกให้แก่ทุกเพศทุกวัยและทุกระดับในทุกขอบเขต ตั้งแต่การดำเนินชีวิตประจำวัน การศึกษาหาความรู้ การปฏิบัติงาน ตลอดจนถึงการพักผ่อนหย่อนใจ การเสริมสร้างประสบการณ์และความคิด ด้วยเหตุนี้เอง การอ่านจึงมีความสำคัญยิ่งต่อบุคคลและสังคม(สุพรรณิ วราทร. 2545 : 4)

การอ่าน เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ (มัทนา นาคบุตร. 2542 : 3) โดยเฉพาะในปัจจุบัน วิทยาการต่าง ๆ เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มนุษย์จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ ข่าวสารและสาระประโยชน์จากสิ่งรอบตัวเพื่อนำมาปรับปรุง ประยุกต์ใช้ให้ทันสมัยทันเหตุการณ์ อยู่เสมอ วิธีการที่มนุษย์พึงใช้เพื่อติดตามเหตุการณ์และความเคลื่อนไหวในวงการต่าง ๆ นั้นมีอยู่หลายวิธี แต่วิธีที่ง่ายและสะดวกวิธีหนึ่งคือการอ่าน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระบรมราโชวาท ในพิธีเปิดงานระหว่างชาติและงานแสดงการพิมพ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 3 ความตอนหนึ่งว่า “หนังสือเป็นเสมือนคลัง ที่รวบรวมเรื่องราวถกถามถก วิชการทุกด้าน ทุกอย่าง ซึ่งมนุษย์ได้เรียนรู้ ได้คิดอ่านและพากเพียรพยายามบันทึกถกถกไว้ด้วยลายลักษณ์อักษร หนังสือแพร่ไปทีใด ความคิดก็แพร่ไปทีนั้นหนังสือจึงเป็นสิ่งมีค่าและมีประโยชน์ที่ประมาณมิได้ ในแง่ที่เป็นบ่อเกิดการเรียนรู้ของมนุษย์... หนังสือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาทั้งมวล ทั้งอาชีพ ทั้งการค้นคว้าและในที่สุดความพอใจ...” หนังสือใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ถ้าผู้ใดอ่านไม่ออก อ่านไม่เป็น อ่านไม่เก่งและไม่มินิรักการอ่าน เสมือนขาดสิ่งสำคัญในการพัฒนาความเจริญงอกงามทางสมอง และสติปัญญา การอ่านเป็น “ปู้” อย่างดี ที่บำรุงสมองให้เจริญวัย หลอพอพาให้สติปัญญางอกงามไปในทางที่ถูกต้องมีเหตุมีผลเพราะในขณะที่อ่าน สมองทำหน้าที่อ่านตัวอักษร สระ วรรณยุกต์ หสมคำ สะกดคำ รับรู้ความหมาย ดีความหมาย เพื่อสื่อให้เข้าใจสิ่งที่อ่าน พร้อมกับคิดพิจารณาความหมายในข้อความที่อ่านนั้นถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ยอมรับหรือไม่ยอมรับ นี่เป็นการใช้วิจารณ์ญาณเข้ามาด้วย จึงกล่าวได้ว่าขณะอ่านสมองจะทำงานตลอดเวลา การอ่านจึงช่วยให้คนคิดเป็นและรู้จักคิด การอ่านเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ชีวิตมีความบันเทิง มีการพักผ่อนหย่อนใจจากชีวิตประจำวันซึ่งมีแต่การแข่งขันทำงานเพื่อหาเงินมายังชีพการอ่านถือเป็นการพักผ่อนที่มีคุณภาพทำให้ชีวิตมีรสชาติและสีสันเพิ่มขึ้น

หนังสือมีความสัมพันธ์กับชีวิตอย่างใกล้ชิด เพราะหนังสือให้ความหมายแก่ชีวิต ให้ความรู้สึก “อึด” ไม่เหมือนสิ่งอื่นใด เป็นความอึดที่ยึดอึดยิ่งขึ้น คำอึดยิ่งอึดงอม คำอึดก็คำ บนกระดาษไม่มีสีสัน คู่มือแค่ความแห้งแล้งแต่ถ้าลองฝืนใจอ่านดูสักนิด แล้วค่อย ๆ อ่านต่อไปจน เกิดความเคยชินแล้วความขื่นคำความงอกงามจะค่อยเกิดขึ้นและในที่สุด หนังสือจะกลายเป็นสิ่ง สำคัญและจำเป็นสำหรับชีวิต เป็นความจำเป็นที่ไม่ก่อให้เกิดความรำคาญแต่จะเกิดความชื่นใจ แทนที่ มีหนังสือล้อมรอบตัวก็เหมือนกับตนเองแวดล้อมไปด้วยนักปราชญ์ราชบัณฑิต

มัทนา นาคะบุตร (2542 : 6 - 7) ได้รวบรวมคำกล่าวที่เกี่ยวกับการอ่าน และหนังสือไว้เป็นจำนวนมาก เช่น รากฐานของติก หรือ อีซู รากฐานของชีวิต คือ หนังสือ จากคำขวัญงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ 2520 โลกแกน เป็ชชาล สมิต กล่าวว่า มีคนพูดกันว่าชีวิตคือสิ่งของ แต่ฉันอยากจะทำว่า “ชีวิตคือการอ่าน” มากกว่าเบญญา แสงมะลิกกล่าวว่าหนังสือเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่ยังคงมีความสำคัญ แม้ว่าในปัจจุบันเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ ได้ก้าวหน้าไปอย่างมากจนมีสื่อประเภทต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมากมายก็ตามเพราะหนังสือนั้นให้รายละเอียดเนื้อหาข้อมูล ทั้งในด้านกว้างและด้านลึก มีราคาถูกกว่าสื่ออื่นๆ ทั้งยังบรรจุข้อมูลที่ผู้อ่านสามารถเปิดหาและค้นคว้าได้ตลอดเวลาสามารถพกพาติดตัวไปได้ทุกแห่งโดยสะดวก หากจะเทียบกับสิ่งอื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ก็ยังให้ข้อมูลได้อย่างรวดเร็วไม่สามารถลงลึกในรายละเอียดได้เท่าหนังสือ ดังนั้นหนังสือจึงยังคงมีความสำคัญ และการอ่านหนังสือก็ยังคงมีความจำเป็นอยู่เช่นกัน นววรรณ พันธุเมธา กล่าวว่าในปัจจุบัน การอ่านมีบทบาทน้อยลงกว่าเดิมแล้ว เพราะมีสื่อต่างๆ มากขึ้น เช่น มีโทรทัศน์ วิทยุ ๗๙ สมัยก่อนถ้าจะหาความรู้ความบันเทิง เรามักพึ่งหนังสือเป็นส่วนใหญ่ แต่เดี๋ยวนี้ดูโทรทัศน์ก็ได้ ได้เห็นทั้งภาพ ได้ยินทั้งเสียง บางคนจะรู้สึกว่าการอ่านหนังสือเสียอีกแต่ถึงอย่างไรก็ยังมีรู้สึกว่าเราอาจจะหาความรู้และความบันเทิงจากหนังสือได้ง่ายกว่าสื่ออื่น ๆ เพราะเรามีหนังสือหลากหลายให้เลือกอ่าน ส่วนวิทยุและโทรทัศน์ก็มีรายการจำกัดกว่า กาญจนา นาคันทน์กล่าวว่า การจะเป็นนักเขียนต้องเป็นนักอ่าน หยก บุรพา กล่าวว่า การอ่านหนังสือขยายโลกของเราโลกของเราไม่ได้อยู่แค่บ้านของเรา อำเภอของเรา แต่มันจะไปไกลรู้ไปหมด รู้ไปทั่วเท่าที่เราอ่าน เราอ่านมากเท่าไรโลกยิ่งกว้างมากเท่านั้น ชีวิตที่ต่างไปจากความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันซึ่งเราจะได้จากหนังสือ สว คำหอม กล่าวว่า การอ่านทำให้รู้สึกว่าการโลกของตนเองกว้างแม้จะอยู่ในห้องจินตนาการที่หนังสือให้เราารู้สึกมากขึ้น รู้สึกว่าบ้านมันชักแคบรู้สึกในใจขณะนั้นก็ใฝ่ฝันอยากไปสู่โลกกว้างที่เราอยากอ่านหนังสือ จิระนันท์ พิตรปรีชา กล่าวว่า การอ่านหนังสือนั้นสำคัญมากเพราะหนังสือคือสื่อของความคิด เราอ่านหนังสือแสดงว่าเรากำลังอ่านความคิดของคนอื่น แต่ถ้าเรากำลังเขียนหนังสือเท่ากับเรากำลังอ่านความคิดของตัวเอง ฉะนั้นไม่ว่าอ่านหรือเขียนก็เกี่ยวข้องกับ การอ่านทั้งนั้นเพราะมันคือการอ่านความคิดจิตใจของคนคนนั้นเอง

การอ่านนอกจากจะให้คุณค่าด้านความรู้ ความคิด และความบันเทิง อันเป็นประโยชน์เฉพาะของผู้อ่านแล้ว ยังเกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาตินับอนันต์ (มัทนา นากะบุตร, 2542 : 6 - 7) กล่าวคือ

1. การอ่านหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ที่เป็นกุญแจสู่มรดกทางวัฒนธรรมและนำสู่วิทยาการ วิทยาศาสตร์ การอ่านทำให้คนเข้าใจตนเอง และสังคม รู้จักการอยู่ร่วมในสังคม การปรับตัว และ เป็นส่วนที่ดีของ สังคม
2. การอ่านช่วยสร้างความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจรับรู้ความเป็นไปและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ธุรกิจการค้า ตลาดหุ้นและการลงทุนทั้งปวง
3. การอ่านช่วยส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงได้ถ้าประชาชนมีความรอบรู้ รับรู้การสื่อสารข้อมูล รับรู้ทักษะเลือกคิดและตัดสินใจได้อย่างเสรี มีเหตุผล
4. การอ่านช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล การอ่านมีความสำคัญต่อวิถีชีวิต ของบุคคลทุกสาขาวิชาชีพไม่ว่าจะเป็นแพทย์ ครู อาจารย์ นักกฎหมาย ท่อค้า นักธุรกิจ นักการทูต นักการเมือง ฯลฯ การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากการหนังสือ จะช่วยให้มีความสำเร็จในวิชาชีพได้เป็นอย่างดี
5. การอ่านช่วยพัฒนาสังคม ประเทศใดมีประชากรที่รู้หนังสือและรักการอ่าน จะทำให้คุณภาพชีวิตของประชากรในประเทศนั้นดีขึ้น ซึ่งก็จะทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่สังคม และประเทศชาติ

ฟรานซิส เบคอน (ลนยา วงศ์ชัยชนะ, 2542 : 1) นักปรัชญาชาวอังกฤษ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ว่า " การอ่านทำให้คนเป็นคนโดยสมบูรณ์" ซึ่งหมายความว่า การอ่านทำให้เกิดพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ความรู้ความสามารถประสบการณ์พฤติกรรมการดำเนินชีวิต สติธรรมจรรยาและก่านิยม การอ่านช่วยปรับปรุงชีวิตให้สดใสสมบูรณ์ที่สุด

การอ่าน มีความสำคัญต่อคนเรา (ศิวานนท์ ปทุมสูติ, 2540 : 15 - 16) เพราะว่าการอ่าน เป็นช่องทางการรับรู้ที่สามารถถือกรับและแสวงหาได้ความโอกาสที่ค้องการ เป็นทางที่เพิ่มพูน ความรู้ความคิดและประสบการณ์ได้ทั้งเชิงลึกและเชิงกว้างอย่างไม่จำกัดขอบเขต ซึ่งสรุป ความสำคัญของการอ่านได้ ดังนี้

1. การอ่านเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ความรู้ความคิดและพิจารณาญาณให้คนเรามีคามงอกงามทางสติภาวะ ปัญญา และความสามารถได้ดีขึ้น
2. การอ่านส่งเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาในชีวิตและจิตวิญญาณของผู้อ่าน ให้เป็นไปในทางที่ดีที่งานได้ด้วยตัวเอง

3. การอ่านเป็นเสมือนสะพานเชื่อมประสานความรู้ความเข้าใจของมวลมนุษย์ทุกชาติทุกภาษาให้ถึงกัน ให้ถึงกัน ให้ประจักษ์ในความจริงเดียวกัน และสามารถประกอบกิจต่างๆ อันเป็นคุณประโยชน์ร่วมกันได้เป็นอย่างดี

ประโยชน์ของการอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ (ฉวีวรรณ อุทกานันท์, 2542 : 11) ตั้งแต่เกิดจนโตและจนกระทั่งถึงวัยชรา การอ่านทำให้รู้ข่าวสารข้อมูลต่างๆ ทั่วโลกซึ่งปัจจุบันโลกของข้อมูลข่าวสารทำให้ผู้อ่านมีความสุข มีความหวังและมีความอยากรู้อยากเห็นอันเป็นความต้องการของมนุษย์ทุกคน การอ่านมีประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง คือพัฒนาการศึกษา พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เป็นคนทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ และสนองความต้องการอยากรู้อยากเห็น นอกจากนี้ การจะพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้ ต้องอาศัยประชาชนที่มีความรู้ความสามารถซึ่งความรู้ความสามารถดังกล่าวก็ได้มาจากการอ่านนั่นเอง

วิระ แข้งกสิการ(2544 : 11 - 12)ได้เห็นความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ เป็นช่องทางของการรับรู้ที่สามารถเลือกรับและแสวงหาได้ตามโอกาสที่ต้องการเป็นทางที่จะเพิ่มพูนความรู้ ความคิดและประสบการณ์ ทั้งเชิงลึกและเชิงกว้างได้อย่างไม่จำกัดขอบเขต มีความสำคัญตามมุมมองดังต่อไปนี้ คือ

1. มองการอ่านในแง่ของการแสวงหาความสุข การอ่านเป็นการหาความสุข ความเพลิดเพลินที่มีขอบเขตกว้างขวางและประหยัดที่สุด หาได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา ท่านมหาบุรุษมหาสมณานันท์ กล่าวว่า ข้าพเจ้าเป็นสุขเมื่อได้อ่านหนังสือและเชื่อว่าใครก็ตามที่มีรสนิยมนที่ดีย่อมทนต่อความเหน็ดเหนื่อยได้ทุกแห่งหน

2. มองการอ่านในแง่ของการเรียนรู้และการพัฒนาสมอง การอ่านเป็นตัวกระตุ้นสมองได้อย่างยอดเยี่ยม เพราะการอ่านเป็นการบริหารสมองที่ประเสริฐ การที่อ่านหนังสือมาๆ สมองจะทำงานเพราะฉะนั้นสมองจะมีความฉับไว ความแข็งแรง สมองทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้

3. มองการอ่านในแง่พุทธศาสนา การอ่านเป็นการปฏิบัติธรรมเพราะการอ่านมีลักษณะการปฏิบัติ ครอบงำไตรลักษณ์ คือ สึก สมาริ ปัญญา การอ่านก่อให้เกิดความสงบ ความคิดจะไหลลื่นไปตามตัวอักษรที่อ่าน จะทำให้ไม่หิวนิหิตข้อใด เกิดสมาธิจดจ่ออยู่กับข้อความที่อ่าน เมื่ออ่านแล้วมีความรู้ ความคิดเกิดขึ้นซึ่งก็คือปัญญานั้นเอง

4. การมองการอ่านในแง่ของจิตวิทยา การอ่านเป็นการกลายความเลื่อมใส กลายความกตัญญูทางอารมณ์ การอ่านจะเป็นวิธีระบายความรู้สึที่ดี เราจะมองเห็นว่าคนที่มิมีนิสัยรักการอ่านจะเป็นคนอารมณ์เย็น สุขุม นอกจากนั้น การอ่านยังเป็นการดูแลสุขภาพจิตที่ดีของเด็กรักด้วย

5. มองการอ่านในแง่การใช้เวลา การอ่านเป็นใช้เวลาที่เกิดประโยชน์ที่ดีที่สุด **ประโยชน์ที่สุด** เขวชวนเป็นวัยที่นำเป็นห่วงเรื่องการใช้เวลาเพราะเป็นวัยที่รีบเร่งหาว่าหาได้ง่าย **เมื่อหาจึงเที่ยวสถานบันเทิง ห้างสรรพสินค้า มั่วสุมสถานแหล่งเร่ร่อน** นำมาซึ่งปัญหาสุขภาพจิต ถ้าเด็กรักการอ่านเขาจะมีความสุขกับการอ่านหนังสือ มีหนังสือเป็นเพื่อนจึงไม่เหงา เพราะการอ่านเป็นกิจกรรมที่สามารถทำได้เพียงลำพังปัญหาที่เกิดจากการใช้เวลาว่างไปในทางที่ไม่ถูกจึงหมดไป

การอ่านเป็นวิธีแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้ตลอดชีวิต(อินจง จันทรารัตน์, 2542 : 7)
การอ่านจึงมีความสำคัญทั้งในระดับบุคคล สังคมและประเทศชาติ

1. ความสำคัญของการอ่านในระดับบุคคล

1.1 การอ่านช่วยเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ทำให้เผชิญปัญหาและแก้ไข ปัญหาอย่างรวดเร็ว นำความรู้และประสบการณ์พัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น การดูแลสุขภาพสุขภาพตนเอง

1.2 การอ่านช่วยให้ผู้อ่านเกิดปัญญา มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เข้าใจตนเอง มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อตนเองและสังคม วินิจฉัยเหตุการณ์และสังคมได้ถูกต้อง

1.3 การอ่านช่วยพัฒนาความคิดให้แตกฉานและถ่องแท้ การอ่านและการคิด มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด การอ่านหนังสือที่ดีๆจะทำให้ความคิดและทักษะการเขียนพัฒนาไปด้วย

1.4 การอ่านทำให้เกิดความสุขและความเพลิดเพลิน รสคำรสความจากข้อเขียน ตลอดจนศิลปะในการเรียบเรียงหนังสือทำให้ผู้อ่านเกิดสุนทรียภาพในความงามทางภาษา

1.5 การอ่านเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

2. ความสำคัญของการอ่านในระดับสังคม

2.1 การอ่านช่วยสร้างคามเข้าใจในสังคมทำให้มนุษย์มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ลดอคติระหว่างเชื้อชาติ ชนชาติและศาสนา

2.2 การอ่านช่วยสร้างความร่วมมือในสังคมสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ ของรัฐบาลและองค์กรต่าง ๆ ต้องอาศัยการอ่าน เช่น การรณรงค์ห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ การชักชวนให้อนุรักษ์ธรรมชาติ การห้ามทิ้งขยะ

2.3 การอ่านช่วยสร้างสังคมมีปัญญาชน แก้ปัญหาด้วยปัญญามากกว่าอารมณ์ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ถูกต้องและตรงจุดและไม่ก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคม

3. ความสำคัญของการอ่านในระดับประเทศ

3.1 การอ่านหนังสือมีส่วนช่วยเสริมสร้างชีวิตของประชากรให้ดีขึ้น มีผลดี

ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เมื่อประชากรมีคุณภาพดี ทำให้การพัฒนาประเทศดำเนินไปด้วยดี ถ้าประชากรในประเทศไม่อ่านหนังสือ การพัฒนาประเทศก็จะเป็นไปได้ยาก การพัฒนาประเทศจึงเริ่มต้นที่การรู้หนังสือและการศึกษาเป็นอันดับแรก

3.2 ถ้าประชาชนมีความรู้น้อยอ่านน้อยเป็นประชากรที่ด้อยคุณภาพขาดความคิดสร้างสรรค์ขาดความกระตือรือร้นไม่ปรับปรุงอาชีพทำให้เศรษฐกิจโดยรวมไม่ก้าวหน้า ประเทศชาติก็ค้ำถั่ง

3.3 การส่งเสริมให้มิมีนิสัยรักการอ่านเมื่อเติบโตเป็นหนุ่มสาวจะเป็นกำลังสำคัญของชาติเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีครอบครัวจะเป็นพ่อแม่ที่มีคุณภาพ สร้างครอบครัวนักอ่าน สร้างสังคมการอ่านเหมือนประเทศที่เจริญก้าวหน้าทั้งหลาย เช่น ญี่ปุ่น อังกฤษ เยอรมัน

จากความสำคัญและประโยชน์ของการอ่าน จากหน้าที่ของบุคคลต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้นย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดถึงคุณค่าและความสำคัญของการอ่านซึ่งยังประโยชน์แก่บุคคล สังคม และประเทศชาติ ทั้งในด้านการแสวงหาความรู้เพื่อการดำรงชีวิตเพื่อพัฒนาคน พัฒนาเศรษฐกิจ วิชาการทั้งมวล เพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตประชากร อันจะมีผลต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียน และประชากรของประเทศ

3. การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

นิสัยรักการอ่านเป็นเป้าหมายสำคัญสูงสุดที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น ครู อาจารย์ ผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ พ่อแม่ ผู้ปกครอง หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน นักศึกษา นิสัยรักการอ่านมีคุณค่าต่อทุกคนทุกระดับ เมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนไปแล้ว ยังสามารถได้ใช้การอ่านเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้และพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพของตนเองและครอบครัวได้อย่างดี

3.1 นิสัยรักการอ่าน

นิสัย คือความประพฤติที่เคยชินทำจนเป็นนิสัย (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พ.ศ. 2546 : 593) รักการอ่าน หมายถึง มีจิตใจฝักใฝ่มุ่งมั่นต่อการอ่านอย่างแท้จริง ด้วยเห็นความสำคัญของการอ่านอย่างยิ่ง นิสัยรักการอ่าน จึงหมายถึง การใฝ่มุ่งมั่นแต่การอ่านและอ่านจนเคยชิน อ่านจนเป็นนิสัย แม้บางครั้งจะมีปัญหาอุปสรรคต่อการอ่านบ้างก็ไม่ย่อท้อ คนที่มีนิสัยรักการอ่าน ชอบอ่านทุกอย่างที่เป็นวัสดุสำหรับอ่าน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ สิ่งพิมพ์อื่นๆ ป้ายโฆษณา ประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ หรือแม้แต่กระดาษห่อของ อ่านได้ทุกสถานที่ ทุกโอกาส แม้แต่อยู่ในห้องสุขา และไม่ปล่อยเวลาว่างไปกับกิจกรรมอื่นใดนอกจากการอ่าน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 56 - 86) ได้กล่าวว่า นิสัยรักการอ่าน คือการชอบอ่านจนเป็นนิสัย สนใจอ่านตลอดเวลา ชอบอ่านหนังสือและเอกสารทุกชนิด ทุกประเภท อาจจะเรียกคนที่นิสัยรักการอ่านว่าเป็นหนอนหนังสือ การสร้างนิสัยรักการอ่านมีความสำคัญเพราะการอ่านไม่ใช่ทักษะที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ การสร้างนิสัยรักการอ่านจะต้องปลูกฝังและส่งเสริมให้นิสัยรักการอ่านตั้งแต่เล็กๆ จึงจะได้ผลและจะได้ผลดียิ่งขึ้นควรเริ่มตั้งแต่ยังเป็นทารกอยู่ในครรภ์

นิสัยรักการอ่านนั้นไม่ใช่พันธุกรรมที่ถ่ายทอดจากพ่อแม่ (มานพ ศรีเทียน, 2542: 68) ไม่ใช่เกิดจากพรสวรรค์ แต่เกิดจากการปลูกฝังและการส่งเสริมการอ่านจากครูอาจารย์และพ่อแม่วางร่วมกัน โดยเฉพาะพ่อกับแม่อยากให้อ่านเก่งและแกร่งต้องมีเวลาให้กับลูก ส่งเสริมในทางสร้างสรรค์หนทางของการเป็นอัจฉริยะก็พอมิและยืนยันว่าสามารถสร้างความฉลาดให้กับเด็กได้

3.2 สภาพการอ่านของคนไทย

ศรีรัตน์ เจริญสันจันทร์ (2543 : 34) ศึกษา สภาพการอ่านของคนไทยในปัจจุบันและอนาคตนั้นดีกว่าในอดีตมาก แต่สำหรับนิสัยรักการอ่านของคนไทยนั้นยังอยู่ในระดับน้อยมาก กล่าวคือโดยทั่ว ๆ ไปจะพบว่าคนไทยยังปล่อยเวลาว่างให้เสียไปโดยเปล่าประโยชน์มาก สังเกตได้จากเวลาที่มีการรอกอย เช่น ลอยรถ ลอยรับบริการ ลอยเพื่อน คนไทยมักจะนั่งเฉย ๆ แทนที่จะอ่านหนังสือ หรือการไปพักผ่อน คนไทยมักจะไปเล่น (การพนัน) ไปกิน (สุรา) มากกว่าจะไปเพื่อพักผ่อนจริง ๆ หรือมีหนังสือติดตัวไปอ่านเพื่อเพิ่มความเพลิดเพลินเพิ่มรสชาติให้แก่ชีวิต ตลอดจน

การเดินทาง ที่ต้องใช้ระยะเวลานานก็มักปล่อยให้เวลาหมดไป โดยไม่ได้ประโยชน์แต่อย่างใด จนกระทั่งองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติได้ปรารภว่า ประเทศไทย เป็นประเทศด้อยพัฒนาในด้านการอ่านหนังสือ โดยให้สถิติว่า พลเมืองไทย 50 ล้านคน เฉลี่ยแล้ว อ่านหนังสือคนละ 5 หน้ากระดาษต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่น้อยมาก แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้พยายามรณรงค์สร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่คนไทยอย่างจริงจังด้วยวิธีการต่าง ๆ จนทำให้คนไทยนิยมการอ่านหนังสือในเวลาว่างมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงระดับความก้าวหน้าของสังคมและระดับพัฒนาการทางจิตใจของบุคคลที่สูงขึ้นเพราะจากความเชื่อที่ว่านิสัยรักการอ่าน เป็นรากฐานแห่งการพัฒนา ดังประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศต่าง ๆ แถบยุโรป และประเทศญี่ปุ่น ล้วนมีประชาชนที่มีนิสัยรักการอ่านทั้งสิ้น

3.3 สาเหตุที่ทำให้คนไทยขาดนิสัยรักการอ่าน มีสาเหตุหลายประการ พอสรุปได้ดังนี้ (ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์. 2542 : 35 - 41)

3.3.1 ไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน การที่คนไทยไม่เห็นความสำคัญของการอ่านนั้น มิได้หมายความว่าคนไทยไม่ทราบว่า การอ่านมีความสำคัญอย่างไร แต่ความเป็นจริงในชีวิตประจำวันคนไทยส่วนใหญ่ไม่จำเป็นต้องใช้การอ่าน ไม่ฟังผาการอ่าน เพื่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตเกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ตามประเพณีการ ที่ได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เมื่อถึงฤดูฝนก็ทำนา ไร่ หว่าน ปักดำ ตามที่ เกษตทำมาและตามสภาพของธรรมชาติที่จะอำนวยให้ เมื่อได้ผลผลิตก็เอาไปขายแลกเปลี่ยนตาม ความพอใจของพ่อค้า บางครั้งไม่มีโอกาสรู้ว่าปีนี้อาชาวเกวียนละเท่าไร ขอเพียงได้ใช้หนี้เจ้าหนี้ และมีใช้สอยบ้างเท่านั้น เมื่อมีปัญหาในการดำเนินชีวิตก็หันไปพึ่งพระสงฆ์ที่ไม่ใช่พุทธสาวกที่แท้จริง ฟังหมอดู หมอผี ซึ่งเป็นความเชื่อที่ไม่อาจลบล้างได้ แม้แต่ยุคของความเจริญทางด้าน เทคโนโลยีเช่นปัจจุบัน คนไทยอาชีพอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน ในเมื่อไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน แล้ว เขาเหล่านั้นจะอ่านไปทำไม ถึงไม่อ่านก็อยู่ในสังคมแบบไทยได้อย่างมีความสุข แม้แต่นักเรียน ยังมีความเชื่อว่า หากมัวไปอ่านหนังสืออื่น ๆ ก็จะทำให้ไม่มีเวลาท่องหนังสือตำราเรียน เวลาสอบ ครูก็ไม่ได้ออกข้อสอบนอกเหนือไปจากตำราเรียนแม้แต่การศึกษาระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนจำเป็นต้องอ่านคั่นคว้ามก แต่ผู้สอนก็ไม่อาจจริงเอาจึงในเรื่องนี้ ประกอบกับมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจมากกว่า ทำทาบมากกว่านักศึกษาจึงไม่สนใจการอ่าน หรือบางคนอ่านแล้วก็ไม่สามารณนำมาใช้ ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ หรือยังไม่มีโอกาสนำมาใช้ จึงรู้สึกว่าการอ่านไปก็ไร้ประโยชน์ดู ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์หรือฟังวิทยุเสียดึกว่า เพราะให้ทั้งภาพและเสียง นอกจากจะไม่เห็น ความสำคัญของการอ่านแล้ว คนไทยไม่น้อยที่มีลักษณะไม่อยากรู้ ไม่อยากรู้ ไม่มีความสนใจ

ในเรื่องใด ๆ ใครจะทำอะไร เป็นอย่างไรที่ไหนก็ช่างใคร ไม่มีความมุ่งหวังอะไรในชีวิตนอกจาก อยู่ไปวันหนึ่ง ๆ

3.3.2 ปัญหาการอ่าน ที่มีผลทำให้คนไทย ขาดนิสัยรักการอ่าน พอสรุปได้ดังนี้

3.3.2.1 คนไทยส่วนหนึ่งยังอ่านหนังสือไม่ออกถึงแม้ว่ารัฐบาลจะได้ทำโครงการ วรรณคดีการรู้หนังสือทั่วประเทศอย่างจริงจัง แต่หลังจากเห็นโครงการวรรณคดีเพื่อการรู้หนังสือ ไปแล้วไม่นานประชาชนก็กลับลืมหนังสืออีก

3.3.2.2 คนไทยอ่านหนังสือออก แต่อ่านไม่แตกฉาน ไม่รู้จักผสมคำ อ่านซ้ำ อ่าน ไม่ค่อยถี่ อ่านผิด ๆ ถูก ๆ อ่านออกเสียงผิด เช่น ตัว ส เป็น ช หรือ ถ เป็น ด หรือ ค เป็น ฟ ตลอดจน อ่านข้ามคำ ซ้ำคำ และเพิ่มคำ การชอบอ่านออกเสียงทำให้อ่านได้ช้า อ่านไม่ได้มากเพียงพอ

3.3.2.3 อ่านได้แตกฉานแต่ไม่เข้าใจความหมายไม่สามารถสรุปใจความได้เนื่องจากไม่ทราบความหมายของคำ อ่านวันวรรคตอนไม่ถูกต้อง ทำให้ความหมายของข้อความ เปลี่ยนไป เช่น รองเท้าแบบขนออก อ่านเป็น รองเท้า แบบ ขน ออก หรือ ขานี้ดีกินแล้วแข็งแรง ไม่มี โรคภัยเบียดเบียน อ่านเป็นขานี้ดี กินแล้วแข็งแรงไม่มี โรคภัยเบียดเบียน หรือทรัพย์สมบัติ ทั้งหมดของข้าพเจ้ายกให้ลูก เขยคนอื่นไม่ให้ อ่านเป็น ทรัพย์สมบัติทั้งหมดของข้าพเจ้ายกให้ ลูกเขย คนอื่นไม่ให้ เป็นต้น

3.3.2.4 อ่านแล้วไม่ได้ความรู้เพิ่มขึ้นจากความรู้เดิม เนื่องจากขาดประสบการณ์ ทางด้านภาษาได้แก่ความหมายของคำและวิธีเสนอเรื่องและขาดการสะสมความรู้เดิมในเรื่องต่าง ๆ ไว้อย่างกว้างขวางเมื่ออ่านเรื่องใหม่ๆ พบศัพท์ใหม่ๆ ก็ไม่เข้าใจความหมาย อ่านแล้วไม่รู้เรื่อง ทำให้ไม่ได้รับความรู้เพิ่มเติมและไม่สนุกกับการอ่านในที่สุดก็ไม่อยากอ่าน ประสบการณ์เดิม ทั้งทางภาษาและความรู้เดิมมีอิทธิพลต่อการอ่าน ในเรื่องของการถ่ายโยงความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ ถ้าผู้อ่านมีประสบการณ์เดิมดีจะทำให้การเรียนรู้สิ่งใหม่เร็วขึ้น ฉะนั้นเป็นกำลังใจให้อ่านให้อ่าน

3.3.3 วัสดุสำหรับอ่านในเรื่องของวัสดุสำหรับอ่านในที่นี้ หมายถึงเฉพาะหนังสือ หรือเอกสารที่มีการจัดพิมพ์ขึ้นเป็นรูปเล่มเกี่ยวกับวัสดุการอ่าน ที่เป็นสาเหตุทำให้คนไทย ไม่มีนิสัยรักการอ่าน สรุปได้ดังนี้

3.3.3.1 มีปริมาณน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการ และขาดการเผยแพร่อย่าง กว้างขวางประชาชนในเมืองและชุมชนใหญ่ ๆ เท่านั้น ที่ได้รับหนังสือจากหน่วยงานต่าง ๆ จัดตั้ง ไปให้หรือมีร้านขายหนังสือและมีหนังสือให้เลือกซื้ออ่านได้พอประมาณ หากเป็นชนบทและที่ ห่างไกลจากความเจริญประชาชนไม่มีโอกาสพบเห็นหนังสือ มีโรงเรียนประถมศึกษาน้อยแห่งที่มี ห้องสมุด ถึงมีก็ไม่一定有หนังสือที่นักเรียนสนใจอ่านหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการแจกไปให้โรงเรียน ไม่ค่อยถึงเด็ก โรงเรียนมัธยมเกือบทุกแห่งมีห้องสมุด แต่ไม่ค่อยมีหนังสือที่เด็กต้องการและสนใจ

ห้องสมุดประชาชนยังไม่กระจายสู่ชนบท หนังสือที่ส่งไปสู่ชนบทไม่เป็นที่น่าสนใจของชาวบ้าน การโฆษณาและจำนวนหนังสือสำหรับเด็กมีน้อยเกินไป

3.3.3.2 รูปร่างภายนอกไม่ชวนอ่าน โดยเฉพาะหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาใช้กระดาษไม่ดีพิมพ์ไม่สวย ไม่ชัดเจน ขนาดตัวหนังสือเล็กมากทำให้อ่านยาก

3.3.3.3 เนื้อหาไม่น่าอ่าน ภาษาไม่สื่อสาร ไม่มีความไพเราะทางอรรถรส ไม่สนุก มีหนังสือแปลมากกว่าที่แต่งเองทำให้ผู้อ่าน โดยเฉพาะผู้เยาว์ไม่รู้จักตนเอง ไม่รู้จักบ้านเมือง ตลอดจนวัฒนธรรมของตนเอง

3.3.3.4 ขาดคุณภาพ หนังสือหลายเล่มให้ความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ คนเขียนไม่รู้จริง เด็กอ่านก็ไม่มีความรู้ลึกซึ้งจึงเห็นจริงตามไปด้วย คนเขียนลอกเลียนกันไม่เคารพลิขสิทธิ์ของผู้อื่น เนื้อหาไม่หลากหลาย

3.3.3.5 ขาดนักเขียนหนังสือสำหรับชนบทโดยเฉพาะด้วยนิสัย สิ่งแวดล้อม ความสนใจของชาวชนบทต่างจากชาวเมือง จึงไม่อาจเข้าใจหนังสือที่เขียนสำหรับชาวชนบท ทั้งนี้ เนื่องจากยังขาดแหล่งข้อมูลที่จะให้ความรู้แก่นักเขียน ผู้วาดภาพและบรรณาธิการ สิ่งเหล่านี้จำเป็น ในการทำหนังสือให้มีคุณภาพให้เหมาะสมกับผู้อ่าน

3.3.3.6 หนังสือสวยและคิมีราคาแพง หนังสือราคาถูกไม่ชวนอ่าน ดังปรากฏใน ห้องตลาดหนังสือในปัจจุบัน

3.3.4 ขาดการกระตุ้นและส่งเสริมให้นิสัยรักการอ่าน นิสัยรักการอ่านนั้นมิได้ เกิดเองโดยธรรมชาติ จำเป็นต้องอาศัยการปลูกฝัง กระตุ้นและส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และการ ปลูกฝังนิสัยรักการอ่านนั้นจำเป็นต้องทำตั้งแต่อาຍุขยังน้อย ๆ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของพ่อแม่โดยตรง หากพ่อแม่และสมาชิกในครอบครัวไม่มีนิสัยรักการอ่าน ไม่อ่านให้เด็กเห็นเป็นตัวอย่าง ไม่สะสม หนังสือไว้ในบ้าน ไม่รู้จักเล่านิทานให้ลูกหรือให้เด็กในครอบครัวฟัง ไม่สนับสนุนและให้กำลังใจ เมื่อลูกสนใจหรือประสบความสำเร็จในการอ่าน การที่จะหวังให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านย่อมเป็นไปได้ยาก และเมื่อไปโรงเรียนเด็กถูกบังคับให้อ่านหนังสือเพียงเล่มเดียว ถึงแม้จะเป็นเรื่องสนุกแต่ก็ต้องอ่านเพียงเล่มเดียวซ้ำแล้วซ้ำอีก เมื่ออยากอ่านหนังสืออื่นก็ไม่มี พ่อแม่ ครูไม่อนุญาตให้อ่าน ไม่มีสิทธิ์เลือกอ่านเอง ในที่สุดก็เบื่อและไม่อยากอ่านอีกต่อไป เด็กในวัยเรียนมีการบ้านมากจนไม่มี เวลาอ่านหนังสือ กิจกรรมในโรงเรียน เช่น การเรียนการสอนของครู ไม่เอื้ออำนวยต่อการฝึกนิสัย ให้รักการอ่าน ครูไม่ฝึกให้เรียนจากห้องสมุด ครูมีหนังสือคู่มือครู เด็กมีหนังสือเรียนที่บังคับใช้ ฉะนั้น ความจำเป็นในการค้นคว้าจากห้องสมุดจึงมีน้อยลง ทั้ง ๆ ที่ครูอยากให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด แต่ก็ทำไม่ได้หลักสูตรบ่งเวลาไว้ให้น้อยมากและถ้าหากทำไปเด็กอาจจะสอบตกหรือสอบได้คะแนนไม่ดีสอบแข่งขันสู้คนอื่นไม่ได้ทำได้เสียชื่อครูและโรงเรียน ที่สำคัญกรรม

ดกแก่ตัวเด็กและพ่อแม่ เพราะระบบการสอบเขากี่สอบกันในตำราเท่านั้น จะใช้ความรู้รอบตัวก็น้อยมาก สำหรับในระดับอุดมศึกษาซึ่งมุ่งเน้นให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองเป็นสำคัญ นักศึกษาก็ไม่ได้ทำเนื่องจากอาจารย์ไม่เอาริเริ่มเอางานอะไรสักอย่างหนึ่ง อีกประการหนึ่งตำราหรือหนังสือจะใช้กันกว้างบางส่วนเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งนักศึกษาต่างชาติทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ ในที่สุดก็เรียนและสอบจากการบรรยายของอาจารย์และจากตำราที่อาจารย์กำหนดให้อ่านเท่านั้น นิสัยรักการอ่านจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการกระตุ้นและปลูกฝังดังที่กล่าวมาแล้ว แต่กิจกรรมเพื่อส่งเสริมและปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ยังไม่ได้กระทำกันอย่างเต็มที่อย่างเหมาะสม เนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจเด็ก ที่สำคัญมีความตั้งใจจริงที่จะทำงานนี้และแม้จะมีบุคลากรที่มีคุณสมบัติพอที่จะทำได้ แต่ก็ยังขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นได้ค่อนข้างยากที่จะหวังให้คนไทยมีนิสัยรักการอ่าน

3.3.5 ความบกพร่องทางร่างกาย มีผลกระทบต่อความสามารถในการอ่านทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ทำให้เกิดปัญหาการอ่านในลักษณะต่าง ๆ ในที่สุดก็ส่งผลทำให้ไม่สนใจจะอ่านและไม่อ่าน ความบกพร่องทางด้านร่างกายที่มีผลถึงการสร้างนิสัยรักการอ่านมีดังต่อไปนี้

3.3.5.1 สายตา สายตาเป็นอวัยวะที่สำคัญที่จะต้องใช้ในการอ่าน เพราะการอ่านคือการมองตัวอักษรแล้วถ่ายทอดตัวอักษรออกมาเป็นความคิด หากสายตามีปัญหา เช่น สายตาสั้น สายตาวัว สายตาเอียง ตาพร่ามองภาพไม่ชัด กล้ามเนื้อควบคุมกล้ามเนื้อตาพิการ ผู้ใหญ่ในวัยกลางคนไปแล้วสายตาอ่อนเปลี่ยนไป สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการอ่านอย่างยิ่ง ทำให้อ่านได้ไม่ชัดเจน อ่านผิดพลาด อ่านช้า อ่านได้ไม่นาน บางรายอ่านแล้วปวดศีรษะ เนื่องจากความบกพร่องเกี่ยวกับประสาทตา ในที่สุดก็ไม่อ่านหรือจะอ่านเมื่อจำเป็นเท่านั้น

3.3.5.2 หู ถึงแม้ว่าหูจะไม่เกี่ยวข้องกับการอ่านโดยตรง แต่คนที่หูตึงและมีความบกพร่องทางการได้ยิน ทำให้การอ่านไม่ประสบความสำเร็จในระยะที่เริ่มหัดอ่าน เพราะไม่ได้ยินเสียงอ่านที่ถูกต้องไม่สามารถอ่านตามทีครูหรือคนอื่นอ่านให้ฟังได้ ทำให้มีปัญหาในการอ่านเพื่อนฝูงไม่ยอมรับ ทำให้เกิดปมด้อย ในที่สุดก็จะเบื่อหน่ายและกลัวการอ่าน

3.3.5.3 สุขภาพ คนที่มีสุขภาพโดยทั่ว ๆ ไปไม่ดี สามวันดีสี่วันไข้ เหนื่อยอ่อน อิดโรย ง่วงเหงาหาวนอนตลอดเวลา ไม่กระฉับกระเฉง กระปรี้กระเปร่า ย่อมมีผลทำให้ไม่อยากอ่านอย่างแน่นอน ไม่เฉพาะแต่การอ่านเท่านั้น กิจกรรมอื่นก็ไม่สามารถกระทำได้ ถึงทำได้ก็ไม่ดี

3.3.6 ความสามารถทางสมอง สมรรถภาพทางสมองเป็นส่วนประกอบอันจำเป็นต่อการอ่าน ที่จะส่งเสริมให้ผู้อ่านสามารถอ่านได้ดีหรือไม่เพียงไร หากความสามารถของสมองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน บกพร่องหรือพิการจะทำให้เกิดลักษณะที่เรียกว่า ภาษาบอดมาแต่กำเนิด คือ ไม่สามารถปรับสภาพตัวอักษรได้ คือพิการในสมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาษาอันจะส่งผล

ทำให้เกิดการมองเห็นที่กลับกัน เช่น was เป็น saw on เป็น no b เป็น d p เป็น q ในภาษาอังกฤษ ในภาษาไทยจะพบเด็กอ่านกลับกัน เช่น ก เป็น ค ก เป็น จ กอบ เป็น บอก กบ เป็น บก ดังนี้ เป็นต้น สุดท้ายแล้วจะมีส่วนที่ไม่สมบูรณ์หรือพิการเล็กน้อยเพียงใด

3.3.7 ความพร้อมที่จะเรียนอ่าน หมายถึง ระดับวุฒิภาวะและความสามารถที่จะเป็น ในการเรียนรู้การอ่าน หรือฝึกฝนกิจกรรมนั้น ๆ เด็กที่มีความพร้อมในการเรียนอ่าน ย่อมหมายถึง ระดับวุฒิภาวะของเขา สามารถจะแยกความคล้ายคลึงและความแตกต่างของตัวอักษรได้ เข้าใจ ความหมายของคำง่าย ๆ ได้ เมื่อทำการสอนอ่านให้แก่เด็กที่มีความพร้อมเช่นนี้ ย่อมได้ผลเร็ว เด็กจะอ่านหนังสือได้แตกฉานเร็ว รู้สึกสนุกกับการอ่าน เมื่อประสบความสำเร็จในการอ่านย่อม ส่งผลให้เกิดนิสัยรักการอ่านได้ไม่ยาก หากส่งเสริมด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม ตรงกันข้ามหากเด็ก ไม่มีความพร้อมที่จะเรียนอ่าน ถึงแม้ว่าครูจะพยายามสอนให้อ่าน เด็กจะรู้สึกว่าการเรียนอ่าน เป็นเรื่องยาก การเรียนอ่านจะล้มเหลวเด็กจะอ่านหนังสือไม่ออก เกิดอคติว่าการอ่าน และในที่สุด ก็ไม่ยอมเรียนในชั่วโมงที่มีการอ่าน แล้วนิสัยรักการอ่านจะเกิดขึ้นได้อย่างไร

3.3.8 สภาพอารมณ์ คนที่ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์เนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ ที่เกิด จากความกดดันจากที่บ้านจากโรงเรียน จากเพื่อนฝูงและจากตัวเอง ย่อมมีผลทำให้เกิดความวิตกกังวล ขาดความอบอุ่น ไม่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ไม่มีสมาธิในการอ่าน คั่นเค้น อารมณ์ตึงเครียด สิ่งเหล่านี้ส่งผลร้ายต่อการสร้างนิสัยรักการอ่านทั้งสิ้น ใครก็ตามที่ตกอยู่ในสภาพอารมณ์ดังกล่าว จะประกอบกิจใด ๆ มักจะไม่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะแต่การอ่านเท่านั้น

3.3.9 สภาพเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของคนไทยโดยทั่วไปส่วนใหญ่ยังอยู่ในลักษณะ หาเช้ากินค่ำชักหน้าไม่ถึงหลัง ในเมื่อความต้องการทางด้านร่างกายในเรื่องของปัจจัยสี่อันเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนยังไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ ความต้องการด้านอื่นๆ ย่อมไม่เกิดขึ้นตามไปด้วย คราบโลกก็ตามที่ยังต้องคำนึงเรื่องหาใส่ปากใส่ท้อง ให้อิ่มไปวันหนึ่ง ๆ อาหารสมองและอาหารทางด้านจิตใจที่ควรจะได้รับจากการอ่านก็ควรจะขาดแคลนไปก่อน เพราะถึง อดก็ไม่เคี้ยวร้อนและถึงตายคนไทยบางส่วนที่มีฐานะปานกลางมีสิทธิที่จะคิดถึงคุณค่าของการอ่าน แต่ก็ยังไม่อาจซื้อหนังสือที่มีคุณค่าตรงกับความสนใจมาอ่านได้เพียงพอ เนื่องจากราคาดังกล่าว หนังสือเด็กที่มีคุณภาพดีราคาก็แพง จึงเป็นไปได้ที่สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวที่ค่อนข้างต่ำ จะมาสนใจหนังสือและการอ่านเพราะภาระหน้าที่ในการดำรงชีวิตให้รอดพ้นจากความอดอยากนั้น ต้องมาเป็นอันดับหนึ่งแม้แต่เด็กตัวเล็ก ๆ ก็จำเป็นที่จะต้องออกทำงานหาเงิน เช่น ขายหนังสือพิมพ์ ขายพวงมาลัย ขายล็อตเตอรี่ เอาเงินมาช่วยเหลือครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครองที่อยู่在这种สภาพเศรษฐกิจ เช่นนี้แทบไม่มีเวลาให้กับลูก ๆ ละชั้น การที่พ่อแม่จะเล่านิทานให้ลูกฟังหรือนั่งดูโทรทัศน์กับลูก นั้นเป็นไปได้ค่อนข้างยาก

3.3.10 อิทธิพลจากสื่ออื่น ๆ สิ่งที่ทำให้ความรู้ความบันเทิงที่มีอิทธิพลมากสำหรับคนไทยและบางครั้งใช้เป็นเครื่องวัดฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว คือสื่อมวลชนชนิดต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ แถบบันทึกเสียงและวีดิทัศน์ เป็นต้น วิทยุเป็นสื่อชนิดเดียวที่ประชาชนคนไทยมีความสามารถจัดซื้อไว้ใช้ได้เกือบทุกครัวเรือน เนื่องจากราคาไม่แพงและการใช้ก็สะดวกมากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ แม้แต่ขณะประกอบอาชีพ ทำไร่ ไถนา ก็สามารถเปิดฟังได้ ไม่จำเป็นต้องใช้เวลาสำหรับฟังโดยเฉพาะ ซึ่งต่างจากการอ่านที่จำเป็นต้องใช้เวลาสำหรับการอ่านโดยเฉพาะ จะอ่านไปพร้อม ๆ กับทำงานอย่างอื่นไปด้วยไม่ได้ คนไทยส่วนใหญ่จึงให้เหตุผลว่า ที่ไม่อ่านนั้น เพราะไม่มีเวลาที่จะอ่าน สำหรับโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อที่มีอิทธิพลมากต่อการอ่านของเด็กทั้งที่ทำให้เด็กอ่านน้อยลง และมีส่วนกระตุ้นให้เด็กอ่านมากขึ้นด้วย กล่าวคือหากผู้ปกครองรู้จักเลือกรายการโทรทัศน์ให้เด็กดู มีผลกระตุ้นให้เด็กรักการอ่านมากขึ้นเนื่องจากโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีภาพประกอบเคลื่อนไหวได้ทำให้สนุกและจำเรื่องได้มากกว่า ในปัจจุบันนี้มีสื่ออีกประเภทหนึ่งที่นิยมกันมากเช่นกันในหมู่คนที่มิฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี คือ วีดิทัศน์ ผู้ใช้สื่อประเภทนี้สามารถเลือกรายการดูเองได้ตามความต้องการและความสนใจเพราะมีผู้ผลิตรายการสำเร็จรูปออกจำหน่าย หรือให้เช่าในราคาย่อมเยาและจะเลือกดูเวลาใดก็ได้ ตามความสะดวกต่างจากโทรทัศน์ที่มีเวลาเปิดปิดสถานี สื่อประเภทนี้จะแย่งเวลาอ่านหนังสือของคนไทยไปอย่างมากนับวันสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมได้รับการพัฒนามากขึ้นให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้มากขึ้น อาจมีผลทำให้คนไทยละทิ้งการอ่านไปเลย หากไม่ได้รับการปลูกฝังและส่งเสริมให้มีนิสัยรักการอ่านอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

3.3.11 ค่านิยมของคนไทยเกี่ยวกับการอ่าน คนไทยทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะชาวชนบทที่มีอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่อาชีพรับราชการมีความเห็นว่า คนที่มีความจำเป็นต้องอ่านหนังสือคือนักเรียนและข้าราชการเท่านั้น คนอื่นๆ ที่ไม่ใช่ นักเรียนและข้าราชการ จึงไม่สนใจหนังสือ ไม่จำเป็นต้องอ่าน ในครอบครัวที่มีลูกหลายคน ลูกคนใดได้เรียนหนังสือ พ่อแม่จะสนับสนุนและถือเป็นความชอบธรรมที่ลูกคนนี้อ่านหนังสือ ส่วนลูกคนอื่น ๆ พ่อแม่จะให้ทำงาน ถึงแม้ว่ามีความว่างก็ไม่สนับสนุนให้อ่าน หากขึ้นอ่านก็อาจโดนทำโทษ ดังนั้นหากต้องการให้คนไทยมีนิสัยรักการอ่านมากขึ้น จำเป็นที่จะต้องให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาพร้อมกัน ปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่ นักเรียนและประชากรคนไทยกันไป

นิสัยรักการอ่านมิได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติจำเป็นต้องสร้างขึ้นมา การสร้างนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นในตัวคนนั้น มีขั้นตอนเช่นเดียวกับการปลูกต้นไม้ จนมีคำที่ใช้เมื่อกล่าวถึงการสร้างนิสัยรักการอ่านว่า การปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน กล่าวคือ คนก็เหมือนไม้ที่ต้องการปลูก นิสัยรักการอ่านคือผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น ดังนั้นการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านต้องเริ่มต้นตั้งแต่

อายุยังน้อยๆ โดยการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ และความพร้อมด้านการอ่านให้เด็กเสียก่อน เมื่อเด็กพร้อมที่จะอ่านจึงสอนอ่านจนสามารถอ่านเองได้ เมื่อเด็กสามารถอ่านได้แล้วผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านจะต้องดูแลเอาใจใส่ส่งเสริมสนับสนุนทุกวิถีทาง อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กสนใจการอ่านมากยิ่งขึ้น(ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์. 2542 : 41 - 42)

3.4 องค์การที่มีบทบาทในการสร้างนิสัยรักการอ่าน

ไพพรรณ อินทนิล (2546 : 101 - 103) กล่าวถึงการส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน เมื่อเด็กอ่านหนังสือออกแล้วควรมีขั้นตอนการส่งเสริมการอ่านต่อเนื่องเพื่อให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านตลอดชีวิต ลักษณะของผู้มีนิสัยรักการอ่านคือ ชอบอ่านหนังสือมากสามารถอ่านหนังสือได้ทุกครั้งที่มีโอกาสและคิดหนังสือต้องอ่านทุกวัน ถ้าวันใดไม่อ่านจะเหมือนทำกิจวัตรประจำวันไม่ครบถ้วน ผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู บรรณารักษ์

3.4.1 บ้านหรือครอบครัว (Family) การสร้างความสนใจในการอ่านต้องเริ่มที่บ้าน

ก่อน (ฉวีวรรณ อุทาภิรัตน์. 2542 : 56) บ้านเป็นสถานที่ที่เด็กจะเรียนรู้ได้ทั้งวัน ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดก็คือ พ่อแม่ (โดยเฉพาะแม่) ผู้ปกครองญาติผู้ใหญ่และพี่เลี้ยง จะต้องเตรียมความพร้อมให้กับเด็กตั้งแต่การพัฒนาทารกในครรภ์ เป็นการเตรียมพร้อมทั้งสมองและอารมณ์ เพื่อการเรียนรู้และการปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่น ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญ ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่อบอุ่นจะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กให้ประสบความสำเร็จ เป็นคนเฉลียวฉลาดและเป็นคนรักการอ่าน เด็กส่วนมากโดยเฉพาะเด็กในยุคปัจจุบัน ประสบปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวมากที่สุด จึงทำให้เด็กไม่รักการอ่าน การเรียนตกต่ำไม่ประสบความสำเร็จในด้านการศึกษาล่าเรียน จากการออกแบบสอบถามของนิตยสารลูกรัก (2538 : 7) ได้สอบถามความคิดเห็นของเด็กวัยประถมศึกษา 1,401 คน ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และการใช้เวลาอยู่ร่วมกันในบ้าน พบว่า เด็กใช้เวลาวันหยุดให้หมดไปกับการดูโทรทัศน์ถึง 45.72% เล่นวิดีโอเกม 19.02% เล่นกับพี่น้อง 33.42% อ่านหนังสือ 32.66% ช่วยงานบ้าน 34.19% ในวันหยุดพ่อแม่มักจะใช้เวลาไปกับครอบครัว ด้วยกิจกรรมพาไปห้างสรรพสินค้าเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ อยู่บ้านเฉย ๆ เด็กๆ ต้องการให้พ่อแม่กลับบ้านเพื่อมีเวลาอยู่กับลูก ๆ มากที่สุด รองลงมาคืออยากกอดพ่อแม่ก่อนนอนทุกคืน อยากให้พ่อแม่เล่านิทานให้ฟังก่อนนอน และอย่านับลูกๆบ่อยเกินความจำเป็น

ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์.(2542 : 43) กล่าวถึงครอบครัวกับการปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ไว้ว่า บ้านหรือครอบครัวเป็นแหล่งสำคัญในการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านโดยได้รับอิทธิพลและแรงบันดาลใจจากพ่อแม่และสมาชิกในครอบครัว แต่มีพ่อแม่และผู้ปกครองบางคนทำไปโดยไม่ได้หวังว่าการกระทำนั้นเป็นการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่ลูกเพียงแต่หาวิธีเลี้ยงลูกให้ขยัน ครอบครัวที่เลี้ยงลูกด้วยหนังสือจะทำให้ลูกอ่านอนสอนง่าย มีเหตุผลและฉลาด

วิธีการส่งเสริมการอ่าน ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี ตรัสอธิบาย เมื่อ พ.ศ. 2535 ว่า (ฉวีวรรณ อุหาภินันท์. 2542 : 94 - 95) ทรงมีกิจกรรมหลายอย่าง เช่น ทรงเล่าเรื่องหนังสือพระราชทาน ทรงอ่านหนังสือพระราชทานทรงเล่านิทานพระราชทาน ทรงพาไปทัศนศึกษา...เวลามีเวลาว่างสมเด็จพระนางเจ้าฯจะทรงซื้อหนังสือมาอ่าน แล้วเล่าพระราชทานตั้งแต่หนังสือนิทานสำหรับเด็ก เรื่องประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติบุคคลสำคัญ เรื่องศิลปวัฒนธรรม ทั้งไทยและสากล แม้แต่ข่าวหนังสือพิมพ์ บทวิจารณ์ต่าง ๆ เมื่อเล่าพระราชทานแล้ว บางทีก็พระราชทานหนังสือไปให้อ่านเองต่อ บางเรื่องก็สนุกและชอบอ่านมาจนทุกวันนี้ เช่น การ์ตูนผจญภัยของ Tin Tin ของนักเขียนการ์ตูนชาวเบลเยียม ชื่อ Herge ถึงจะเป็นการ์ตูนก็ให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ เหตุการณ์ในโลกที่เกิดขึ้นในเวลานั้น เพราะวก่อนที่จะแต่งเรื่อง ผู้แต่งได้ไปค้นคว้าวิจัยข้อมูลต่าง ๆ มาจริง ๆ ไม่ใช่ฝันเอาเอง สมเด็จพระนางเจ้าฯทรงเล่าเรื่องการ์ตูน เรื่องนี้ตั้งแต่อยู่ที่สวีเดนแลนด์ เมื่อข้าพเจ้าอายุเพียง 5 ปี ตอนหลังอ่านเองได้ (ขณะนี้ความรู้ภาษาฝรั่งเศสของข้าพเจ้าก็เหลือแค่อ่านการ์ตูนนี้ได้) อ่านมาจนทุกวันนี้ พฤติกรรมของบุคคลต่าง ๆ ในหนังสือ เป็นเรื่องที่สนุกเล่นอ้าอึงกันในกลุ่มครอบครัวของเรา ข้าพเจ้ายังได้พบเด็กฝรั่งเศสที่ชอบเรื่องนี้ เลขถูกถูกออกกันไปเลย...หนังสือทางเล่มพออ่านเองแล้วกลับไม่ค่อยสนุก เพราะข้าพเจ้าอ่านภาษาอังกฤษได้ช้าไม่ทันใจ อีกประการหนึ่งเวลาสมเด็จพระนางเจ้าฯทรงเล่านิทาน มีวิธีเล่า อธิบาย ขยายความ เพิ่มเติมให้ชัดเจน... สมเด็จพระนางเจ้าฯอ่านหนังสือมากมีทุกประเภท ไปไหนก็ทรงไปหาซื้อเอาไว้ และทรงใช้หนังสือนั้นเป็นประโยชน์มากที่สุด จนทุกวันนี้ท่านก็ยังอ่านมาก เวลางานยุ่ง ๆ บางทีเราก็ไม่มีเวลาอ่านหนังสือ แต่ไม่ทราบว่าคุณทำได้อย่างไรของท่านจึงมีเวลาอ่านหนังสือของท่านเอง ทรงซื้อพระราชทานให้ข้าพเจ้าอ่านจนโตก็ยังทำ ทรงแนะนำทั้งการอ่านในใจและการอ่านดัง ๆ ซึ่งมีรับสั่งว่าจะช่วยให้ภาษาพูดของเราดีขึ้น ทรงสนับสนุนให้ตั้งห้องสมุดสะสมหนังสือ... สมเด็จพระนางเจ้าฯโปรดให้เราอ่านหนังสือมากกว่าดูโทรทัศน์มีเหตุผลว่าดูโทรทัศน์(ซึ่งในตอนนั้นมีอยู่เพียงสองสามช่อง) เหมือนกับสะกดจิตให้ต้องดูและฟังรายการที่ผู้จัดรายการมีเพียงคนเดียวสองคนจัดขึ้น ในขณะที่หนังสือมีให้เลือกอย่างหลากหลายถึงกระนั้นก็ไม่ได้ห้ามการดูโทรทัศน์ไปเสียทีเดียว แต่ต้องมีเวลากำหนดว่าดูได้เฉพาะวันเสาร์วันอาทิตย์ตอนบ่าย... นอกจากการอ่านหนังสือเพื่อการเรียนที่ทรงสนับสนุน คือ การไปที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไป “พิพิธภัณฑ์”

อารี ศันสน์ (2537 : 5) กล่าวถึงบทบาทของครอบครัว ในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน จากงานวิจัยเกี่ยวกับเด็กที่อ่านหนังสือได้เร็วและไม่มีปัญหาการอ่าน ในสหรัฐอเมริกา จะแสดงถึงลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางบ้าน ที่ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน 4 ลักษณะคือ พ่อแม่หรือผู้ใหญ่ในบ้านอ่านหนังสือให้เด็กฟังเป็นประจำ ที่บ้านมีสิ่งพิมพ์ หนังสือและวารสาร ที่บ้านมี

อุปกรณ์ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก เช่น กระดาษ ดินสอสี ผู้ใหญ่สนใจและส่งเสริมการอ่านของเด็ก เช่น พาไปห้องสมุด ชื้อหนังสือให้เป็นของขวัญ ช่วยเขียนตามคำบอกของเด็ก สนทนาพูดคุย ตอบคำถามต่างๆไปของเด็ก การอ่านหนังสือให้ดัดฟัง หรือให้เด็กอ่านให้ฟังดัง ๆ หรืออ่านในใจเงียบ ๆ เพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านทั้งที่บ้านและโรงเรียนจะไม่เน้นให้อ่านหนังสือออก สะกดตัวได้ หรือทดสอบความรู้ความเข้าใจแต่มุ่งที่จะให้เด็กได้รับความเพลิดเพลิน ได้รับความรู้โดยไม่เครียด การสอนให้อ่านออกจับใจความได้นั้น เป็นเรื่องที่เด็กต้องเรียนรู้จากการเรียนการสอนในหลักสูตรอยู่แล้ว แต่กิจกรรมอ่านหนังสือสร้างนิสัยรักการอ่าน เจตคติที่ดีต่อหนังสือ เพราะเด็กจะเห็นว่าหนังสือเป็นสิ่งที่ให้ความสุขและได้รับความรู้โดยไม่เครียด เมื่อเด็กมีนิสัยรักการอ่านแล้ว ก็จะเรียนอ่านเขียนได้เร็ว และมีทักษะในการค้นคว้าหาความรู้และข้อมูลด้วยตนเองทำให้เรียนหนังสือได้เก่ง

สถาบันภาษาไทย (กรมวิชาการ. 2542 : 64) กล่าวถึงวิธีการสร้างนิสัยรักการอ่านไว้ว่า เด็กจะมีนิสัยรักการอ่าน ต้องได้รับการหล่อหลอมและส่งเสริมจากสถาบันหลักของมนุษยชาติ คือ บ้านกับโรงเรียน หากเจาะจงถึงตัวผู้รับผิดชอบก็คงไม่พ้นพ่อ แม่ ผู้ปกครองและครูอาจารย์ ที่จะร่วมมือกันส่งเสริมสนับสนุนการอ่านให้กับเด็กๆ ของเรา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เด็กแกร่ง และเก่งเพียงพอต่อการมีทักษะการดำรงชีวิตของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน พ่อแม่ที่มีนิสัยรักการอ่าน จะเป็นแรงบันดาลใจและแบบอย่างให้เด็กเกิดนิสัยรักการอ่านตามไปด้วย แต่ครอบครัวไทยส่วนใหญ่ใช้เวลาอ่านเพื่อความบันเทิงมากกว่าหนังสือที่เพิ่มความรู้ ขณะเดียวกันพ่อแม่ก็มักบังคับให้เด็กอ่านหนังสือเรียนเพียงอย่างเดียวซึ่งเด็กๆ มักอุทธรณ์ว่าไม่ชอบอ่านหรืออ่านไม่สนุก วิธีการนี้ไม่ช่วยส่งเสริมการอ่านหรือพัฒนาการอ่านมากนัก เว้นไว้แต่จะใช้วิธีจูงใจให้เด็กอ่านหนังสือเรียนได้ด้วยความเต็มใจ ก็จะเกิดผลดีต่อการอ่านมากกว่าการบังคับ วิธีที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาการอ่านสำหรับพ่อแม่และมีหลายวิธี อาทิ

1. พ่อและแม่ต้องหมั่นสำรวจว่าลูกชอบอ่านหนังสืออะไร แล้วหาหนังสือประเภทนั้น ๆ ให้ลูกอ่าน ซึ่งจะช่วยให้เด็กเต็มใจอ่านมากกว่าถูกบังคับ แม้ว่าลูกจะอ่านหนังสือการ์ตูนก็ควรตามใจ พ่อแม่มีหน้าที่ที่จะให้คำปรึกษา แนะนำ และระมัดระวังสื่อลามกที่ลูกอาจได้รับจากสังคมภายนอกที่แอบแฝงมาในลักษณะต่างๆ และอย่าดุด่า ถ้าเกิดไปพบว่าลูกมีสื่อประเภทนี้ แต่ควรอธิบายให้ความเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้องให้กับเขาอย่างใจเย็น

2. เลือกหนังสือที่ส่งเสริมความรู้ประจำไว้ที่บ้าน หนังสือที่มีเนื้อหาสาระหลากหลายไว้ให้ลูกอ่าน เมื่อเขาอยากอ่านหรือมีความพร้อมที่จะอ่านหนังสือ

3. การให้ของขวัญที่ดีสำหรับลูกในโอกาสสำคัญ เช่น วันเกิด วันปีใหม่ วันเด็ก วันครอบครัว ฯลฯ ควรให้หนังสือเป็นของขวัญแทนของเล่นหรือขนม เพื่อปลูกฝัง

นิสัยรักการอ่านให้กับลูกรวมถึงการให้รางวัลอื่น ๆ เช่น สบได้คะแนนดี ทำความดีที่ควรแก่การชื่นชม

4. หากเวลาว่างพาลูก ๆ ไปร้านหนังสือ แทนการไปศูนย์การค้า พ่อแม่ควรเปิดโอกาสให้ลูกเลือกหนังสือที่เขาสนใจ ภายใต้คำแนะนำของพ่อแม่

5. พ่อแม่และลูกช่วยกันจัดบรรยากาศภายในบ้านให้เหมาะแก่การอ่าน เช่น หาโต๊ะและเก้าอี้ที่เหมาะสมสำหรับอ่านหนังสือ มีมุมสบายในบ้านที่เหมาะสมกับการอ่าน ห้ามบ่นว่าทำไมลูกไม่อ่านหนังสือหรือนำลูกไปเปรียบเทียบกับลูกของเพื่อนบ้านที่ขยันอ่านหนังสือ เพราะเสียงบ่นหรือการเปรียบเทียบเช่นนี้จะทำให้เด็กไม่ยอมอ่านหนังสือเกิดแรงต่อต้านการอ่านหนังสือ บรรยากาศการอ่านไม่ดีเกิดขึ้นทันที

6. การอาสาพาลูกไปห้องสมุดบ่อยๆ จะเป็นการส่งเสริมให้ลูกมีนิสัยรักการค้นคว้า ค้นคว้ากับการใช้ห้องสมุด รู้จักวิธีการค้นคว้าหาหนังสือตามระบบห้องสมุด ตลอดจนทำให้ลูกรู้สึกถึงความเอื้ออาทรของพ่อแม่ได้เป็นอย่างดี

7. พ่อแม่ควรสร้างกฎกติการ่วมกับลูก เช่น เวลาไหนจะดูโทรทัศน์ ฟังผอนอ่านหนังสือ ฯลฯ การรักษาวินัยและกฎกติกาเป็นสิ่งสำคัญมาก หากถึงเวลาอ่านหนังสือของลูกผู้ใหญ่ก็ไม่ควรดูละครหลังข่าวหรือเปิดวิทยุ ให้มีเสียงรบกวน หรือสร้างความรำคาญให้กับลูก มิฉะนั้นเป็นการเร้าใจลูกให้อยากมาดูละครหรือฟังรายการวิทยุร่วมกับพ่อแม่ได้

8. ประการสำคัญพ่อแม่จะต้องอ่านหนังสือเล่มเดียวกับลูก การอ้างว่าไม่มีเวลาจะนำมาใช้ไม่ได้เป็นข้ออ้าง การอ่านหนังสือเล่มเดียวกับลูกจะช่วยให้พ่อกับแม่คุยกับลูกได้สะดวก เป็นการทบทวนเนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนั้นฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์คุณค่าสาระของหนังสือเพราะนอกจากทำให้ลูกพัฒนาการอ่านยังฝึกให้ลูกมีวิจารณญาณในการอ่านกล้าแสดงความคิดเห็น เกิดความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้นและช่วยสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กได้อีกด้วย

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 62 - 65) กล่าวถึง วิธีการสร้างนิสัยรักการอ่านในครอบครัว มีดังนี้

1. สอนอ่าน สอนการสะกดคำ สอนคำการบ้าน สอนร้องเพลง เล่นิทานอ่านบทกลอน อ่านหนังสือให้ฟัง หนังสือภาพสวย ๆ เล่าเรื่องหนังสือ สนทนาเกี่ยวกับหนังสือ ร้องเพลง แสดงละคร และการเล่นของเล่น

2. พาลูกไปทัศนศึกษาพาไปวัดศึกษาธรรม พาไปร้านจำหน่ายหนังสือและของเล่น ช่วยลูกเลือกหนังสือและของเล่น พาลูกไปทัศนศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น พาไปสวนสัตว์ พาไปวัดพระแก้ว ไปดูจิตรกรรมฝาผนังเพื่อเสริมสร้างจินตนาการเรื่องรามเกียรติ์และ

การวาดภาพประกวด นอกจากนั้นพาไปทำบุญที่วัดเป็นประจำคอนแรกเด็กอาจจะไปเพราะเกรงใจพ่อแม่ ผู้ปกครองพ่อแม่ผู้ปกครองต้องอธิบายให้เด็กเข้าใจ ต่อไปเด็กจะอยากไปด้วยตนเอง การพาเด็กไปวัดเพื่อศึกษาศรัรมจะได้เข้าใจธรรมอย่างลึกซึ้งด้วยการปฏิบัติจริง

3. พ่อแม่พาลูกไปร้านจำหน่ายหนังสือ ช่วยลูกเลือกหนังสือที่ถูกชอบแล้ว ควรพาไปชมงานแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับหนังสือ เช่น งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พาไปอ่านหนังสือที่ห้องสมุดประชาชนใกล้ ๆ บ้าน หรือหอสมุดแห่งชาติ พาไปร่วมกิจกรรมสำหรับเด็กที่ห้องสมุดจัดขึ้นในโอกาสวันสำคัญต่างๆ เช่น วันเด็ก วันวิทยาศาสตร์และวันลอยกระทง เป็นต้น

4. พาลูกเล่นเกมต่าง ๆ เช่น เกมทายปัญหา กิดเกมเอง หรือเล่นเกมในหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ เช่น การวาดภาพระบายสี คอบคำถาม ต่อตัวอักษร เกมอักษรไขว้ เล่นเกมสำเร็จรูป เกมคอมพิวเตอร์ ซึ่งจะช่วยฝึกเขาวนปัญญาและไหวพริบให้กับเด็กทำให้เด็กสนุกสนานเพลิดเพลิน และรักการอ่านโดยไม่รู้ตัว

5. พ่อแม่ ผู้ปกครองควรฝึกให้ลูกจัดทำสมุดภาพและสมุดบันทึกเรื่องที่อ่าน และสิ่งที่ได้พบเห็นจากการไปทัศนศึกษาและการอ่าน

6. พ่อแม่ควรคิดแผนภาพตัวอักษรในระดับสายตา ที่เด็กจะมองเห็นได้ชัดเจน และมีข้อชี้แจงได้เพื่อฝึกการอ่าน และนอกจากนั้นควรตีพิมพ์ที่ประเทศไทยไว้ด้วยเพื่อสอนให้ลูกดูแผนที่เวลาจะไปทัศนศึกษา ควรให้เด็กดูและศึกษาแผนที่จังหวัดที่จะไป ให้ลูกต้องก่อนตลอดจนข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวจากหนังสือ อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ หนังสือที่น่าเที่ยว ฯลฯ

7. การซื้อหนังสือเป็นของขวัญและรางวัลให้ลูกในโอกาสพิเศษต่าง ๆ เช่น ของขวัญวันเกิด ของขวัญวันปีใหม่ ของขวัญรางวัลที่สอบได้คะแนนดี แทนที่จะเป็นของเล่นราคาแพง ควรจะเป็นหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กมากกว่า

8. พ่อแม่ผู้ปกครอง ควรจัดชั้นหนังสือ โต๊ะเขียนหนังสือส่วนตัวให้กับเด็ก

9. บอกรับวารสารสำหรับเด็กให้กับเด็กโดยเฉพาะ เด็กจะได้ภาคภูมิใจที่ได้เป็นเจ้าของและทำให้รักการอ่านโดยไม่รู้ตัว ซึ่งสร้างความประทับใจจากวารสาร ที่พ่อแม่ผู้ปกครองบอกรับเป็นสมาชิกให้

10. พ่อแม่ไม่ควรตามใจลูกด้วยการซื้อของทุกอย่างที่ลูกต้องการ ควรจะมีข้อแลกเปลี่ยนให้ลูกได้อ่านหนังสือ กันควา เล่าเรื่อง ร้องเพลงหรือคอบคำถามที่ต้องอ่านจากหนังสือ เมื่อเด็กได้ทำตามข้อตกลงหรือสัญญาที่ให้ไว้แล้วพ่อแม่ผู้ปกครองก็ให้สิ่งที่เด็กต้องการได้ เช่น เด็กอยากเลี้ยงปลาผู้ปกครองจะต้องให้เด็กอ่านหนังสือเรื่อง การเลี้ยงปลา ดู ให้เข้าใจและคอบคำถามง่าย ๆ ให้ได้ ผู้ปกครองจึงยินยอมให้เลี้ยงได้ เป็นต้น วิธีการนี้จะทำให้เด็กได้ทั้งความรู้และขณะเดียวกันถ้าเด็กไม่ยอมอ่าน เด็กก็จะไม่ได้สิ่งที่ต้องการ ต้องฝึกให้เด็กรู้จักการรอคอย

ชี้แนะด้วยเหตุผลเมื่อเด็กทำไม่ถูกต้อง และชมเชยเมื่อเด็กทำดี

11. พ่อแม่ควรแนะนำให้ลูกรู้จักส่วนต่าง ๆ ของหนังสือ เช่น หน้าปก หน้าปกใน หน้าคำนำ หน้าสารบัญ หน้าอภิธานศัพท์ และหน้าดัชนี และหัดให้ใช้ประโยชน์จากส่วนต่าง ๆ ของหนังสือในการอ่านเพื่อความรวดเร็ว เช่น เวลาค้นความหมายจากคำศัพท์ให้รู้จักใช้อภิธานศัพท์ เป็นต้น

12. พ่อแม่ควรหัดให้ลูกรู้จักใช้หนังสืออ้างอิงง่าย ๆ ที่การซื้อประจำไว้ที่บ้าน เช่น พจนานุกรมภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ สารานุกรมสำหรับเด็กทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศและหนังสืออ้างอิงทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น

13. พ่อแม่ควรเป็นแบบอย่างในการถนอมหนังสือและสอนการใช้หนังสืออย่างถูกวิธีให้กับลูก

14. พ่อแม่กระตุ้นให้ลูกวาดภาพ แต่งเรื่องจากภาพหรือแต่งนิทานแล้วรวบรวมเป็นหนังสือภาพเล่มเล็ก ๆ ของลูก หรือนิทานที่แม่แต่งขึ้น และให้เด็กร่วมแต่งด้วยแล้วรวมเป็นเล่มเป็นหนังสือนิทานแม่ลูกแต่งด้วยกัน

15. เมื่ออ่านหนังสือให้ลูกฟังแล้ว ควรวางหนังสือไว้ใกล้ ๆ ลูกเพื่อให้ลูกได้สัมผัส หรือหยิบอ่านต่อ

16. หลังจากที่อ่านหนังสือให้ฟัง เถ่านิทาน เล่าเรื่องหนังสือแล้ว การสนทนากับลูกเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง ตัวละครที่ลูกชอบให้ลูกเล่าตอนจบ ถามคำถามง่าย ๆ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจ และเพื่อเพิ่มความสนใจ เช่น ภาพนี้คือภาพอะไร ในรูปนี้มีต้นไม้กี่ต้น ลูกชอบตัวละครตัวไหนมากที่สุด ทำไมจึงชอบ รูปนี้มีลูกหมูกี่ตัว ลูกหมูอีกตัวหนึ่งอยู่ที่ไหน ฯลฯ

17. พ่อแม่แนะนำให้ลูกอ่านหนังสือคู่มือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ที่เรียกว่าหนังสือประเภท “ทำอะไรก็ได้ด้วยตนเอง” (How-to) และฝึกให้เด็กลองปฏิบัติตามขั้นตอนด้วยการปฏิบัติจริง เช่น ทำขนมฟอยทอง ขนมนกเล็ก ทำกระดิ่ง ทำของเล่น ทำตัวหุ่นตุ๊กตา ฯลฯ หนังสือประเภทนี้เป็นที่นิยมอ่านกันมากโดยเฉพาะวัยรุ่นเพราะทำให้ผู้อ่านได้รู้จักใช้หนังสือเป็นคู่มือเรียนด้วยตนเอง

18. พาลูกไปร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการอ่าน เช่น กิจกรรม “พ่อแม่ลูกอ่านหนังสือด้วยกัน” “สนทนากับหนังสือ” สมัครเป็นสมาชิกหรืออาสาสมัครทำเป็นกิจกรรมที่ต้องการผู้ปกครองเป็นอาสาสมัครทำโครงการส่งเสริมการอ่าน เช่น กิจกรรม “ราตรีแห่งการอ่านร่วมกันในครอบครัว”

19. ศึกษา ค้นคว้า ฝึกอบรม ฟังการอภิปรายเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน เพื่อนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ส่งเสริมการอ่านของลูก

20. พาลูกไปหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดประชาชนในวันหยุด เพื่อให้ลูกคุ้นเคยกับห้องสมุดไปรู้จักกับบรรณารักษ์ห้องสมุด เพื่อจะได้ขอความช่วยเหลือในการใช้หนังสือของลูกในห้องสมุด

21. กำหนดเวลาดูโทรทัศน์ให้กับลูก เพราะโทรทัศน์และวิดีโอทัศน์ดึงดูดความสนใจของเด็กได้มากกว่าการอ่าน

22. ขณะที่เด็กกำลังดูโทรทัศน์รายการที่เหมาะสมกับเด็ก อย่าให้เด็กอ่านหนังสือหรือวาดภาพไปด้วย แต่ถ้าเป็นการสอนการวาดภาพหรือฝึกทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กทำตามได้

23. เวลาเด็กดูโทรทัศน์ พ่อแม่ ผู้ปกครองควรดูกับเด็กด้วย เพื่อตรวจสอบรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมกับลูก ๆ

24. การดูการ์ตูน ไม่ควรปล่อยให้เด็กดูตามลำพัง ถึงแม้ว่าการดูการ์ตูนจะทำให้เด็กคิดใจและชอบดูมากเหมือนเพื่อนสนิทของลูกก็ตาม แต่การ์ตูนการ์ตูนมีเนื้อหาทั้งดีและไม่ดี ซึ่งแบ่งออกได้ถึง 4 ประเภท คือ กลุ่มใช้อารมณ์ โลดโผน ก้าวร้าว รุนแรง เช่น เรื่องเซนต์เซย่า ไอ้เขียวเงินตราทอง ฯลฯ กลุ่มใช้เหตุผล มีการแทรกเนื้อหาสาระไม่ก้าวร้าว เช่น อิกลิซัง กลุ่มสั่งสอนคุณธรรมจริยา เช่น โคราเอมอน ไซอิจิมมูการ์ตูน และกลุ่มพิเศษมักเป็นเรื่องดีพิมพ์เป็นหนังสือเสนอเรื่องที่เป็นลักษณะสากล มีเนื้อเรื่องกว้างขวางหลากหลาย การที่เด็กชอบดูการ์ตูนการ์ตูนเพราะมีเนื้อเรื่องที่สัมพันธ์หรือสอดคล้องกับธรรมชาติและอารมณ์ของเด็กมากที่สุด ตลอดจนก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เสริมสร้างจินตนาการอย่างกว้างขวาง แต่ขณะเดียวกันก็ชื่นชมและเกียติแบบ เวลาที่ดูการ์ตูนกับลูกพ่อแม่ควรพูดคุยซักถามแลกเปลี่ยนความคิดกับลูก เพื่อชี้ให้ลูกรู้จักแยกสิ่งดีและสิ่งที่ไม่ดีที่สะท้อนให้เห็นจากตัวละครการ์ตูนได้ พ่อแม่ต้องอธิบายว่า ทำไมตัวละครการ์ตูนจึงต้องทำอย่างนั้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กค่อย ๆ เรียนรู้และติดตามจนกระทั่งสามารถจะแยกความดีและความไม่ดีออกจากกันได้ ตลอดจนความก้าวร้าวความรุนแรงต่าง ๆ พ่อแม่ต้องค่อย ๆ สอนชี้แนะให้ลูกรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักเสียสละ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการดูสร้างสื่อสัมพันธ์และความอบอุ่นในครอบครัวได้เป็นอย่างดี หนังสือการ์ตูนก็เช่นเดียวกันจะช่วยส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านได้เช่นเดียวกับหนังสืออื่นๆ เพียงแต่ในหนังสือการ์ตูนเด็กจะขาดอรรถรสจากบรรยายโวหาร และพรรณนาโวหารเท่านั้น

25. สนับสนุนและแนะนำการทำกิจกรรมประเภท หรือแข่งขันเกี่ยวกับหนังสือและการอ่านของลูก ตลอดจนส่งเสริมความถนัดของลูก เพื่อให้ลูกเติบโตไปอย่างมีคุณภาพทั้งสอง ร่างกายและจิตใจ

26. ส่งเสริมสนับสนุนให้ลูกเข้าร่วมกิจกรรมภาคฤดูร้อนเกี่ยวกับหนังสือ และการอ่านที่โรงเรียนและหน่วยงานต่างๆ จัดขึ้นเพื่อจะได้รู้จักเพื่อน ๆ ต่างสถาบัน และได้ประโยชน์จากการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

27. ให้ลูกอ่านหนังสือให้ฟังเมื่อลูกอ่านได้แล้ว เพื่อเป็นการตรวจสอบการอ่านของลูกทำให้ลูกมีความรู้ไปด้วย เช่น เรื่องศาสนา วรรณคดีไทย ความรู้ทั่ว ๆ ไป มีผู้เชี่ยวชาญด้าน วรรณคดีไทยหลายคนยอมรับว่า ตอนเป็นเด็กพ่อแม่ให้อ่านวรรณคดีไทยให้ฟังจึงทำให้สนใจ วรรณคดีไทยรักและเชี่ยวชาญวรรณคดีไทยเมื่อเติบโตขึ้นมาเวลาที่อ่านหนังสือด้วยกัน นั้นเป็นโอกาสที่พ่อแม่จะได้สอดแทรกความคิดเห็นแนะนำศีลธรรมจรรยาและมรรยาทไปในตัว

28. พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรมีเวลาคุยกับลูกเรื่องโรงเรียน การเรียน เพื่อน ๆ และหนังสือที่ลูกชอบโดยใช้ภาษาเดียวกับลูก พยายามทำตัวเป็นเพื่อนกับลูก ไม่ดุ ไม่ตำหนิ และไม่เข้มงวดเกินไป เมื่อลูกปรึกษาหารือก็รับฟังและให้คำแนะนำกับลูก ลูกจะได้ไม่ปิดบังพ่อแม่เมื่อมีปัญหาอย่าใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาจะทำให้เด็กเลียนแบบ และทำให้เด็กเป็นคนก้าวร้าวได้

29. ปรึกษากับครูและโรงเรียนเมื่อลูกมีปัญหา ให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาที่โรงเรียน

ไพพรรณ อินทนิล (2546 : 101 - 103) เสนอนวทางการส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน มีขั้นตอน ดังนี้

1. มุ่งมั่นตั้งใจ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นเตรียมการ เพื่อให้พร้อมสำหรับการสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับลูก โดยเริ่มตั้งแต่การเลือกคู่ครอง การดำเนินชีวิตตามครรลองคลองธรรม
2. เตรียมลูกให้อ่านหนังสือโดยอ่านให้ฟัง จี๋รูปให้ดู จัดเตรียมสถานที่อ่านหนังสือโดยจัดสถานที่เล่นให้กว้างและมีหนังสือกองรวมไว้กับของเล่น
3. ซื้อหนังสือสม่ำเสมอในโอกาสต่าง ๆ ให้กับลูก
4. อธิบายความรู้ เมื่อเดินทางไปสถานที่ต่างหรือเครื่องหมายต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้เด็กเป็นคนใฝ่รู้ ทบทวนสานฝัน เมื่อไปเที่ยวที่ต่างๆ การเลือกถ่ายรูปและนำรูปถ่ายมาให้เด็กเขียนสั้น ๆ ประกอบภาพ ให้รางวัลเป็นหนังสือ คีตาสิ่งอื่น ๆ เช่นวันเกิด การประกวดเขียนลี

3.4.2 โรงเรียน (School) โรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญรองลงมาจากครอบครัว ที่จะต้องให้ความรักและความอบอุ่นเหมือนบ้าน เสริมสร้างความสนใจในการอ่านโดยจัดทำกิจกรรมที่จะส่งเสริมการอ่านในรูปแบบต่างๆ เพื่อสร้างนิสัยรักการอ่าน ตลอดจนสร้างความสามารถในการอ่านให้กับเด็กอีก ผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ (Vision) ที่กว้างไกลในเรื่องของการอ่าน (ฉวีวรรณ เทวภินันท์, 2542 : 66) ต้องตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการอ่านจะต้อง

สนับสนุนให้มีห้องสมุดที่ได้มาตรฐานในโรงเรียนและจัดให้มีมุมหนังสือในห้องเรียน จัดสรรงบประมาณสำหรับห้องสมุดในการจัดซื้อครุภัณฑ์ที่เหมาะสม จัดซื้อของเล่น หนังสือเด็ก เกมเสริมสมอง หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ โสตทัศนวัสดุอุปกรณ์และสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่างๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ซีดี-รอม อินเทอร์เน็ต ฯลฯ เพื่อให้บริการผู้อ่านได้ตรงกับวัย ความรู้ ความสนใจและความต้องการของผู้อ่านในโรงเรียนจัดหาบรรณารักษ์ประจำห้องสมุดที่มีความรู้ทางบรรณารักษ์ศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มาจัดห้องสมุดให้สมบูรณ์ถูกต้อง สะอาดสวยงามกว้างขวาง มีที่นั่งอ่านหนังสือเพียงพอติดรูปภาพและป้ายคำขวัญเชิญชวนเข้าไปอ่านหนังสือในห้องสมุด จัดนิทรรศการหมุนเวียนตามวันสำคัญต่างๆ อยู่ตลอดเวลาจะช่วยดึงดูดความสนใจให้ผู้อ่านอยากเข้าไปใช้ห้องสมุด สำหรับโรงเรียนอนุบาลและโรงเรียนประถมศึกษา ควรมีห้องสมุดของเล่นที่เสริมสมองและพัฒนาการกล้ามเนื้อ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบรรณารักษ์ห้องสมุด มีส่วนสำคัญที่ช่วยดึงดูดความสนใจให้ผู้อ่านอยากเข้าไปอ่านในห้องสมุด เช่นเดียวกัน บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดควรให้บริการด้วยความเต็มใจ สะดวกรวดเร็ว มีจรรยาบรรณของบรรณารักษ์ มีบริการต่างๆ ที่ช่วยเหลือผู้อ่าน เช่น บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้าเมื่อผู้อ่านมีปัญหาเกี่ยวกับการอ่านการค้นคว้าและเขียนรายงาน บริการสอบถามใช้ห้องสมุด บริการจองหนังสือ บริการยืมระหว่างห้องสมุด บริการโสตทัศนวัสดุ บริการให้ผู้ปกครองยืมของเล่นไปเล่นที่บ้านก่อน ให้เด็กยืมไปเล่นบริการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และบริการอินเทอร์เน็ต เป็นต้น การให้บริการของห้องสมุดควรให้บริการตลอดวัน ไม่ควรปิดห้องสมุดในตอนกลางวัน ห้องสมุดควรจะให้บริการก่อนกำหนดเวลาโรงเรียนเข้าและปิดหลังโรงเรียนเลิก เพื่อให้โอกาสนักเรียนได้มายืมกินและใช้ห้องสมุดได้เต็มที่ นอกจากนั้นห้องสมุดต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านต่างๆ โดยบรรณารักษ์เป็นผู้ดำเนินการจัดเองในห้องสมุดหรือบรรณารักษ์จัดร่วมกับครูในโรงเรียน อาจจะจัดในชั้นเรียน หรือจัดในห้องสมุด หรือจัดทั้งในห้องเรียน ในห้องสมุดด้านหน้าของห้องสมุด และในห้องประชุมของโรงเรียน (ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. 2542 : 67)

สถาบันภาษาไทย (2542 : 65 – 68) กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนกับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านว่า ครูอาจารย์ทุกคนในโรงเรียนควรถือเป็นหน้าที่ที่จะจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาแต่ละรายวิชาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนให้ครบถ้วนทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และทักษะกระบวนการของแต่ละรายวิชาที่ครูรับผิดชอบ จะช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน ตลอดจนสามารถบูรณาการเนื้อหาและทักษะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณค่า ทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนมีความหมาย มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนสามารถใช้กระบวนการอ่านเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์แห่งความรู้ และเป็นการศึกษาเพื่อชีวิตอย่างจริง ทำให้เป็นคนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและรู้วิธีการแก้ปัญหาของสังคม

ได้อย่างแท้จริง การคาดหวังว่าครูที่สอนภาษาไทยจะต้องรับผิดชอบกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพียงฝ่ายเดียวย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องนัก การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องเริ่มต้นที่ การส่งเสริมการอ่าน ครู อาจารย์ต้องให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามครูผู้สอนวิชาภาษาไทยจะต้องเป็นหลัก รับผิดชอบการฝึกฝนทักษะการอ่านให้กับนักเรียนโดยฝึกให้อ่านตั้งแต่อ่านเอาเรื่อง อ่านจับใจความ จนถึงการอ่านตีความ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านจะช่วยส่งเสริมด้านการอ่านให้กับนักเรียน ทำให้นักเรียนอยากอ่านหนังสือ สนใจการอ่าน และรักการอ่าน โดยครูอาจารย์อาจจัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลายตามความสนใจหรือความสมัครใจของนักเรียน ดังนี้

1. การจัดตั้งชมรมหรือชุมนุมนักอ่านโดยรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรม จากนั้นให้กำหนดวิธีพัฒนาทักษะการอ่านพร้อมกับให้นักเรียนอ่านหนังสือแล้วสรุปสาระสำคัญ ข้อคิดหรือคำคมจากเรื่องที่อ่าน ประมวลหรือจัดอันดับของนักอ่านประจำเดือน โดยมีเกณฑ์หรือกติกาที่สามารถตรวจสอบได้ เช่น ครูที่ปรึกษาชุมนุมเซ็นรับรองลงในแฟ้มหรือสมุดสะสมการอ่าน
2. การใช้นาฎการประกอบการสอน นักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีความสามารถในงานประติมากรรมและกวีกรรมการแสดง มีความคิดสร้างสรรค์ มีพลังและจินตนาการ การนำกิจกรรมการแสดง เช่น บทบาทสมมุติ เล่นละคร การเชิดหุ่นกระบอก การเชิดหนังตะลุง ฯลฯ มาประกอบในกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากจะช่วยให้การเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วยังสามารถบูรณาการวิชาต่าง ๆ มาใช้อีกด้วย โดยนักเรียนจะช่วยกันไปอ่านเรื่องที่จำเป็นต้องแสดง ต้องช่วยกันรับผิดชอบเขียนบทละคร แสดงสร้างตัวหุ่นหรือสร้างโรงละคร ฯลฯ ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับการชี้ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอนด้วย
3. การจัดนิทรรศการหนังสือหรือการปริทัศน์หนังสือ จะมีคุณค่าให้นักเรียนสนใจการอ่าน อยากอ่านหนังสือ หรือทราบความเคลื่อนไหวต่างๆ ในวงการหนังสือ ก่อให้เกิดการขยายตัวในเรื่องการอ่านอย่างกว้างขวาง ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มให้นักเรียนแต่ละชั้น รับผิดชอบในการนำเสนอที่ป้ายนิเทศให้เพื่อนนักเรียนในโรงเรียนได้ทราบอย่างทั่วถึง
4. การจัดห้องสมุดและมุมหนังสือของหมวดวิชา เพื่อสะดวกที่จะให้นักเรียนสามารถเข้ามาศึกษาค้นคว้าตามความสนใจของแต่ละคน นอกจากจะช่วยให้ครูอาจารย์จัดกิจกรรมสนับสนุนการอ่าน ได้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของแต่ละรายวิชาที่ครูรับผิดชอบแล้ว ยังช่วยให้เกิดความสะดวกในการเรียนการสอนให้สัมฤทธิ์ผลอีกโสดหนึ่ง
5. ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างหนังสือเพื่อส่งเสริมการอ่าน โดยอาจให้ศึกษา ค้นคว้าแล้วจัดทำเป็นรายงานวิชาการ เช่น เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม สารคดีท่องเที่ยว การอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ดำเนินหรือประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น อาชีพและการทำมาหากินของชุมชนรอบโรงเรียน ฯลฯ เมื่อครูได้ตรวจให้คะแนนแล้วนำมาเก็บไว้ในห้องสมุด

ของหมวดวิชาหรือมูมนหนังสือ นอกจากจะช่วยให้ นักเรียนเกิด ความภาคภูมิใจและผูกพันในท้องถิ่น แล้วยังทำให้นักเรียนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพและนับเป็นภูมิปัญญาของครู ในการฝึกทักษะการเขียนให้กับนักเรียน

6. การจัดกิจกรรมรายงานข่าวสารคดี ก่อนการสอนในแต่ละคาบของครู โดยให้นักเรียนแสดงข้อคิดเห็น หรือนำเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ ต่อการเรียนออกมา รายงานอย่างสั้น ๆ หน้าชั้น ผลัดเปลี่ยนกันคนละประมาณ 2-4 นาที จะช่วยให้นักเรียนเกิด ความสนใจที่จะไปศึกษาหารายละเอียดเพิ่มเติมหรืออย่างน้อยนักเรียนที่ออกมานำเสนอ ก็จะต้องไป อ่านหรือศึกษามาล่วงหน้า และฝึกทักษะการพูดให้นักเรียนด้วยเช่นกัน

7. การจัดการเรียนการสอนแบบกระบวนการกลุ่มที่คิดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ที่ช่วยส่งเสริมการอ่าน เช่น การแบ่งกลุ่มไปศึกษาค้นคว้าแล้วจัดทำรายงานเสนอ ซึ่งจะ ช่วยส่งเสริมทั้งทักษะการอ่าน การเขียน และการพูดอย่างกว้างขวาง หรือการจัดการเรียนเป็นคู่ (Learning cell) โดยนักเรียนจะจับคู่กันและอ่านหนังสือเรื่องเดียวกัน จากนั้นผลัดกันตั้งคำถาม เพื่อถามคู่ของตน หากตอบผิดจะต้องเฉลยให้อีกฝ่ายทราบก่อน อาจมีการแข่งขันเพื่อเพิ่มความ สนุกสนานก็ได้

8. กิจกรรมหยุดทุกอย่างเพื่ออ่านเท่านั้น กิจกรรมนี้ทำได้ไม่ยากโดย ครูผู้สอนได้ตั้งกฎเกณฑ์ว่าก่อนจะสอนจะอนุญาตให้นักเรียนเลือกอ่านหนังสือที่ชอบ เป็นเวลา 5 นาที ทุกคนจะต้องอ่านรวมทั้งครูผู้สอนให้อ่านอย่างมีสมาธิเงียบสงบจะช่วยฝึกสมาธิในการอ่าน ให้กับนักเรียน ช่วยปรับอารมณ์ของนักเรียนที่อาจมีความกังวลใจจากวิชาอื่นที่เรียนมามาก่อนหน้า หรือครูอาจชวนสนทนาหรือให้นักเรียนสรุปเรื่องที่นักเรียนอ่านมาสั้น ๆ เพื่อทดสอบความเข้าใจ หรือเป็นการขยายความรู้จากเรื่องที่อ่านให้นักเรียนคนอื่น ๆ ได้ทราบ

9. การจัดกิจกรรมประกาศการอ่าน หมวดวิชาภาษาไทยได้จัดกิจกรรม ประกาศการอ่านอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ทั้งการอ่านออกเสียงและการอ่านในใจ โดยเลือก บทหรือขมกั้วละมหรือขกรองที่น่าสนใจให้นักเรียนอ่าน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านของ นักเรียน วิธีการนี้ครูผู้สอนจะได้ทราบว่านักเรียนมีข้อบกพร่องที่การปรับปรุงในเรื่องการอ่าน อย่างไรบ้าง หรือควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนในด้านใด

10. การนำกิจกรรมการพูดมาใช้ผสมผสานกับกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ได้แก่ การได้เวที การพูดอภิปราย การแสดงสุนทรพจน์ การขอเวที การขอเวที ฯลฯ โดยจัด ยุติติหรือหัวข้อให้เกี่ยวข้องกับบทเรียนหรือสัมพันธ์กับทักษะการใช้ภาษาไทย ซึ่งจะ ช่วยสนับสนุน ให้นักเรียนมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการศึกษาค้นคว้ามากขึ้น

11. การจัดกิจกรรมทัศนศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่นักเรียนให้ความสนใจมาก โดยเลือกสถานที่ที่น่าสนใจและส่งเสริมการศึกษากันคว้าให้กับนักเรียน เช่น พระบรมมหาราชวัง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สถานที่ท่องเที่ยวชายทะเล ฯลฯ ก่อนเดินทางครูอาจารย์แนะนำสถานที่ที่นักเรียนจะไปทัศนศึกษาแล้วให้นักเรียนจัดทำรายงานส่งเพื่อนำเป็นสื่อส่งเสริมการอ่านในโอกาสต่อไป ซึ่งเจ้าของรายงานก็เกิดความภาคภูมิใจที่รายงานของเขาได้รับความสนใจให้เป็นเอกสารเพื่อการศึกษา

12. การจัดค่ายเยาวชนเพื่อการอ่าน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่นักเรียนให้ความสนใจ เพราะกิจกรรมที่จัดให้ระหว่างอยู่ค่าย จะมีทั้งภาควิชาการและภาคนันทนาการ ได้รับทั้งความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลินและได้ท่องเที่ยวไปในสถานที่ที่มีบรรยากาศชวนให้เข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมที่จัดให้ระหว่างอยู่ค่าย เช่น ประกวดการอ่านบทกวี การตอบปัญหาจากเรื่องที่อ่าน แข่งขันการเขียนเรื่องหัวข้อหนังสือพิมพ์ เป็นเรื่องสั้น ฯลฯ

จากบทบาทของโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียน ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียน ควรร่วมมือกัน กำหนดนโยบายบริหารจัดการในโรงเรียน เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

บ้านและโรงเรียนเป็นสถาบันสำคัญที่มีบทบาทในการส่งเสริมการอ่าน ให้กับเด็กในความปกครองหรือนักเรียน การให้ความร่วมมือกันระหว่างบ้านและโรงเรียนในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน จะช่วยป้องกันไม่ให้เด็กเป็นเด็กเกเร ไม่อยากเรียนหนังสือ ชอบหนีโรงเรียน มีนิสัยก้าวร้าว ดื้อขาสเพลย์ดิด จะช่วยเป็นเกราะป้องกันสิ่งไม่ดีทั้งหลาย และช่วยสร้างเสริมสติปัญญาให้เฉลียวฉลาดกับเด็กอีกด้วยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่บ้าน และโรงเรียนต้องเร่งรัดในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นกับบุตรและนักเรียน ซึ่งเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศต่อไป

4. แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ศรีรัตน์ เจริญจันทร์ (2542 : 53) ได้ให้ความหมาย ของกิจกรรมส่งเสริมการอ่านว่า หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่มุ่งหวังให้กลุ่มเป้าหมายมีความสนใจในหนังสือ เห็นความสำคัญ และความจำเป็นของการอ่าน เกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน กระหายใคร่อ่านอยู่ตลอดเวลา จนกลายเป็นนิสัยรักการอ่านในที่สุด

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 94) ได้ให้ความหมาย ของ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านว่า หมายถึง สภาพการเรียนรู้ที่เด็กได้ใช้ร่างกายและสมองในการประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับการอ่าน เช่น การเล่านิทาน การเชิดหุ่น การแสดงละคร เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการในการอ่าน ทั้งทางด้านความเข้าใจในการอ่าน และทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน “ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านทำได้ทั้ง ในครอบครัว (พ่อแม่, ผู้ปกครอง) โรงเรียน (ครู,บรรณารักษ์) ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน

กรมวิชาการ (2546 ข : 77) ให้ความหมายกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน คือการกระทำ ต่างๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจในการอ่าน เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการอ่าน เกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน พยายามพัฒนาการอ่านจนเป็นนิสัย กิจกรรมส่งเสริมการอ่านมี ลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เราใจ บุคคลที่เป็นเป้าหมาย อาจเป็นคนเดียว หรือกลุ่มบุคคลทั่วไป ให้เกิดความอยากอ่านหนังสือ โดยเฉพาะหนังสือที่มีคุณภาพตามที่ประสงค์ หรือผู้ที่จัดกิจกรรมเห็นควร ว่าควรอ่าน กิจกรรมจะชี้ให้เห็นว่าการอ่านเป็นสิ่งจำเป็น มีความสำคัญ มีประโยชน์ต่อบุคคล สังคมมาณาประการ

2. ชูใจ ให้บุคคลที่เป็นเป้าหมายเกิดความพยายามที่จะอ่านให้แตกฉาน เพื่อที่จะ ได้รู้เรื่องราวอันน่ารู้ น่าสนุก ที่มีอยู่ในหนังสือตามที่ผู้จัดกิจกรรมนำมากล่าว นอกจากประโยชน์ แล้วยังรู้สึกว่าการพยายามอ่านให้เข้าใจถ่องแท้ นั้นคุ้มค่า ได้รับความรู้ลึกเป็นอิสระเสรี ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นให้ช่วยอ่าน ช่วยตีความ ซึ่งบางครั้งอาจจะกลาคลื่อนได้ เห็นความจำเป็นที่จะต้องฝึกฝนการอ่านและการใช้คู่มือช่วยการอ่าน พจนานุกรมศัพท์วิชาวเฉพาะ เป็นต้น ไม่เกิดความ เบื่อหน่ายท้อแท้ที่จะต้องต่อสู้เอาชนะหนังสือให้ได้

3. กระตุ้น แนะนำให้อยากรู้ อยากเห็น เรื่องราวต่างๆ ที่มีอยู่ในหนังสือมากมาย หลากอย่าง อยากมองดูให้รู้รอบและรู้ลึกซึ้ง เปิดความคิดให้กว้าง เมื่อทำเรื่องหนึ่งแล้วก็อยากอ่าน อีกเรื่องหนึ่งต่อไปมีความรู้ดีกว่าการอ่านเป็นกิจกรรมประจำวันที่จะขาดเสียมิได้ เกิดความรู้สึกว่า หนังสือถ้าหาให้อ่าน ให้วิจารณ์ ให้ประเมินค่า ให้อยากนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ อยากเขียน หนังสือทำนองเดียวกันนี้ดีกว่าเล่มที่อ่าน เหล่านี้เป็นต้น

4. สร้างบรรยากาศการอ่านขึ้นในบ้าน ในโรงเรียนและในสังคม นอกจากกิจกรรม จะเข้าใจ จูงใจให้อ่านและกระตุ้นให้เกิดความคิดให้กว้างแล้ว กิจกรรมส่งเสริมการอ่านจะเกี่ยวข้องกับการผลิตวัสดุการอ่านให้เหมาะสม การสร้างและปรับปรุงแหล่งวัสดุการอ่านให้มีเพียงพอ การบูรณาการอ่านเข้าไว้ในการเรียนการสอนและในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการต่างๆ

กรมวิชาการ (2546 ข : 78 - 79) ได้ให้ความสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านไว้ดังนี้

1. การอ่านมิใช่ทักษะที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อให้สามารถเรียนรู้เรื่องต่างๆ ที่มีการบันทึกไว้ด้วยตัวหนังสือในภาษาแต่ละภาษา (บางภาษาที่ไม่มีตัวหนังสือต้องอาศัยตัวหนังสือของชนชาติอื่น) ต้องเรียนจึงจะรู้ตัวอักษร และต้องอ่านคำเขียนหรือคำที่ตีพิมพ์ สำหรับบางคนการเรียนการอ่านเป็นการยากต้องอาศัยการแนะนำ สั่งสอนฝึกฝนด้วยตนเองและมีโอกาสได้อ่าน การที่จะรู้หนังสือให้ความรู้และความเพลิดเพลินอย่างไร ก็ต้องหัดอ่านให้แตกฉานก่อนถึงเวลานั้น จะต้องมิผู้บอกให้รู้หนังสือจะให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านอย่างไรบ้างในระยะแรกเริ่มการเรียนการอ่านจะต้องมีการแนะนำให้รู้จักหนังสือ เข้าใจให้เกิดความอยากอ่าน

2. การอ่านเป็นพฤติกรรมการสื่อสารและการรับสารอย่างหนึ่ง พฤติกรรมเช่นนี้จะเจริญงอกงามเมื่อมีผู้กระทำมากกว่าหนึ่งคน เพื่อส่งสาร รับสาร ขยายสาร สนองตอบสาร พัฒนาสาร และกระจายหรือส่งสารต่อไป เป็นวงจรดังนี้ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นการกระทำที่มีผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อยสองคน คือผู้จัดกิจกรรมหนึ่งคนและเป้าหมายหนึ่งคน หนึ่งคนที่เป็นเป้าหมายอาจมีการรับสาร พัฒนาสาร และกระจายไปสู่กลุ่มคนได้ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านส่วนใหญ่ที่จัดโดยหน่วยราชการ สมาคม องค์การเอกชนจะเป็นการจัดโดยกลุ่มคน มีกลุ่มคนเป็นเป้าหมาย ดังนั้น จึงมีความรู้สึกร่วมหรือรู้สึกว่าจะต้องแข่งขันเพื่อให้ได้ดีที่สุด

3. ผู้ที่อ่านหนังสือแตกฉานแล้ว และสังคมที่ประกอบด้วยผู้อ่านที่พัฒนาการอ่านไปมากแล้ว ก็ยังมีความอยากรู้อยากเห็นเรื่องราวดังๆ ให้มากขึ้นไปอีก ยังต้องการการกระตุ้นหรือแนะนำให้ทราบถึงแหล่งวัสดุการอ่านที่หนังสือมากมาย อยากรู้ว่ามีหนังสือใหม่ๆ ในเรื่องนั้นเรื่องนี้ อีกหรือไม่ บางครั้งถ้าเกิดความพอใจว่าได้อ่านมากแล้ว รู้มากแล้ว ความพอใจเช่นนี้เป็นอันตราย เพราะจะปิดกั้นความเจริญทางสติปัญญา ความรู้ของตนเอง ปิดตนเองให้อยู่แต่ในสมอของตนเองเท่านั้น จึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เพื่อรักษาความสนใจในการอ่านให้ต่อเนื่อง เป็นการเปิดทางเพื่อพัฒนาตนเองจนตลอดชีวิต

เนื่องจากการอ่านมีความสำคัญต่อการศึกษาและการดำรงชีวิต ดังได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นจึงเป็นการสมควรที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูหรืออาจารย์ผู้สอน และบรรณารักษ์ห้องสมุด โรงเรียน จะได้จัดทำกิจกรรมส่งเสริมการอ่านขึ้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านได้มีนิสัยรักการอ่าน เห็นความสำคัญของการอ่าน มีความสามารถในการอ่าน รู้จักแสวงหาความรู้และประสบการณ์จากการอ่านด้วยตนเองจนเป็นนิสัยรักการอ่าน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีหลายรูปแบบหลายแนวทาง ในที่นี้จะกล่าวถึงการรวมกลุ่ม ตามลักษณะกิจกรรมดึงดูดความสนใจทางประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายแห่งรวมกัน (กรมวิชาการ, 2546 ข : 86 - 88)

1. กิจกรรมซึ่งเร้าโสตประสาท ชวนให้ฟัง ใช้เสียงและคำพูดเป็นหลัก กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การเล่านิทานให้ฟัง การเล่าเรื่องจากหนังสือ การอ่านหนังสือให้ฟัง การแนะนำหนังสือด้วยปากเปล่า การบรรยาย การอภิปราย การโต้เถียงเกี่ยวกับหนังสือ การบรรเลงดนตรีและร้องเพลงจากบทละครเรื่อง ทำให้เกิดความเพลิดเพลินในอรรถรส ถ้อยคำนั้นนอกจากฟังเพราะแล้ว ยังทำให้มองเห็นภาพ ได้กลิ่น ทำให้รู้สึกอโรย ได้รู้สึกสัมผัสความร้อนหนาว ให้รู้สึกดีใจ เสียใจ เกือบขัง รัก แค้นชิง สงบ ฯลฯ ในการจัดกิจกรรมซึ่งเน้นให้รู้จักเพลิดเพลินในอรรถรส ไม่ควรใช้อุปกรณ์ที่เบี่ยงเบนความสนใจไปทางอื่น เช่น ภาพ การใช้ท่าทาง ฯลฯ ยกเว้นแต่เมื่อจำเป็นที่จะต้องให้เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจสิ่งที่กำลังพูดถึงเท่านั้น

2. กิจกรรมซึ่งเร้าจักขุประสาท ชวนให้ดู เหน่งพินิจและอ่านความหมายของสิ่งที่เห็น กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การจัดแสดงภาพชนิดต่างๆ อาทิ ภาพถ่าย ภาพที่คัดเก็บรวบรวมจากวารสารหรือปฏิทิน เป็นเรื่อง เป็นชุด ภาพเขียน ภาพประกอบหนังสือ นิทรรศการหนังสือ สิ่งของต่างๆ ในการแสดงภาพ หนังสือ และสิ่งของจะมีคำบรรยายอธิบายสิ่งที่แสดงสรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงประวัติ (ตามความจำเป็น) มุ่งให้ผู้ชมใช้สมาธิในการชมเช่นเดียวกับเสียง ภาพสิ่งที่แสดง ตลอดจนคำเขียนอธิบายภาพ นอกจากเร้าจักขุสัมผัสแล้ว ยังมีส่วนทำให้ได้ยินเสียง ได้สัมผัส ได้เกิดความรู้สึกต่างๆ ด้วย

3. กิจกรรมซึ่งเร้าโสตและจักขุประสาทในขณะเดียวกัน ได้แก่ กิจกรรมซึ่งชวนให้ฟังและดูไปพร้อม ๆ กัน ประสานประสาททั้งสองให้ทำงานร่วมกัน อาทิ เล่านิทานโดยให้ดูภาพประกอบซึ่งจัดเตรียมไว้โดยเฉพาะ เล่านิทานและให้ดูภาพประกอบในหนังสือ เล่านิทานโดยใช้โสตทัศนวัสดุประกอบ ฉายภาพนิ่งซึ่งมีคำบรรยาย ฉายภาพยนตร์ ฉายแถบบันทึกเสียงและภาพ สาธิตเทคนิควิธีการบางอย่างจากหนังสือที่นำมาจัดนิทรรศการ การจัดสัปดาห์ห้องสมุด

4. กิจกรรมซึ่งให้ผู้เป็นเป้าหมายได้ร่วมด้วย กิจกรรมทำนองนี้จะช่วยให้ผู้เป็นเป้าหมายเกิดความสุขและภาคภูมิใจ รู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ ตัวอย่าง เมื่อเล่านิทานแล้ว ก็ให้ผู้ฟังวาดภาพประกอบ ให้แสดงท่าทางประกอบให้ร้องเพลงตามตัวละครในนิทาน ให้แข่งกันเล่าเรื่องที่ได้ฟังไปแล้ว ให้แข่งขันเรียบเรียงเรื่องที่ได้ฟังหรือให้เขียนนิทานขึ้นใหม่ตามแก่นของนิทานที่ได้ฟังไปแล้ว ให้ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ได้ฟัง ให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละครหรือเหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่งในนิทาน ให้ร่วมในวงสนทนา หรือได้วาทีเกี่ยวกับหนังสือ

กิจกรรมบางอย่างซึ่งต้องเตรียมการล่วงหน้าพอสมควร จะเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้บุคคลเป้าหมายดำเนินการเอง ผู้จัดเป็นเพียงผู้อำนวยการความสะดวกกำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน วางกฎเกณฑ์และกติกา จัดการประชาสัมพันธ์และหารางวัลให้สำหรับบางกิจกรรม แนะนำวิธีดำเนินการกิจกรรมทำนองนี้ ได้แก่ การจัดโครงการขอดนักร้อง สำหรับหนังสือบางประเภท อาทิ หนังสืออ่านนอกเวลา หนังสือที่ชนะการประกวดต่างๆ หนังสือชุดความรู้ต่างๆ การจัดค่ายฤดูร้อนเพื่อการอ่านและการเขียน การประชุมปฏิบัติการ การจัดสัปดาห์ส่งเสริมการอ่าน การจัดชมรมรักอ่าน

กรมวิชาการ (2546 ข : 100 – 316) ได้นำเสนอการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ดังนี้

1. การอ่านหนังสือให้ฟัง เป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างหนึ่งที่จะดึงดูดใจผู้ฟังให้เกิดการรักหนังสืออยากติดตามเรื่องที่ได้ฟังต่อไปด้วยตนเอง ผลพลอยได้อีกอย่างหนึ่งที่มีประโยชน์อย่างยิ่งก็คือ ได้ฟังการอ่านออกเสียงที่ถูกต้อง การอ่านที่ถูกต้อง ได้ฟังความไพเราะของภาษาอันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนภาษา ในประเทศไทย การอ่านหนังสือให้ฟังเป็นกิจกรรมดึงดูดใจการอ่านที่ยังมีการจัดทำไม่แพร่หลายนัก ทั้งที่เรื่องของการอ่านหนังสือให้ฟังเป็นสิ่งที่นิยมทำกันในครอบครัวมาช้านาน เช่น ลูกหลานอ่านหนังสือให้ปู่ย่าตายายฟัง พ่อแม่พี่ป้าน้าอา อ่านหนังสือให้ลูกหลานฟัง ปัจจุบันแม้จะมีสถานีวิทยุบางแห่งจะจัดรายการอ่านหนังสือให้ฟังอยู่บ้างก็ตาม แต่การอ่านหนังสือให้ฟังก็ยังไม่แพร่หลาย ทั้งนี้เนื่องจากเรามักจะคิดว่าการอ่านหนังสือให้ฟังเป็นเรื่องของการหัดอ่าน หรือบางคนก็เห็นว่าเมื่อมีคนมาอ่านหนังสือให้ฟังก็สะดวกดีไม่ต้องอ่านด้วยตนเอง ดังนั้น ถ้าเรามีการกระทำกิจกรรมการอ่านหนังสือให้ฟังอย่างถูกต้อง กระทำกันให้แพร่หลายมากขึ้น และทำอย่างสม่ำเสมอเป็นกิจกรรมต่อเนื่องการอ่านหนังสือให้ฟังจะมีส่วนส่งเสริมนิสัยรักการอ่านได้อย่างดี และจะมีส่วนส่งเสริมการอ่านภาษาไทยอย่างถูกต้องอีกด้วย

2. การเล่านิทาน เป็นประสบการณ์ทางการศึกษาหลายรูปแบบโดยมีความสุขสนุกสนานเป็นองค์ประกอบสำคัญ ประสบการณ์ที่ดีจะได้รับจากการฟังนิทาน ได้แก่

2.1 เกิดการเร้าทางสื่อภาษาการเรียนรู้ในเรื่องการอ่านขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของเด็กด้านภาษา ทั้งที่ได้ยินกับหู และเห็นกับตา การเล่านิทานทำให้เด็กได้เข้าใจรูปแบบการใช้ภาษาในการเล่าเรื่องในบทสนทนาด่าง ๆ ได้เพิ่มความรู้ในศัพท์ใหม่ ๆ เมื่อเห็นศัพท์นั้น ๆ ในหนังสือก็จะเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

2.2 เกิดการเร้าทางสำเนียง การเล่านิทานที่มีบทบรรยาย บทสนทนาที่มีเสียงมีจังหวะที่แปรเปลี่ยนไปจะดึงดูดใจให้เด็กตั้งใจฟัง และสามารถจับความหมายในน้ำเสียงนั้นได้

2.3 เกิดการเร้าทางจักขุ ซึ่งได้แก่ รายการนิทานที่ใช้ภาพประกอบ หนังสือภาพ ภาพยนตร์ หุ่นของจริง และสื่อทางจักขุอื่นๆ และยังรวมถึงตัวผู้เล่าเองโดยเด็กมองเห็นสีหน้า ท่าทางอากัปกริยาที่แสดงออก เป็นสิ่งเร้าให้เกิดการรับรู้ในเรื่องนิทานที่เล่าทั้งสิ้น นิทานที่ดีจะกระตุ้นให้มีอารมณ์สนองตอบ ผู้ฟังเกิดความรู้สึกกลัว รัก กังวล เศียดและอารมณ์ผ่อนคลาย เป็นไปตามท้องเรื่อง นิทานช่วยฝึกฝนจินตนาการและสำหรับเด็กโต นิทานบางเรื่องช่วยลดความกังวลในอารมณ์เมื่อได้รู้สึกว่าปัญหาบางอย่างในชีวิตที่เกิดขึ้นนั้นก็สามารถเผชิญปัญหาจนแก้ไขให้คล่องในที่สุด

2.4 เกิดการรับรู้เกี่ยวกับสังคม นิทานนำเด็กให้รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมของชนแต่ละหมู่ ศีลธรรมจรรยา รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในสังคม แม้แต่บรรยากาศของรายการนิทานดำเนินไปเด็กก็จะมีปฏิสัมพันธ์กันกับผู้เล่าด้วย ทำให้เรียนรู้ถึงการปฏิบัติตนในสังคม เข้าใจบทบาทของคน มีความพร้อมในการคบหาสมาคมกับผู้อื่นด้วย คุณค่าของการเล่านิทานนั้น นอกจากเพื่อโน้มน้าวใจให้เด็กรู้จักหนังสือนิทานดี ๆ และเป็นการเริ่มต้นปลูกฝังนิสัยรักการอ่านหนังสือแก่เด็ก ๆ แล้ว การเล่านิทานยังเป็นการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่เด็ก และช่วยสนองคามปรารถนาของเด็กด้วย เพราะนิทานเป็นสิ่งที่เด็ก ๆ หือใจฟังเป็นที่สุด แม้ว่าเด็กช่างเพส ค้างวัย จะสนใจในนิทานต่างประเทศกันอยู่บ้างก็ตาม เนื้อหาของนิทานที่เล่าช่วยปลูกฝังคุณธรรม ความดี ความเป็นสุภาพชน ความละเอียดอ่อนขึ้นในจิตใจของเด็กและสร้างความคิดริเริ่มและการเลียนแบบที่ดีให้แก่เด็กอีกด้วย

3. การสนทนาเรื่องหนังสือ การสนทนาเรื่องหนังสือเป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างหนึ่ง สร้างขึ้นบนพื้นฐานพฤติกรรมของคนเราที่ชอบเล่ากันถึงภาพยนตร์ที่ตนดูแล้วชอบหรือหนังสือที่อ่านแล้วจับใจ ในการสนทนากันในชีวิตประจำวันนั้น ส่วนใหญ่ก็จะพูดกันเฉพาะเรื่องหรือตัวละครที่ตนชอบหรือไม่ชอบ ถ้าเป็นหนังสือสารคดีหรือหนังสือวิชาการ อาจมีการกล่าวถึงความถูกต้องและเชื่อถือได้ของหนังสือนั้นๆ ประโยชน์ที่ตนได้รับจากหนังสือนั้นๆ แล้วแต่พื้นฐานความรู้และความต้องการของผู้อ่าน การสนทนาในชีวิตประจำวันแบบนี้ก็เป็นการประเทืองปัญญาและเป็นทางกระตุ้นกันและกันให้เกิดความอยากอ่านหรืออ่านแล้วอยากอ่านบทวนอีกครั้ง

เป็นพฤติกรรมซึ่งควรช่วยกันส่งเสริมให้มีขึ้น การสนทนาเรื่องหนังสือที่จัดเป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านนั้น จะมีกระบวนการอันเป็นระบบ ซึ่งนอกจากจะให้การสนทนานั้นเป็นเครื่องประเทืองปัญญาในชีวิตประจำวันแล้วยังช่วยพัฒนาการอ่านไปสู่ระดับวิเคราะห์วิจารณ์และสังเคราะห์อีกด้วย ผู้สนทนาจะเป็นผู้ซึ่งมีพัฒนาการในการอ่านมากแล้ว ผู้ฟังการสนทนาและบางคนที่ร่วมสนทนาซึ่งอาจยังไม่พัฒนาการอ่านของตนไปได้มากนัก ก็จะได้ประโยชน์จากการฟังข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสืออื่นๆ จากผู้อ่านที่มีการอ่านพัฒนาไปมากแล้ว การสนทนาเป็นกิจกรรมที่มีผู้ร่วมมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป อาจเป็นวงสนทนาของกลุ่มคน 4 - 5 คน สนทนากันภายในกลุ่ม ไม่มีผู้อื่นเป็นคนฟังหรืออาจเป็นการสนทนา ซึ่งจัดขึ้นให้คนกลุ่มใหญ่ฟัง คนฟังที่สนใจอาจซักถามออกความคิดเห็น เข้าร่วมสนทนาด้วยก็ได้

4. การเล่าเรื่องจากหนังสือ หมายถึง การนำหนังสือมาพูดให้ผู้ฟังเกิดความสนใจ โดยเลือกจุดเด่น ๆ ของหนังสือมาเล่าพร้อมทั้งแสดงรูปเล่มหนังสือนั้น ๆ ให้อีกด้วย นับเป็นวิธีเชิญชวนให้สนใจเพื่ออยากรู้อยากเห็นแตกต่างกับการเล่นนิทาน เพราะไม่จำเป็นต้องเล่าจนจบทั้งเล่มและแตกต่างจากการแนะนำหนังสือ เพราะการแนะนำหนังสือเป็นการแนะนำการอ่านวิธีหนึ่งเท่านั้น ผู้เล่าต้องเป็นผู้ที่อ่านมาก มีความรอบรู้เกี่ยวกับเรื่องหนังสือและความรู้ด้านอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นในการทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้มาก ต้องเป็นผู้พูดที่ดี มีศิลปะในการพูด เพราะต้องใช้เวลาพูดเป็นการสื่อสารกับผู้ฟัง มีความมั่นใจในเรื่องที่เล่าต้องรู้จักจดบันทึกเรื่องราวที่จะนำไปเล่า ว่าตอนใดสมควรเล่า แล้วจดบันทึกเรียงลำดับไว้ใช้ เช่น ลำนวนโวหารที่ดี หรือเหตุการณ์ที่น่าสนใจ เป็นต้น ประเภทของหนังสือที่จะเล่า คือ สารคดี นวนิยาย เรื่องสั้น เรื่องใหม่ หนังสือใหม่ที่ได้รับเป็นคราว ๆ และหนังสือขณะการประกวดในแต่ละปี ซึ่งมีหลายประเภท

5. การได้วาทีเพื่อนำไปสู่การอ่าน การได้วาทีนำมาใช้เป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านได้อย่างหนึ่ง มีวัตถุประสงค์จะให้ผู้ฟังได้ฟังข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือ ทั้งในด้านดีและไม่ดี การได้ฟังข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเล่มนั้นหรือในเรื่องนั้น ๆ จากบุคคลหลายคนทุกแง่มุมจะช่วยผู้ฟังให้รู้จักอ่านโดยใคร่ครวญรู้จักมองหนังสือในหลายด้านนอกจากนั้นผู้ที่ฟังการได้วาทีอาจอ่านหนังสือเล่มนั้น ๆ ก่อนแล้วจะได้เปรียบเทียบกับข้อคิดเห็นของตนกับข้อคิดเห็นของผู้ได้วาทีอีกด้วย การได้วาทีเป็นกิจกรรมซึ่งใช้การพูด ผู้พูดจะต้องอ่านหนังสือหลายเล่มเพื่อนำข้อมูลและหลักฐานมาสนับสนุนความคิดของตน ต้องอ่านหนังสือเล่มที่กล่าวถึงโดยละเอียดอย่างละเอียดทุกแง่มุม เป็นการฝึกอ่านในขั้นสูงขึ้นไปอย่างดี

6. การจัดนิทรรศการหนังสือ การจัดนิทรรศการคือการจัดแสดงเกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใด โดยมีข้อมูล และใช้สื่อหลาย ๆ อย่าง เช่น รูปภาพ หนังสือ หุ่น เป็นต้น เป็นการสรุปความรู้อย่างย่อ ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การหาความรู้จากหนังสือให้กว้างขวางยิ่งขึ้นในภายหลัง การจัด

นิทรรศการหนังสือเป็นการจัดแสดงหนังสือเป็นสำคัญอาจมีรูปภาพ สิ่งของ ประกอบ เพื่อดึงดูดความสนใจในหนังสือ เพื่อเข้าใจให้เกิดความสนใจในการอ่านหนังสือ สนใจหนังสือและรู้จักหนังสือต่างๆ มากขึ้น เพื่อเพิ่มพูนความรู้วิชาการแขนงต่างๆ ในด้านภาษา ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ สังคม ฯลฯ เท่าที่ปรากฏในรูปของหนังสือ เพื่อแสดงหนังสือใหม่ที่ห้องสมุดได้รับแต่ละครั้ง เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านหนังสือแก่ผู้ชม

ฉวีวรรณ อุทากินันท์ (2542 : 105 - 108)เสนอแนะการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. การเล่านิทานคือ การเล่าเรื่องที่มีผู้เล่าสืบทอดมา หรือเล่าเรื่องจากหนังสือ นิทานที่มีผู้แต่งขึ้นมา ได้แก่ การเล่านิทานในห้องสมุด การแข่งขันการเล่านิทาน
2. การเสนอหนังสือหรือวัสดุการอ่าน และสื่อการอ่านต่างๆ คือ การแนะนำทรัพยากร สารนิเทศที่น่าสนใจให้กับผู้อ่าน เพื่อดึงดูดความสนใจให้อยากอ่านนั่นเอง ได้แก่ การเล่าเรื่องหนังสือ การแนะนำหนังสือ การอ่านหนังสือให้ฟัง การสนทนาเกี่ยวกับหนังสือ การอภิปรายเกี่ยวกับหนังสือ การบรรยายเกี่ยวกับหนังสือ การได้วาทีเกี่ยวกับหนังสือ การจัดทำรายชื่อทรัพยากรสารนิเทศและการทำบรรณนิทัศน์ การจัดนิทรรศการ
3. การแสดงนาฏกรรมและอื่นๆ เช่น การแสดงละคร การแสดงจินตลีลา การร้องเพลง การแสดงละครใบ้ การแสดงละครหุ่น
4. การทำกฤตภาคคือ การตัดปะข่าว บทความ รูปภาพ หรือทั้งรูปภาพและเรื่องที่น่าสนใจเพื่อบริการผู้อ่านได้แก่ การจัดทำกฤตภาคเป็นเล่ม การทำกฤตภาคข่าวติดไว้ที่ป้ายนิทรรศการด้านหลังห้องเรียนทุกวัน
5. การแข่งขันต่างๆ จากการอ่าน คือ การแสดงความสามารถในการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ แข่งขันเปิดพจนานุกรมทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ แข่งขันตอบปัญหาจากหนังสือ เช่น แข่งขันตอบปัญหาหนังสือสารานุกรม สำหรับเยาวชน แข่งขันตอบปัญหาสารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน แข่งขันตอบปัญหา The World Book Encyclopedia ฯลฯ การแข่งขันได้วาที การแข่งขันการตอบปัญหาทั่วๆ ไป การแข่งขันตอบปัญหาสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น ปัญหาวิทยาศาสตร์ กฎหมาย ฯลฯ
6. การประกวดเกี่ยวกับการอ่าน เช่น ประกวดการอ่านร้อยแก้วและร้อยกรอง ประกวดการอ่านทำนองเสนาะ ประกวดการอ่านบทสนทนา ประกวดการอ่านบทละคร ประกวดการอ่านข่าว

7. การเล่นเกมที่นำไปสู่การอ่าน ได้แก่ เกมของเล่นต่างๆ และเกมคอมพิวเตอร์ เกมวาดภาพ เกมเติมคำศัพท์ เกมค้นหาคำ เกมหาปัญหา เกมต่อคำผึ่งเพช เกมการละเล่นต่างๆ เกมพับกระดาษ เกมประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ ฯลฯ

8. การจัดทำโครงการกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เช่น โครงการสัปดาห์ห้องสมุด โครงการขอนักอ่าน โครงการอ่านหนังสือให้ฟัง โครงการแนะนำหนังสือ โครงการเสนอหนังสือในรูปแบบต่างๆ โครงการหนังสือดีที่น่านอ่าน โครงการหนังสือใหม่ในวันนี้ โครงการหนังสือสู่ชนบท โครงการหนังสือคือเพื่อนคู่คิด โครงการขอนักอ่านระดับประถมศึกษา โครงการขอนักอ่านระดับมัธยมศึกษา โครงการขอนักอ่านระดับประชาชน โครงการจัดนิทรรศการ โครงการอ่านวรรณคดีสัญจร โครงการรักยืมสิ่งแปลกปลอม โครงการประกวดการเล่านิทาน โครงการประกวดเรื่องสั้นสะท้อนปัญหาสิ่งแปลกปลอม โครงการประกวดการอ่านสุนทรพจน์ โครงการจัดตั้งห้องสมุดในชนบท โครงการทอดผ้าป่าหนังสือ โครงการอ่านหนังสือวิทยาศาสตร์ โครงการประกวดการเขียนเรียงความ โครงการประกวดคำขวัญห้องสมุด โครงการปัญหาพาสุนัขจากการอ่าน โครงการแสดงละคร โครงการอ่านตามสาย โครงการแสดงละครหุ่น โครงการละครใบ้ โครงการพี่เล่าให้น้องฟัง โครงการจัดตั้งชมรมนักอ่าน โครงการออกถ่านักอ่าน โครงการเยาวชนพบนักเขียน โครงการอ่านนิทานภาษาอังกฤษ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรการเพื่อส่งเสริมการอ่าน เนื่องในปีแห่งการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ 2546 โดยให้โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา และชุมชนร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนและจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ไว้ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2546 ข : 15)

1. จัดกิจกรรม ทางทุกระดับ อ่านทุกคน

1.1 จัดเตรียมสถานที่และจัดหาหนังสือหรือสำเนาบทความที่เป็นประโยชน์ หรือให้ความเพลิดเพลินเพื่อให้ผู้บริหาร นักเรียน ครูและบุคลากรอื่น ๆ เลือกอ่านได้อย่างหลากหลายและมีปริมาณพอเพียง

1.2 สร้างบรรยากาศ จัดเวลาตอนเช้า ก่อนเข้าเรียน ให้นักเรียน ครูและบุคลากรทุกคนอ่านหนังสือ หรือสิ่งพิมพ์สาระใดก็ได้ตามความสนใจพร้อมกันทุกวัน อย่างน้อยวันละ 15 นาที (อาจเปิดเพลงเป็นสัญญาณเริ่มอ่าน และหยุดอ่าน)

2. จัดกิจกรรม “ส่งเสริมการอ่าน” ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนอย่างหลากหลายและสม่ำเสมอที่ได้ผลครอบคลุมทั้งด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน (ศ. จ. ป. ก.)

3. ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการอ่าน และสร้างความรู้สึกรักให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ตั้งแต่เริ่มคิด เริ่มทำ และมีความสุขกับโครงการฯ

4. สร้างแรงจูงใจและชี้แนะให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็ก “มีนิสัยรักการอ่าน”

5. พัฒนาการอ่านของนักเรียนตามลำดับ ตั้งแต่ระดับ อ่านออก อ่านเป็น อ่าน
 สม่ำเสมอ จนกระทั่งอ่านเป็นนิสัย พร้อมทั้งติดตามการอ่านของเด็กอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ได้แก่ ขอลยักอ่าน ค่ายนักอ่าน เล่านิทาน อ่านหนังสือ
ให้ฟัง เล่าเรื่องจากหนังสือ แนะนำหนังสือ จัดนิทรรศการหนังสือ ใ้วาทิเกี่ยวกับหนังสือ และการ
แข่งขัน เช่น Reading Rally

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านกับการแก้ปัญหาของโรงเรียน(กรมวิชาการ 2546 ข : 313)

การอ่านเป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนให้เกิดจนเป็นนิสัยได้ ซึ่งถ้าได้รับการฝึกฝนตั้งแต่
อ่านออก อ่านได้ อ่านได้เร็ว เข้าใจความหมายในเนื้อหาที่อ่านและสามารถสรุปประเด็นสำคัญ
ของเนื้อหาและนำไปใช้กับตนเองได้ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคม ในการที่จะ
พัฒนาเด็กให้อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องได้รับการแนะนำทางจากผู้ใกล้ชิด คือผู้ปกครอง
ครู อาจารย์ ในการให้กำลังใจ ตลอดจนช่วยเหลือเมื่อเด็กมีปัญหาในการอ่าน รวมทั้งจัดเวลา โอกาส
และสถานที่ ให้เด็กได้ทำกิจกรรมการอ่านของเขาอย่างพอใจและมีความสุข โดยที่เขาไม่รู้สึกว่า
เป็นการบังคับ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็เนื่องจากทุกฝ่ายร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ครู
โรงเรียน ห้องสมุดและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องและสำหรับครู อาจารย์ โรงเรียนนั้น จะเป็นผู้ที่เด็ก
ใกล้ชิดมากเมื่อออกจากบ้าน ดังนั้น ครู อาจารย์ จึงควรพัฒนาเด็กของตนเองให้เกิดพัฒนาการ
ทางการอ่านอย่างต่อเนื่อง ให้เด็กได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รู้จักการอ่านเพิ่มเติมให้
ได้ความรู้เพิ่มจากเนื้อหาวิชาที่เรียนนั้น ก็จะก่อให้เกิดการอ่านได้เร็วและเพาะนิสัยการอ่าน เป็น
ทักษะที่จะติดตัวไปได้

ปัญหาที่โรงเรียนส่วนใหญ่พบในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

1. วัตถุประสงค์ ไม่พอ ไม่มี หรือมีก็ขาดคุณภาพ
2. งบประมาณ ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่จะพบกับปัญหางบประมาณไม่เพียงพอที่จะใช้ในกิจกรรมนี้
3. บุคลากร การขาดบุคลากรที่มีความรู้จริง บุคลากรมีน้อย
4. ความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน
5. เวลาในการจัดกิจกรรม ซึ่งในโรงเรียนแต่ละโรงเรียนนั้นกิจกรรมมีมากมายหลายกิจกรรม (จะต้องเบียดบังเวลาเรียนของโรงเรียนก็มี)

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นมักจะได้พบเห็นและได้รับฟังอยู่เสมอ เมื่อมีโอกาสพบครู อาจารย์ หรือแม้แต่ผู้บริหารก็ตาม แต่ก็มีโรงเรียนใช้ความสุ่มรอบคอบและความร่วมมือร่วมใจ กันแก้ปัญหา รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งก็ส่งผลประโยชน์แก่เด็กนักเรียนทั้งสิ้น

ตัวอย่างโรงเรียนที่สามารถแก้ปัญหาการส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนเป็นอย่างดี (กรมวิชาการ, 2546 ข : 314 - 316) คือ โรงเรียนวัดเจ้าเจ็ดนอกเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถจัดปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้ดี ซึ่งวิธีการที่จะกล่าวถึงนี้อาจจะเป็นแนวทางให้ครูอาจารย์นำไปใช้ที่โรงเรียนโรงเรียนวัดเจ้าเจ็ดนอก ได้ดำเนินโครงการ “พี่เล่าให้น้องฟัง” ขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กอ่านหนังสือนั่นเอง กิจกรรม ในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ให้นักเรียนรุ่นพี่เล่านิทาน เล่าเรื่องให้นักเรียนรุ่นน้องฟัง (เช่น นักเรียน ชั้น ป.6 เล่าให้นักเรียนชั้น ป.2 ฟัง เป็นต้น) เวลาในการเล่าคือ เวลาพักกลางวันหรือเวลาอื่นที่ นักเรียนจะตกลงกันเอง สถานที่แล้วแต่ผู้เล่าและผู้ฟังจะกำหนดกันเอง
2. น้องผู้ฟังเสนอชื่อพี่ที่เห็นว่าเล่าดีที่สุด ไปเล่าเสียงตามสายตอนกลางวัน วันละ คนหรือสองคน
3. คณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ครูและนักเรียน ให้คะแนนผู้ที่ไปเล่า เสียงตามสาย ประกาศชื่อนักเล่า มอบรางวัล

การดำเนินงานดังกล่าวในโรงเรียนวัดเจ้าเจ็ดนอกพบปัญหาดังที่เคยกล่าวมาแล้ว ได้แก่ขาดหนังสือให้เด็กอ่าน งบประมาณในการจัดซื้อหนังสือ ครูที่จะต้องทำหน้าที่ดูแลพี่เล่าให้ น้องตลอดเวลา พี่ๆ หลีกเลียง การประเมินผลว่าเด็กจะอ่านหนังสือมาเล่าหรือไม่

จากปัญหาที่พบ โรงเรียนจึงได้คิดแก้ปัญหา โดยเฉพาะเรื่องการประเมินผล ซึ่ง ต้องใช้กำลังคนโดยเฉพาะครู โดยจัดทำโครงการ “ขอคนักเล่า” ต่อจากโครงการ “พี่เล่าให้น้อง ฟัง” และได้พยายามแก้ปัญหาอื่น ๆ ได้ ดังนี้

1. แนะนำให้นักเรียนอ่านหนังสือพิมพ์หน้าเด็กและเยาวชน
2. ขอรับบริจาคนิยายสาร วารสาร จากครูในโรงเรียนและผู้ปกครอง
4. การหลีกเลียงไม่เล่าของพี่ๆ โรงเรียนแจ้งให้น้องคอยติดตามจับตัวเล่ากันเอง (คุณครูเจ้าของโครงการเล่าให้ฟังว่า พี่ ป.5, ป.6 เคยบ่นให้ฟังว่าไม่ค่อยได้เล่น เพราะต้องไปตาม ตัวพี่เล่า บางครั้งอยากจะทำสิ่งอื่น ๆ หรือชักชวนไว้ข้างเพื่อเล่าวันต่อไป น้องจะไม่ยอม แต่ก็ยังไม่ พบว่าพี่กับน้องที่คู่กันทะเลาะกันเลย) แล้วให้เสนอชื่อผู้ที่เล่าดีที่สุดไปเล่าส่งเสียงตามสายกลายเป็น โครงการ “ขอคนักเล่า”

5. การคัดเลือกขอดนักร้องก็เป็นการประเมินผลได้ดี เพราะผู้เล่าจะต้องใช้เสียงความจำ (จากการอ่าน) ถ่ายทอดให้ผู้ฟังฟังเรื่อง เพราะผู้ฟังนั้นไม่ได้อยู่ต่อหน้าโดยเฉพาะคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นเพื่อให้คะแนนนั้นจะให้คะแนนจากการฟังเป็นส่วนใหญ่

6. ตั้งคณะกรรมการซึ่งมีครูและนักเรียน เท่ากับสร้างความเชื่อมั่นให้นักเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่ ขณะเดียวกัน ครูก็ต้องรับความคิดเห็นของนักเรียนที่มาเป็นกรรมการด้วย เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูนักเรียน

การแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครู และนักเรียน ลดเวลาการทำงานของครู พร้อมกับได้ความสัมพันธ์ของนักเรียนต่อนักเรียน และที่ชัดเจนมาก คือ นักเรียนมีความกล้าที่จะแสดงออก กล้าพูด กล้าทำ และอ่านหนังสือมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่จะต้องเป็นผู้นำ ซึ่งการจัดกิจกรรมไม่จำเป็นจะต้องทำพร้อมกันทั้งโรงเรียน แต่อาจทำเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ก่อน เพื่อที่จะไม่เลินก้างของผู้รับผิดชอบมากนัก เมื่อเห็นว่ามีผลดีค่อยขยายผลไปสู่นักเรียนทั้งโรงเรียน

โครงการรักการอ่าน สานสู่ฝัน

1. ความเป็นมา

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศในปี 2546 เป็น “ปีแห่งการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในมงคลวโรกาสทรงพระเจริญพระชนมายุ 48 พรรษา” โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียน ผู้บริหาร ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และประชาชน รวมพลังกันเทิดพระเกียรติด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ อันจะปลูกฝังนิสัยให้เด็กไทยรักการอ่านและให้การอ่านนำสู่ความใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์สังคมแห่งปัญญาในประเทศ

การจัดกิจกรรมปีแห่งการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ มีขอบเขตการดำเนินทั้งในระดับชาติ เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ต้นปีงบประมาณ 2546 โดย การจัดกิจกรรมในปีแห่งการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้จะเป็นการรวมพลังกันทั้งชาติ เพื่อปลูกฝังให้เด็กไทยรักการอ่านหนังสือและสรรค์สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยจัดทั้งในระดับ โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ

ระดับโรงเรียน จัดกิจกรรมที่ช่วยให้โรงเรียนใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในปีการศึกษา 2546 บรรลุเป้าหมายแห่งคุณภาพ โดยจัดโครงการ “วางทุกงาน อ่านทุกคน” วันละอย่างน้อย 15 นาทีและกำหนดจัดกิจกรรมอื่น ๆ อย่างหลากหลายตลอดปี

ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ด้วยการระดมสรรพกำลัง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาครัฐและเอกชน รวมทั้งองค์กรศาสนา เพื่อจัดกิจกรรมสร้างสรรค์แต่ละปี

ระดับชาติ จัดกิจกรรมสร้างกระแสการเรียนรู้และรักการอ่านให้เด็กเยาวชนและคนไทยตระหนักว่าการอ่านหนังสือคือสิ่งสำคัญในวิถีชีวิตการใฝ่รู้เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ตลอดชีวิต โดยจัดปฏิทินกิจกรรมการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ตลอดปี พร้อมทั้งจัดการแข่งขันระดับชาติชิงถ้วยพระราชทานและรางวัลครู ที่ได้พัฒนานักเรียนที่เรียนอ่อนหรือผู้พิการ ฯลฯ ร่วมกับพันธมิตรภาคเอกชน

เพื่อให้การจัดกิจกรรมดังกล่าวประสบผลสำเร็จในการสร้างภูมิปัญญาและองค์ความรู้แก่การอ่าน รวมทั้งเพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในมงคลวโรกาสทรงพระเจริญพระชนมายุ 48 พรรษา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดให้มี การประกวดรักการอ่าน สานสู่ฝัน ขึ้นโดยมีรายละเอียด ดังนี้

2. จุดประสงค์

1. เพื่อเป็นแรงจูงใจ กระตุ้นให้ทุกฝ่ายโดยสถานศึกษาจัดโครงการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้
2. เพื่อค้นหาและยกย่องสถานศึกษาที่จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้อ่านและนำไปสู่การแปลปถ่ายพลังสมองและพลังจริยธรรม อย่างสร้างสรรค์

3. เป้าหมาย

คัดเลือกกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ของสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ใน 2 สาขา คือ

1. สาขากิจกรรมส่งเสริมขอดนักอ่าน
2. สาขากิจกรรมส่งเสริมขอดนักอ่านสู่การเรียนรู้ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ด้าน ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก (STEMS) คือ
 - 2.1 ด้านส่งเสริมนักสร้างสรรค์สังคม (Social Studies Religion and Culture)
 - 2.2 ด้านส่งเสริมนักสื่อสารภาษาไทย (Thai Language)
 - 2.3 ด้านส่งเสริมนักสื่อสารภาษาอังกฤษ (English Language)
 - 2.4 ด้านส่งเสริมนักคิดคำนวณ(Mathematics)
 - 2.5 ด้านส่งเสริมนักประดิษฐ์ (Science)

4. แนวทางการประเมินตนเองเข้าร่วมโครงการ

ในการเข้าร่วมโครงการนั้น สถานศึกษาประเมินตนเองเข้าร่วมโครงการ และคณะกรรมการ ของเขตพื้นที่การศึกษาเข้าร่วมโครงการ และคณะกรรมการของเขตพื้นที่การศึกษาเข้าร่วมโครงการโดยพิจารณาประเด็นต่อไปนี้

1. สาขากิจกรรมส่งเสริมขอดนักอ่าน มีแนวทาง 5 ประการ ดังนี้
 - 1.1 สถานศึกษาจัดกิจกรรมวางทุกงาน อ่านทุกคน (รวมทั้งบุคลากร)
 - 1.2 สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านทั้งในและนอกห้องเรียนเสมอ ด้วยการมีส่วนร่วมของเด็กนักเรียน พ่อแม่ และชุมชน
 - 1.3 สถานศึกษาสร้างแรงจูงใจและชี้แนะให้พ่อแม่และผู้ปกครองส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน
 - 1.4 สถานศึกษาพัฒนาการอ่านตามลำดับ ตั้งแต่อ่านออก อ่านเป็น อ่านสม่ำเสมอและอ่านเป็นนิสัย และนำไปสู่การสรุปย่อ การวิเคราะห์การเขียน
 - 1.5 สถานศึกษาสนับสนุนให้ผู้เรียนนำสาระที่อ่านมาเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ อย่าง

สร้างสรรค์ เช่นหนังสือมือทำ วารสาร และเว็บไซต์ เป็นต้น

2. สาขากิจกรรมส่งเสริมขอดักอ่านสู่การเรียนรู้ ประกอบด้วยเกณฑ์ 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 เกณฑ์พื้นฐาน มี 2 ประการ ดังนี้

2.1.1 สถานศึกษานำมาตรการส่งเสริมการอ่านมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพ

2.1.2 สถานศึกษานำมาตรการเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ทั้ง 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก คือสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (STEMS) มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพ และร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น

2.2 เกณฑ์เฉพาะ เป็นแนวทางในการพิจารณากิจกรรมของสถานศึกษาและผลผลิตที่เกิดขึ้นใน 5 ด้าน โดยในแต่ละด้านพิจารณาใน 2 ประเด็น คือกิจกรรมที่อิงกลุ่มสาระการเรียนรู้และความสามารถของนักเรียน / ลักษณะผลงาน ดังนี้

2.2.1 ด้านส่งเสริมนักสร้างสรรค์สังคม

2.2.1.1 กิจกรรมที่อิงกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม จัดกิจกรรมให้นักเรียนนำสาระที่ได้จากการอ่านมาใช้ในการออกแบบกิจกรรม/ โครงการที่ช่วยปัญหาของหน่วยงานหรือแก้ปัญหา / พัฒนาท้องถิ่นและสังคมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2.2.1.2 ความสามารถของนักเรียน / ลักษณะผลงาน

1) จัดกิจกรรม โครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและแก้ปัญหาท้องถิ่นได้อย่างเกิดผล

2) ทำงานร่วมกันเป็นทีม และนำกระบวนการกลุ่มมาใช้ได้อย่างเหมาะสม

3) นำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้อย่างประหยัด

2.2.2 ด้านส่งเสริมนักสื่อสารภาษาไทย

2.2.2.1 กิจกรรมที่อิงกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้นำสิ่งที่ได้จากการอ่านมาสู่การเขียน/ การพูดเพื่อนำเสนอในสถานการณ์และ โอกาสต่าง ๆ

2.2.2.2 ความสามารถของนักเรียน นำความรู้ที่ได้จากการอ่านมานำเสนอการวาด การแสดงละคร สุนทรพจน์ หรือรูปแบบอื่น ๆ โดยใช้ ภาษาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม มีลีลาน่าสนใจ และชวนติดตามเนื้อหาและข้อมูลสนับสนุนถูกต้อง ตลอดจนแทรกคุณธรรม จริยธรรม และข้อคิด

2.2.3 ด้านส่งเสริมนักสื่อสารภาษาอังกฤษ

2.2.3.1 กิจกรรมที่อิงกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้นำสิ่งที่ได้จากการอ่านมาสู่การเขียน การพูดนำเสนอโดยใช้ภาษาอังกฤษ

2.2.3.2 ความสามารถของนักเรียน นำความรู้ที่ได้จากการอ่านมานำเสนอในรูปแบบต่างๆ เช่น การพูด การเขียน การประดิษฐ์ศิลปะ การวาด การแสดงละคร บทกวี หรือรูปแบบอื่น ๆ โดยใช้ภาษาอย่างถูกต้อง เหมาะสม มีลีลาที่น่าสนใจและชวนคิดนำติดตาม เนื้อหาและข้อมูลสนับสนุนที่ถูกต้องตลอดจนแทรกคุณธรรมและข้อคิด

2.2.4 ด้านส่งเสริมการคิดคำนวณ

2.2.4.1 กิจกรรมที่อิงกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จัดกิจกรรมนักเรียนนำความรู้เรื่องการคิดคำนวณมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการกำหนดสถานการณ์ / เรื่องราวหรือกำหนดกิจกรรม / โครงการให้นักเรียนได้ฝึกฝน

2.2.4.2 ความสามารถของนักเรียน คิดคำนวณหาคำตอบจากโจทย์ เรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ถูกต้อง รวดเร็ว และอธิบายวิธีคิดคำนวณได้

2.2.5 ด้านส่งเสริมนักประดิษฐ์

2.2.5.1 กิจกรรมที่อิงกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จัดกิจกรรมฝึกฝนให้นักเรียนได้ค้นหาคำตอบความรู้ที่เกี่ยวข้องจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ แลนำความรู้มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานประดิษฐ์สิ่งของที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมเน้นการร่วมทำกับผู้เกี่ยวข้อง

2.2.5.2 ความสามารถของนักเรียน / ลักษณะผลงาน ออกแบบสร้างสรรค์ผลงานการประดิษฐ์ที่มีความแปลกใหม่นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับสังคมได้

5. กิจกรรมและระยะเวลาการดำเนินงาน

ระยะที่ 1 จัดกิจกรรมรักการอ่านสู่การเรียนรู้ เดือนพฤษภาคม - พฤศจิกายน 2546

สถานศึกษาจัดกิจกรรม ส่งเสริมการอ่านและบูรณาการสู่การเรียนรู้

ระยะที่ 2 สัมผัสสวนสู่ฝัน เดือนธันวาคม 2546 สถานศึกษาเข้าสู่โครงการ 2 ลักษณะ

2.1 สถานศึกษาประเมินตนเองตามเกณฑ์ สัมผัสและส่งข้อมูลการจัดกิจกรรม และผลงานเข้าร่วมโครงการ โดยทันทีที่สัมผัส สถานศึกษาจะได้รับสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเล่มล่าสุด 1 เล่ม

2.2 เขตพื้นที่การศึกษาค้นหาสถานศึกษาที่จัดกิจกรรมได้ดีตามเกณฑ์ เชิญชวนเข้าร่วมโครงการ

ระยะที่ 3 คัดสรร พลังการอ่านและการเรียนรู้ เดือนมกราคม 2547 ดำเนินการ คัดสรร กิจกรรมของสถานศึกษาเพื่อรับรางวัล

3.1 เขตพื้นที่การศึกษาประมวลข้อมูลการจัดกิจกรรมและผลงาน ตามเกณฑ์ส่ง ข้อมูลให้คณะกรรมการระดับชาติ 13 ชุด ตามเขตตรวจราชการ 12 เขต และพื้นที่กรุงเทพมหานคร และตั้งคณะกรรมการเยี่ยมชมให้กำลังใจ

3.2 คณะกรรมการระดับชาติ 13 ชุดคัดเลือกกิจกรรมของสถานศึกษา ผลงานและ ความสามารถของนักเรียน คัดสรรเพื่อรับรางวัลประเภทต่าง ๆ

ระยะที่ 4 ประกาศผล เดือนกุมภาพันธ์ 2547 คณะกรรมการระดับชาติ 13 ชุดประกาศผล สถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อรับรางวัลประเภทต่าง ๆ

ระยะที่ 5 เชิดชู ชกย่องสถานศึกษาดำเนินการในช่วงเดือนธันวาคม – เมษายน 2547 ดังนี้

5.1 เขตพื้นที่การศึกษาเผยแพร่ข้อมูลของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาที่เข้าร่วม โครงการผ่านสื่อต่าง ๆ

5.2 กระทรวงศึกษาธิการจัดรายการโทรทัศน์นำเสนอกิจกรรม ความสามารถ และ ผลงาน

ระยะที่ 6 ค้นหาองค์ความรู้ และสร้างเครือข่าย เดือนธันวาคม 2546 – เมษายน 2547 เขต พื้นที่การศึกษาสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน ตลอดจนทำกิจกรรมปลดปล่อย พลังสมองของผู้เรียนจากข้อมูลของสถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือก

ระยะที่ 7 น้อมเกล้า ฯ ถวายผลการดำเนินงานดำเนินการในช่วงเดือนมีนาคม 2547 ดังนี้

7.1 ประเมินและสรุปผลการดำเนินการตามโครงการน้อมเกล้าฯถวายผลการดำเนินงาน

7.2 จัดหางานมหกรรมเผยแพร่ผลงาน โดยมีกิจกรรมดังนี้

7.2.1 จัดพิธีพระราชทานรางวัลยอดเยี่ยมทั้ง 2 สาขา จำนวน 156 รางวัล

7.2.2 มอบรางวัลดีเด่นและชมเชยแก่สถานศึกษา โดยมีผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกัน

7.2.3 จัดนิทรรศการ นำนอกรกิจกรรม ผลงานตลอดจนนำเสนอความสามารถของ นักเรียนในด้านต่าง ๆ โดยสถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือก

7.2.4 จัดกิจกรรมเสวนาและอภิปรายเกี่ยวกับแนวคิด แนวทาง/รูปแบบ การจัด กิจกรรมปลดปล่อยพลังสมองและพลังจริยธรรมของสถานศึกษา ตลอดจนเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้ จัดมหาดมู

ตารางที่ 2.2 แสดงแผนการดำเนินการ

ที่	กิจกรรม	ช่วงเวลา	ผู้รับผิดชอบ
1	จัดทำคู่มือ เอกสารประกอบโครงการ	กันยายน 2546	สำนักนโยบายและแผน สป.
2	ตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ อาทิ ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายวิชาการและการคัดเลือก ฝ่ายหาทุน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายวิจัย ฝ่ายสร้างเครือข่าย และฝ่ายประเมินโครงการ และประชุมคณะกรรมการทำความเข้าใจและ ให้แต่ละฝ่ายจัดทำแผนการทำงานอย่าง ละเอียด	ตุลาคม 2546	คณะกรรมการฝ่ายประสานงาน
3	ประชุมคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ทุก 1 เดือน	ตุลาคม 2546 - มีนาคม 2547	คณะกรรมการฝ่ายประสานงาน
4	ประชุมผู้ให้การสนับสนุนจากภาคเอกชนเพื่อ รับรู้โครงการและแจ้งการขอสนับสนุนทั้งด้าน วิชาการงบประมาณและด้านต่าง ๆ	พฤศจิกายน 2546	คณะกรรมการฝ่ายการเงินและหา ทุน
5	จัดประชุมผู้แทนจากจังหวัด / หรือเขตพื้นที่ การศึกษา เพื่อรับรู้ โครงการ เตรียมการรองรับ	พฤศจิกายน 2546	คณะกรรมการฝ่ายประสานงาน
6	จัดรายการสดเปิดตัวโครงการและขอรับ บริจาค	พฤศจิกายน 2546	คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ และคณะกรรมการฝ่าย ประสานงาน
7	ประชาสัมพันธ์ผ่านรายการโทรทัศน์ เดือนละ 1 ครั้ง	ตุลาคม 2546- มีนาคม 2547	คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการฝ่ายประสานงาน
8	นำเสนอข้อมูลโครงการผ่าน Website และ หนังสือพิมพ์ 3 ช่วง คือ ในช่วงต้น ช่วงการ คัดเลือกประกวด และช่วงจัดงานมหกรรม	พฤศจิกายน 2546 มีนาคม 2547	คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
9	จัดทำคู่มือการคัดเลือกและประชุมเตรียมความ พร้อมคณะกรรมการคัดเลือก และจัดตั้งหน่วย รับข้อมูลจากเขตพื้นที่การศึกษา	ธันวาคม 2546	คณะกรรมการฝ่ายประสานงาน และคณะกรรมการฝ่ายคัดเลือก

ที่มา: โครงการรักการอ่าน สานฝัน

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ที่	กิจกรรม	ช่วงเวลา	ผู้รับผิดชอบ
10	คัดเลือกกิจกรรม จัดอันดับ ประกาศผล	มกราคม – กุมภาพันธ์ 2547	คณะกรรมการฝ่ายคัดเลือก
11	จัดรายการ โทรทัศน์นำเสนอกิจกรรมส่งเสริม การอ่านและการเรียนรู้เป็นช่วง ๆ -ช่วงที่ 1 นำเสนอกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดขึ้น ซึ่งได้ข้อมูลจากการค้นคว้าหาของ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา - ช่วงที่ 2 นำเสนอกิจกรรมของสถานศึกษาที่ ได้รับการคัดเลือกในประเภทต่าง ๆ ของ คณะกรรมการระดับชาติ 13 คณะ	ธันวาคม 2546- มกราคม 2547 กุมภาพันธ์ - เมษายน	
12	นำเสนอผลการวิจัย สักระยะรูปแบบ ฯ	กุมภาพันธ์ 2547	คณะกรรมการฝ่ายวิจัย
13	จัดทำฐานข้อมูลสถานศึกษา กิจกรรมและ เครือข่ายการทำงาน	กุมภาพันธ์ 2547	คณะกรรมการฝ่ายคัดเลือก
14	จัดกิจกรรมเผยแพร่ผลงานของโรงเรียนตาม ภูมิภาคต่าง ๆ และสร้างเครือข่ายการทำงาน ร่วมกัน	ธันวาคม 2546- เมษายน 2547	คณะกรรมการฝ่ายเครือข่าย
15	ประชุมเตรียมการจัดงานมหกรรม	มกราคม 2547	คณะกรรมการฝ่ายประสานงาน
16	สรุปรายงานผลการดำเนินการโครงการ	มีนาคม 2547	คณะกรรมการฝ่ายการประเมิน โครงการ
17	จัดงานมหกรรมมอบรางวัลจัดนิทรรศการ แสดงผลงานร่วมกับงานสัปดาห์หนังสือ แห่งชาติ	มีนาคม – เมษายน 2547	คณะกรรมการฝ่ายจัดงานมหกรรม

6. งบประมาณ

งบประมาณรวมทั้งสิ้น 29,804,000 บาท

1 งบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการในการดำเนินโครงการ การประชาสัมพันธ์ และการคัดเลือก รวม 13,576,000 บาท รายละเอียดดังนี้

1.1 จัดพิมพ์เอกสารประกอบการดำเนินงานสถานศึกษา (ถ้าจ้างพิมพ์ 2,346,000 บาท) แนวดำเนินการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในมงคลวโรกาสทรงเจริญพระชนมายุ 48 พรรษา พุทธศักราช 2546 (จัดทำโดยหน่วยงานศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาเดิม) จัดพิมพ์จำนวน 47,000 เล่มเป็นเงิน 881,000 บาท

1.1.1 คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านภาษาอังกฤษ (จัดทำโดยคณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพวิชาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ) จัดพิมพ์จำนวน 47,000 เล่ม เป็นเงิน 705,000 บาท

1.1.2 แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ (จัดทำโดยสำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษาส่วนกลางคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเดิม) พิมพ์จำนวน 40,000 เล่ม เป็นเงิน 760,000 บาท

1.2 จัดทำคู่มือการอ่าน สำหรับครูและผู้อบรม (1,500,000) บาท ค่าตอบแทนผู้เขียนต้นฉบับ 50,000 บาท ค่าจ้างพิมพ์จำนวน 100,000 เล่ม เป็นเงิน 1,000,000 บาท

1.3 จัดประชุมสัมมนาเรื่อง “การเสนอผลงานวิจัยเกี่ยวกับการอ่าน” (500,000 บาท) ประชุมผู้แทนจากหน่วยงานการศึกษา องค์กรเอกชน มูลนิธิ สมาคมที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน ฯลฯ จำนวน ประมาณ 165 คน จำนวน 2 วัน

1.4 ณรงค์ให้หนังสือเป็นของขวัญในโอกาสต่างๆ (200,000 บาท) เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันเกิด วันรับปริญญา ฯลฯ

1.5 จัดประกาย “รักการอ่าน” ให้กับนักเรียนในภูมิภาคต่าง ๆ จำนวน 25 โรง (280,000 บาท)

1.6 บทเพลงส่งเสริมการอ่าน ทำนองเพลงประชาสัมพันธ์ 1 รายการ (1 แผ่น) จัดทำเพลงประชาสัมพันธ์โครงการ 1 เพลง พร้อมทำสำเนาเผยแพร่ 1,000 ชุด (50,000 บาท)

1.7 ทำสื่อประชาสัมพันธ์ จัดทำโปสเตอร์ จำนวน 500,000 ใบ (200,000 บาท) ปฏิทินพกขนาด 5.5*9 ซม. จำนวน 500,000 ใบ (200,000 บาท)

1.8 ออกแบบจัดทำแสดมปีที่ระลึก 50,000 บาท

1.9 จำทำรายการโทรทัศน์นำออกกับมาอ่าน 100,000 บาท

1.10 จัดสปอปปริชาสัมพันธโครงการ 3 ครั้ง 300,000 บาท

1.11 จัดรายการโทรทัศน์ประชาสัมพันธ์โครงการ 2 ครั้ง ๆ ละ 200,000 บาท เป็นเงิน 400,000 บาท

1.12 การจัดกิจกรรมการประกวดรักการอ่าน สายสุฟีน 12 เขต ๆ ละ 100,000 บาท เป็นเงิน 1200,000 บาท 175 เขตพื้นที่ ๆ ละ 20,000 บาท เป็นเงิน 3,500,000 บาท รวมทั้งสิ้น 4,700,000 บาท

1.13 จัดพิมพ์คู่มือ เอกสารหลักเกณฑ์ ภาพประกอบพร้อมโปสเตอร์ เป็นเงิน 300,000 บาท

1.14 จัดประชุมชี้แจงหลักเกณฑ์การประกวด 200 คน 400,000 บาท

1.15 จัดงานรับรางวัล 27 มีนาคม 2547 ณ ที่ศูนย์สิริกิติ์ 2,000,000 บาท

1.16 ค่าใช้จ่ายในการบริหารสำนักงานและจ้างเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงาน 2 คน 250,000 บาท

2. งบประมาณของรางวัล จากกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งสิ้น 16,228,000 บาท รายละเอียดดังนี้

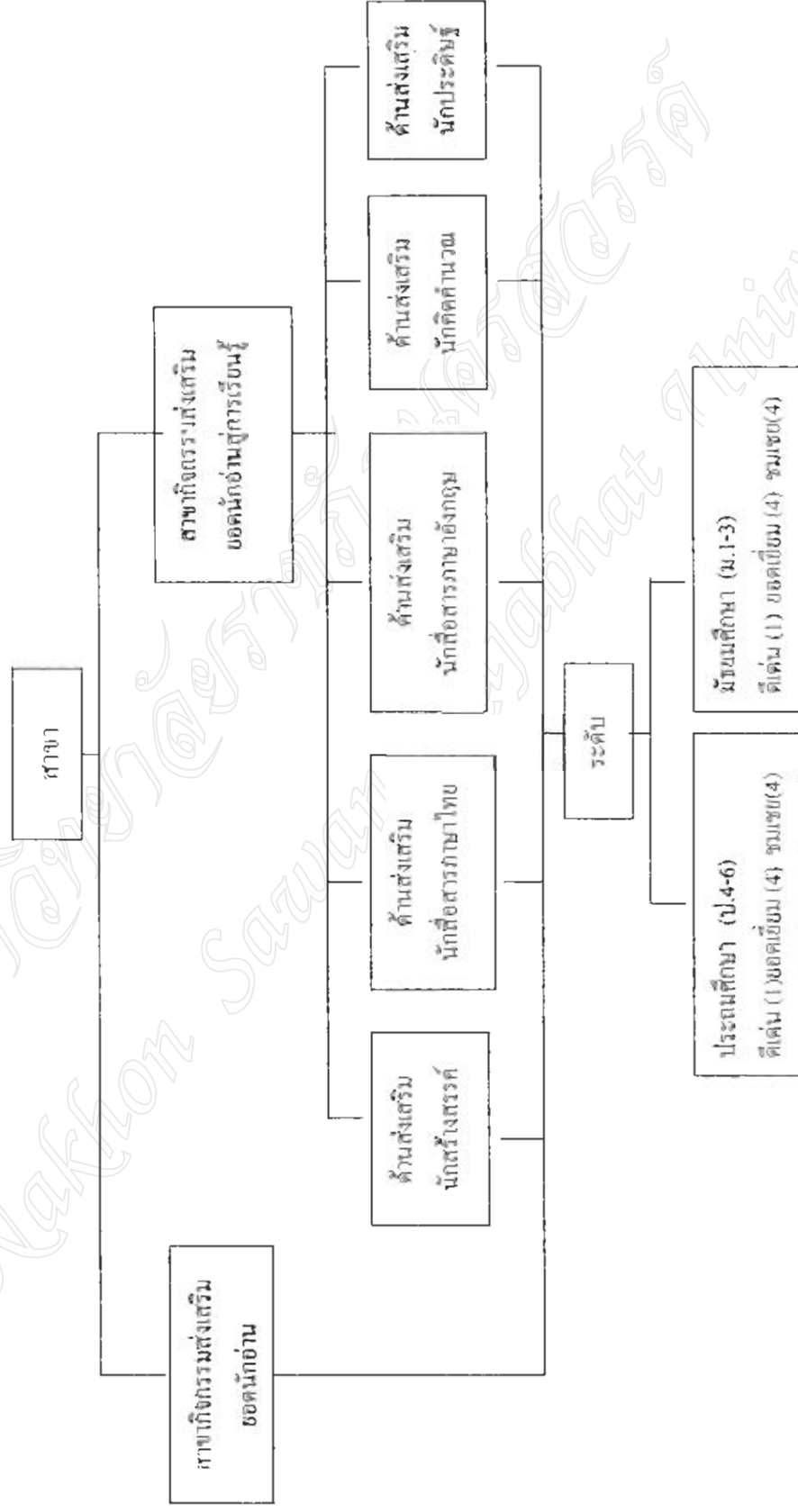
2.1 ของรางวัล ในแต่ละประเภท จำนวน 1,404 รางวัล ดังนี้

2.1.1 รางวัลยอดเยี่ยม 156 รางวัล สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 1 ชุด มูลค่า 7,000 บาท รางวัลสำหรับซื้อสื่อ / หนังสือ มูลค่า 5,000 บาท รางวัลละ 12,000 บาท รวม 1,872,000 บาท

2.1.2 รางวัลดีเด่น 4 ด้าน คือ ด้านพัฒนาการ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและด้านการแก้ปัญหาชุมชน แต่ละด้านมี 156 รางวัล รวมทั้งสิ้น จำนวน 624 รางวัล สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 1 ชุด มูลค่า 7,000 บาท คุปองสำหรับซื้อสื่อ / หนังสือ มูลค่า 3,000 บาท รวมรางวัลละ 10,000 บาท รวม 6,240,000 บาท

2.1.3 รางวัลชมเชย 4 ด้าน คือ ด้านพัฒนาการ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและด้านการแก้ปัญหาชุมชน แต่ละด้านมี 156 รางวัล รวมทั้งสิ้น 624 รางวัล สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มูลค่า 2,000 บาท คุปองสำหรับซื้อสื่อ / หนังสือ มูลค่า 2,000 บาท รางวัลละ 9,000 บาท รวม 5,616,000 บาท

ลักษณะรางวัลในการคัดเลือกแต่ละภูมิภาค



ภาพที่ 2.12 แผนภูมิแสดงลักษณะรางวัลในการคัดเลือกแต่ละภูมิภาค

ที่มา : โครงการรักการอ่าน สานฝัน

ตารางที่ 2.3 ประเภทและจำนวนรางวัล

ประเภทรางวัล	จำนวนทั้งสิ้น	จำนวนในแต่ละเขต	จำนวนในแต่ละระดับ		จำนวนในแต่ละสาขา		ของรางวัล
			ประถม	มัธยม	ยอดนักอ่าน	ยอดนักอ่านสู่การเรียนรู้	
ยอดเยี่ยม	156 (6 ด้าน x 13 เขต x 1 รางวัล)	12 (6 ด้าน x 2 ระดับ x 1 รางวัล)	78 (6 ด้าน x 13 เขต x 1 รางวัล)	78 (6 ด้าน x 13 เขต x 1 รางวัล)	26 (2 ระดับ x 13 เขต)	130 (2 ระดับ x 5 ด้าน x 13 เขต)	1. ถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราช ประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 1 ชุด 3. ถ้วยรางวัลรับซื้อสื่อ / หนังสือมูลค่า 5,000 บาท
ดีเยี่ยม	624 (6 ด้าน x 13 เขต x 4 รางวัล)	48 (6 ด้าน x 2 ระดับ x 4 รางวัล)	312 (6 ด้าน x 13 เขต x 4 รางวัล)	312 (6 ด้าน x 13 เขต x 4 รางวัล)	104 (2 ระดับ x 5 ด้าน x 13 เขต)	520 (2 ระดับ x 5 ด้าน x 13 เขต x 4 รางวัล)	1. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราช ประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 1 ชุด 2. ถ้วยรางวัลรับซื้อสื่อ / หนังสือมูลค่า 5,000 บาท
ชมเชย	624 (6 ด้าน x 13 เขต x 4 รางวัล)	48 (6 ด้าน x 2 ระดับ x 4 รางวัล)	312 (6 ด้าน x 13 เขต x 4 รางวัล)	312 (6 ด้าน x 13 เขต x 4 รางวัล)	104 (2 ระดับ x 5 ด้าน x 13 เขต)	520 (2 ระดับ x 5 ด้าน x 13 เขต x 4 รางวัล)	1. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราช ประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 1 ชุด 2. ถ้วยรางวัลรับซื้อสื่อ / หนังสือมูลค่า 5,000 บาท
รวม	1,404	108	702	702	234	1,170	

ที่มา : โครงการรักการอ่าน สานฝัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

วิฑูรย์ รอดแถมศรี (2533) ได้วิจัยเรื่อง ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับนิสัยรักการอ่านของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นิสัยรักการอ่านของนักเรียนมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและได้รับการส่งเสริมการอ่านจากผู้ปกครองจะมีนิสัยรักการอ่านในระดับมาก แต่นักเรียนที่ได้รับการอบรมแบบเข้มงวดกวดขันและได้รับการส่งเสริมการอ่านในระดับน้อยจะมีนิสัยรักการอ่านในระดับน้อย ส่วนนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการส่งเสริมการอ่านจากห้องสมุดโรงเรียนในระดับมาและได้รับการส่งเสริมการอ่านจากห้องสมุดในระดับน้อย ไม่แตกต่างกัน

ดวงเดือน สิงหาราช (2537) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการส่งเสริมการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนันทาราม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การใช้แผนการสอนส่งเสริมการอ่านและการประเมินเจตคติ ทำให้ผลคะแนนวัดเจตคติหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง สรุปได้ว่ากิจกรรมส่งเสริมการอ่านจากแผนการการสอนมีผลต่อการกระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านและมีนิสัยรักการอ่านเกิดขึ้น

เกษรา ภัทรไพศาล (2537) ได้วิจัยเรื่อง กิจกรรมส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียน คำถามกล้า ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเขียนคำถามกล้าสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนคำถามกล้าของนักเรียน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนคำถามกล้าหลังจากการวิจัยสูงกว่าก่อนการวิจัย

ศิริพร ทองขุคำ (2539) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย นิสัยรักการอ่านของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอ่านกับนิสัยรักการอ่านของนักเรียนโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก

จิตยา ปิ่นกันพา (2540) ได้วิจัยเรื่อง การใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่เน้นทักษะกระบวนการ 9 ขั้นตอนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้เรียนโดยชุดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่เน้นทักษะกระบวนการ 9 ขั้นตอน มีความสามารถในการอ่านเพิ่มมากขึ้น นักเรียนส่วนมากชอบชุดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่เน้นทักษะกระบวนการ 9 ขั้นตอน และมีเจตคติที่ดีต่อการอ่าน

ดวงพร พวงเพชร (2540) ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง มีนิสัยรักการอ่านอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนหญิงมีนิสัยรักการอ่านมากกว่านักเรียนชาย ระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีผลต่อการเป็นตัวแทนและการจัดสภาพแวดล้อม รายได้ของครอบครัวนักเรียนมีผลต่อการส่งเสริมการอ่านของนักเรียน กล่าวคือ ครอบครัวที่มีรายได้สูงกว่า 10,001 บาทขึ้นไป จะมีการส่งเสริมการอ่านด้านรูปแบบและด้านความรู้ได้ดีกว่าครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวโดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับนิสัยรักการอ่าน

อารมณี พรหมรัตน์พันธ์ (2541) ได้วิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คุุบริรณารักษ์ส่วนใหญ่ มีสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านการจัดนิทรรศการมากที่สุด รองลงมาได้แก่กิจกรรมการประกวดและแข่งขัน กิจกรรมสัปดาห์ห้องสมุด การแนะนำการใช้ห้องสมุดเพื่อการศึกษาล้นครัวและการแนะแนวการอ่านตามลำดับ คุุบริรณารักษ์ส่วนใหญ่ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ประสิทธิภาพในการทำงานและขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงานต่างกัน มีสภาพการจัดกิจกรรมการอ่านโดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่แตกต่างกัน ได้แก่ การจัดกิจกรรมเล่านิทาน การจัดกิจกรรมสัปดาห์ห้องสมุด การจัดนิทรรศการ การประกวดการอ่านและการเขียน คุุบริรณารักษ์ส่วนใหญ่ มีปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านงบประมาณมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านวัสดุและปัญหาด้านสถานที่ความลำค้ำบในส่วนอง คุุบริรณารักษ์ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ประสิทธิภาพในการทำงาน และขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานต่างก็มีปัญหาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านไม่แตกต่างกัน

๑๖ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการอ่านของนักเรียนและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการอ่านของนักเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีความสนใจในการอ่านหนังสือถึงร้อยละ 97 โดยได้ให้เหตุผลในการอ่าน เรียงลำดับ ดังนี้ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ได้รับความสนุกสนานและเพลิดเพลินและชอบอ่านสำหรับหนังสือที่นักเรียนประถมศึกษาชอบและอ่านในชีวิตประจำวัน ได้แก่ หนังสือเรียน นิทาน หนังสือการ์ตูน หนังสือประเภทศิลปะ กีฬา คณิตศาสตร์ สถานที่ที่นักเรียนประถมศึกษาชอบอ่านมากที่สุดคือ ห้องสมุดโรงเรียนและบ้าน อุปสรรคในการอ่านของนักเรียนได้แก่ นักเรียนต้องทำงานบ้าน มีการบ้านมาก และหาหนังสือที่ถูกต้องอ่านไม่ได้ นอกจากนี้พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ่านของนักเรียนประถมศึกษา คือ การบริการของห้องสมุดเปิดเวลาจำกัด และไม่มีหนังสือที่ต้องการ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีช่วงเวลาจัดไม่เหมาะสม และนักเรียนไม่มีส่วนร่วมกิจกรรม

วัชรกรณ วัตรสุข (2542) ได้วิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านโดยภูมิปัญญา ล้านนา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าในการอ่าน ผลสัมฤทธิ์ภาษาไทยด้านการอ่าน ออกเสียงของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีระดับคุณภาพต่างกัน โดยกลุ่มทดลองจะมี ระดับคุณภาพการอ่านสูงกว่าระดับควบคุม ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนกลุ่ม ทดลองที่ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านล้านนา มีระดับคุณภาพสูงกว่ากลุ่มควบคุมผลสัมฤทธิ์การอ่าน ออกเสียงกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ดยมีระดับคุณภาพของการอ่านออกเสียงหลังเรียนสูงกว่า การอ่านออกเสียงก่อนเรียน

อุไรวรรณ พรน้อย (2543) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมการอ่าน ของนักเรียนโรงเรียนดาศลิประชาสรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีนิสัย รักการอ่านโดยพิจารณาจากสถิติการยืมหนังสือที่สูงขึ้น กิจกรรมส่งเสริมการอ่านทุกกิจกรรมพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด นักเรียนมีความรู้สึที่ดีต่อการจัดกิจกรรม ส่งเสริมการอ่านของห้องสมุด โรงเรียนดาศลิประชาสรรค์ในระดับมาก

ถาวร บุญผางษ์ (2546) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อนิสัยรักการอ่าน ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการอ่านที่บ้านของผู้ปกครอง การเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตยของผู้ปกครอง มีผลต่อนิสัยการอ่านมากกว่าการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ของผู้ปกครองและการส่งเสริมการอ่านจากห้องสมุดโรงเรียน ส่วนเพศของนักเรียน ระดับการศึกษา ของผู้ปกครองและความเชื่อในความสามารถตนเอง ไม่ส่งผลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียน ตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปร ส่งผลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียนคือการส่งเสริมการอ่านที่บ้านของ ผู้ปกครองส่งผลเป็นอันดับ 1 การส่งเสริมการอ่านจากห้องสมุดโรงเรียน ส่งผลเป็นอันดับ 2 การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ของผู้ปกครองส่งผลเป็นอันดับ 3 และการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ของผู้ปกครองส่งผลเป็นอันดับ 4

วารุณี พูลหน้าย (2545) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน อย่างมีวิจารณญาณระหว่าง นักเรียนที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการฟ้าไครห์ส่งเสริมการอ่าน ผลการวิจัย พบว่าค่าเฉลี่ยจากการทดสอบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนที่ เข้าร่วมโครงการ 18.41 ส่วนค่าเฉลี่ยจากการทดสอบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการเท่ากับ15.00 ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแล้วจะเห็นว่า ค่าเฉลี่ยจาก การทดสอบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ สูงกว่า ค่าเฉลี่ยจากการทดสอบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่ไม่ร่วมโครงการ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

โกลธอร์ (Goldhor, 1972 : 386) ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมการอ่านที่มีผลต่อการยืมหนังสือ ผลการวิจัยพบว่า การจัดนิทรรศการหนังสือขึ้นที่ห้องสมุดประชาชน เมืองแคมเปญและเมืองเออร์บานา ซึ่งเป็นห้องสมุดประชาชนขนาดกลางและมีจำนวนหนังสือใกล้เคียงกัน โกลธอร์ได้เลือกหนังสือจำนวน 110 ชื่อเรื่องที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันจากห้องสมุดทั้งสองแห่ง และเก็บสถิติการยืมหนังสือเป็นเวลา 6 เดือน จากนั้นได้นำหนังสือในห้องสมุดประชาชนเมืองแคมเปญมาจัดนิทรรศการไว้ที่บริเวณใกล้ๆทางเข้า ส่วนหนังสือในห้องสมุดเออร์บานายังก่อบนชั้นตามเดิม จากนั้นจึงเก็บสถิติการยืมหนังสือจากห้องสมุดทั้ง 2 แห่ง ต่อมาอีกเป็นเวลา 6 เดือน ผลปรากฏว่า ในระยะ 6 เดือนหลังที่ห้องสมุดประชาชนแคมเปญ การยืมหนังสือเพิ่มมากขึ้น ส่วนในห้องสมุดเออร์บานา การยืมหนังสือในช่วง 6 เดือนแรกและ 6 เดือนหลังไม่แตกต่างกัน

อะนัมบา (Anumba 1979 : 64 - 71) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาวิธีส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของเด็กก่อนวัยเรียน และเด็กวัยเรียน ผลการวิจัยพบว่า การนำเอาลักษณะเด่นของหนังสือในด้านต่างๆ มาเล่าให้เด็กในวัยดังกล่าวฟัง ปรากฏว่า เด็กมีความสนใจในการอ่านหนังสือและกระตือรือร้นในการอ่านมากขึ้น

แบรเดอร์ (Braeder, 1984 : 211 - 216) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาถึงผลของการเล่าเรื่องหนังสือภายในโรงเรียนมัธยมจอห์นโอลิเวอร์ในเมืองแวนคูเวอร์ ผลการวิจัยพบว่า ปฏิริยานักเรียนต่อการเล่าเรื่องหนังสือ เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและมีส่วนในการค้นคว้าหนังสือ ช่วยให้ผู้อ่านรู้จักหนังสือใหม่ๆ และช่วยให้ผู้อ่านมีความคุ้นเคยกับบรรณารักษ์มากขึ้น นอกจากนี้ก็คือการไปยืมหนังสือในห้องสมุดมีมากขึ้น

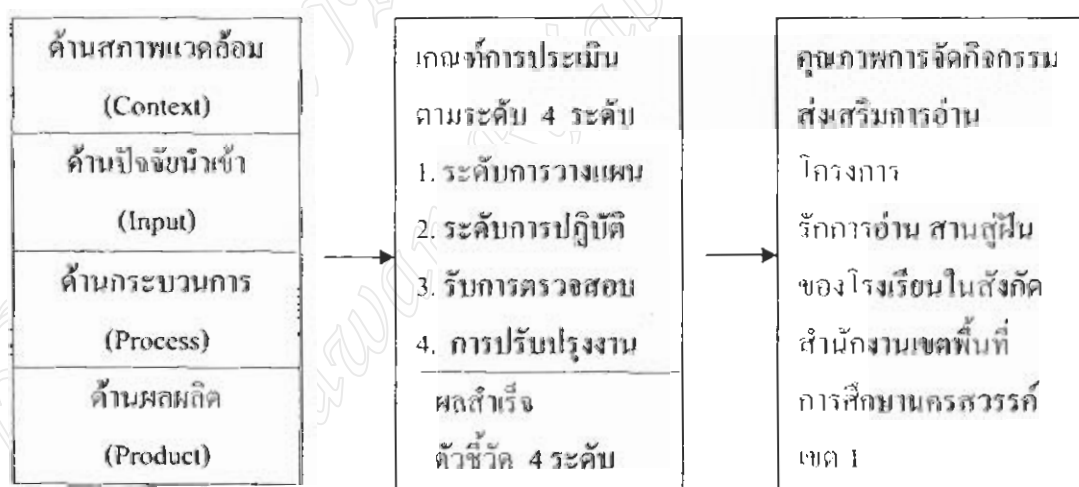
โรแลนด์ (Rolando, 1985 : 827 - A) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบวิธีการที่จะทำให้เด็กสนใจในการอ่านหนังสือ ผลการวิจัยพบว่า การเล่านิทาน การให้เด็กอ่านหนังสือเอง และการฉายสไลด์ประกอบเสียงเกี่ยวกับเรื่องนั้น ทำให้ให้เด็กสนใจอ่านหนังสือเอง จะก่อให้เกิดความสนใจและความจำมากกว่าการเล่านิทาน

กรูเจอร์ (Kruger, 1987 : 2524 A - 2525 A) ได้วิจัยเรื่อง การควบคุมตนเองในการอ่านของนักเรียนระดับวิทยาลัยเน้นการใช้ความรู้เดิม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนเหล่านี้ใช้ความรู้เดิมช่วยการอ่านนั้นได้ผล ได้ทั้งทางบวกและทางลบ กล่าวคือ ถ้าใช้ความรู้เดิมไม่เหมาะสม อาจทำให้เข้าใจไม่ตรงกับผู้เขียน เพราะอาจเกิดเหตุการณ์ที่ผู้อ่านถูกความรู้เดิมของตนเองครอบงำความคิด ทำให้ไม่เปิดใจยอมรับความคิดหรือสารที่ผู้เขียนต้องการเสนอ

กรอบความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำรูปแบบการประเมินโครงการของ CIPP ที่ประเมินได้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบของโครงการทุกด้าน มีความเหมาะสมสำหรับผู้บริหารที่ต้องการข้อมูลในการตัดสินใจ เพื่อให้โครงการมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จตามที่ต้องการได้ ในฐานะผู้วิจัยได้พิจารณาและเลือกรูปแบบการประเมินที่สอดคล้องกับการวิจัย คือ รูปแบบการประเมินของซีพี (CIPP MODEL) มาใช้ในการประเมินโครงการ รักษารอ่านสถานสุฝน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 และผู้วิจัยขอเสนอกรอบความคิดในการวิจัยเป็นแผนภาพ ดังนี้

แผนภูมิแสดงกรอบความคิด



ภาพที่ 2.13 ภาพแสดงกรอบความคิดในการวิจัย